เรื่อง ธรรมกาย

ของ พระมงคลรังษี วัดปากน้ำภาษีเจริญ

บันทึกเทศนาเรื่อง

ธรรมกาย

พระมงคลราชมุนี

ของพระเดชพระคุณ (หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

บันทึกโดยพระทิพย์ปริญญา (ธูป กลัมพสุต ป. ๖)

นางแฉล้ม อุศุภรัตน์

พิมพ์ถวายเป็นเครื่องสักการะบูชาใน **งานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน วัดปากน้ำ** ภาษีเจริญ ธนบุรี (วันอาทิตย์ที่๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ตรงกับแรม ๒ ค่ำ เดือน๑๑ปีวอก ถวายเป็นเครื่องสักการะบูชาใน **งานบำเพ็ญกุศลคล้ายวันเกิดครบ ๖ รอบ ของ พระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระมงคลราชมุนี** วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ (ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก

(ลิขสิทธิ์ของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยฉะเพาะเรื่องธรรมกาย)

(ภาพ และ บทความอื่น ๆ เป็นของแฉล้ม อุศุภรัตน์)

เรื่องภาพบูชา

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า บรรดาท่านที่ได้รับภาพของเจ้าคุณพ่อไปบูชานั้น ได้ทราบความศักดิ์สิทธิ์ของภาพนั้นดีแล้วคือ :–

๑. ต้องเป็นภาพถ่ายของท่านชนิดตั้งได้

๒. ต้องได้รับจากพระคุณท่าน โดยเซ็นนามหรือประทับตราให้ฉะเพาะคน.

๓. พระคุณท่านรับรู้ว่าได้ประสิทธิ์ประสาทให้แก่ผู้ใด ภาพนั้นจึงเป็นประหนึ่ง มีชีวิต อยู่กับผู้ที่เคารพบูชา จึงมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่พุทธศาสนิกชนจะพึงมีไว้บูชา เช่นเดียวกับพระของขวัญที่ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งซึ่งผู้ที่ได้ไว้ย่อม มีความภูมิใจ และหวงปานชีวิต.

ส่วนภาพที่ผู้จัดการพิมพ์ อัญเชิญมาประดับไว้เป็นหน้าปกหนังสือนี้ เจตนาให้ผู้ที่มีหนังสือธรรมกาย

เล่มนี้ ได้ระลึกถึงพระคุณท่านที่ได้อุสาหะ ค้นคว้า วิชา ธรรมกาย กว่าจะพบอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคุณในด้านนี้ ต้องทนอดอาหาร จนต้องยอมสละชีวิตถึง ๒ ครั้ง ซึ่งเป็นการลงทุนอย่างสูง สาธุชนทำได้ยาก เมื่อได้พยายามจนเห็นชัดแจ้งแล้ว บรรลุธรรมวิเศษแล้ว ก็ได้นำมาเผยแพร่จนมีผู้นิยมปฏิบัติแพร่หลายจนทุกวันนี้ เตือนให้พวกเราเพียรปฏิบัติเหมือนพระคุณท่าน และรักษามรดกอันนี้ไว้ให้ลูกหลานต่อไป ฉะนั้นภาพหน้าปกหนังสือนี้แม้จะเหมือนกับภาพบูชา แต่ต่างกันดังนี้.

พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของวิชชาธรรมกายนี้ และนับแต่พระองค์เสด็จเข้าปรินิพพานแล้ว ๕๐๐ ปี วิชชานี้ยังมีผู้ปฏิบัติรักษากันต่อมาดีอยู่ แต่หลังจาก ๕๐๐ ปี แล้ว วิชชานี้หายไป เพราะไม่มีผู้ปฏิบัติสืบต่อมา ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายมาก.

แต่ยังเป็นบุญของเราอยู่ ที่พระคุณท่านค้นคว้าคืนมาได้,นำมามอบไว้ให้แก่พวกเรารักษากันต่อไป เพราะฉะนั้นขอให้พวกเราเหล่าพุทธบริษัทสี่ มีพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ลูกชาย ลูกหญิง ของพระคุณท่าน จงเก็บรักษาหนังสือนี้, วางไว้บนที่สูง อย่าวางที่ต่ำ อย่าให้เด็กเล่น เวลาอ่านก็อ่านด้วยความเคารพ เก็บหนังสือนี้ไว้ให้นานแสนนาน เพื่อให้ลูกหลานได้ปฏิบัติสืบต่อไป และจงช่วยกันพิมพ์หนังสือนี้แจกจ่ายเพื่อให้ได้ศึกษากันให้แพร่หลาย เพื่อต้อนรับสถานะการแห่งกึ่งพุทธกาล เพื่อเป็นศิริมงคลสืบไป.

คำนำ

นางแฉล้ม อุศุภรัตน์ ได้มาปรารภว่า ได้อ่านหนังสือเรื่อง "ธรรมกาย" อันเป็นบทนิพนธ์ของท่านเจ้าคุณ พระมงคลราชมุนี วัดปากน้ำ กรรมการสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รู้สึกซาบซึ้งในเนื้อหาแห่งหนังสือพิมพ์เล่มนี้มาก มีความประสงค์ที่จะจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ศกนี้ และในงานคล้ายวันเกิด ท่านเจ้าคุณพระมงคลราชมุนี จึงได้มาขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่องานนั้น

ในฐานะที่ท่านเจ้าคุณพระมงคลราชมุนี ได้มอบหนังสือ "ธรรมกาย" นี้ให้เป็นลิขสิทธิ์ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่า นางแฉล้ม อุศุภรัตน์ มีกุศลเจตนาที่จะจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทาน ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ ของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุโมทนา และอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามประสงค์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานเลขาธิการ ม.จ.ร.

โทร. ๒๔๒๔๙

วัดมหาธาตุ พระนคร

ขอเชิญประชุมอนุโมทนา

ในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานและฉลอง ณ วัดปากน้ำ อำเภอภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี

คณะศิษยานุศิษย์ของพระคุณเจ้าพระมงคลราชมุนี อันมีนายสมจิตร์ นางปราณี เที่ยงธรรม เป็นประธานกรรมการ นางสาวท้วม หุตานุกรม กรรมการผู้จัดการ นางแฉล้ม อุศุภรัตน์ นางฉลวย เล็กประยูร กรรมการ, ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ, ในสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก โปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำผ้าพระกฐินไปพระราชทานแด่, คณะสงฆ์วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี.

ในการนี้คณะศิษย์ได้จัดเป็นกฐินสามัคคี และขอแจ้งส่วนกุศลบุญราศีนี้แก่บรรดาศิษยานุศิษย์ และท่านที่เคารพนับถือใน พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ และท่านสาธุชนผู้มีศรัทธาทั้งหลายได้ทราบเพื่อไปร่วมบำเพ็ญกุศลสัมมาปฏิบัติและอนุโมทนาในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้โดยทั่วกัน.

อนึ่งในการถวายพระกฐินครั้งนี้ คณะศิษย์เห็นว่ากุฏิของหลวงพ่อเก่าชำรุดทรุดโทรมมากแล้ว จึงใคร่จะรวบรวมเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายในงานนี้ จัดการสร้างตึกถวายพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวงพ่อต่อไป.

กำหนดการถวายผ้าพระกฐิน วันอาทิตย์ที่ ๒๑ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๙๙ ตรงกับวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก เวลา ๑๔.๐๐ น. ประชุมพร้อมกันที่ศาลา เคลื่อนขบวนกฐินสังฆมหาทานไปสู่พระอุโบสถ และขอเชิญชวนทุกท่านที่มาประชุม, ให้ร่วมถวายโดยพร้อมเพรียงกัน.

กำหนดการฉลองพระกฐิน.

และเครื่องสูบน้ำบาดาล เครื่องปั่นไฟฟ้า สำหรับใช้ในวัดปากน้ำ โดยมี.

๑. นางสาวท้วม	หุตานุกรม	บริจาค	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
๒. นางแฉล้ม	อุศุภรัตน์	บริจาค	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
๓. นางฉลวย	เล็กประยูร	บริจาค	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
๔. นางปราณี	เที่ยงธรรม	บริจาค	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
๕. นางบุญล้อม	โอสถานุเคราะห์	บริจาค	๕,๐๐๐.๐๐ บาท
	รวมเงิน		๒๕,๐๐๐.๐๐ บาท

วันอังคารที่ ๒๓ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๙๙ ตรงกับวันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก ถวายภัตตาหาร เพลพระภิกษุสงฆ์ สามเณรทั้งวัด เวลา ๑๑.๐๐ น.

(นางแฉล้ม อุศุภรัตน์ พิมพ์ช่วย)

คำปรารภ

ด้วยข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือบันทึกเทศนาเรื่อง

ธรรมกาย

ของ

พระมงคลราชมุนี (พระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ) และขอขอบพระคุณพระทิพย์ปริญญา (ธูป กลัมพสุต ป. ๖) นักศึกษารุ่นพี่ ซึ่งได้บันทึกไว้ให้รุ่นน้องได้อ่าน.

ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือเล่มนี้บรรจุความรู้ไว้มากมายตลอดเรื่อง ควรจะเป็นคู่มือประกอบการเรียนธรรม

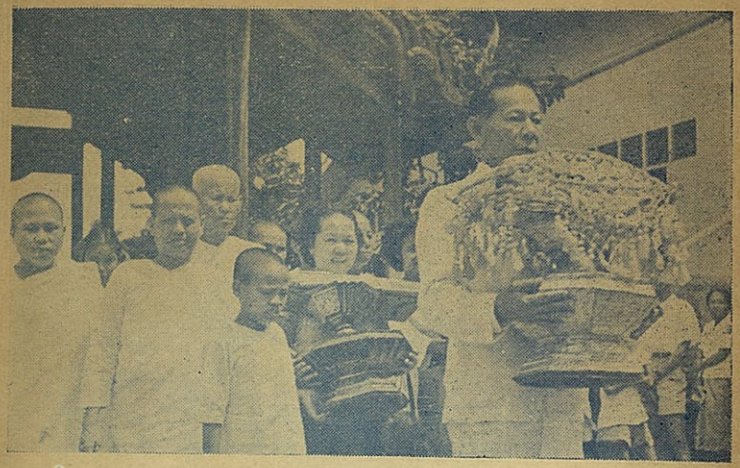

๒ ๑

๑ คุณวัฒนา โอสถานุเคราะห์

๒ นางแฉล้ม อุศุภรัตน์

ในงาน ถวายผ้า พระกฐิน พระราชทาน วัด ปากน้ำ ภาษีเจริญ พ.ศ. ๒๔๙๘

พระกฐินพระราชทาน จัดเป็นรูปสามัคคี
ณะศิษยานุศิษย์ ถวายวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๔๙๘ เวลา ๑๓.๐๐น
แถวหน้า จากขวา ๑. พระมงคลราชมุนี ๒. พระครูบัญญาภิรัต

เจ้าคุณมงคลราชมุนี ในงานคล้ายวันเกิด พ.ศ. ๒๔๙๘

นางแฉล้ม อุศุภรัตน์ กำลังพนมมือถวายเครื่องสักการะ
เจ้าคุณพ่อประสิทธิ์ประสาทพรให้ ถัดไปคือนางทับทิม
นายกุลอยู่ซ้ายสุด

วันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ข้าพเจ้าถวายภัตตาหารพระภิกษุสามเณรทั้งวัดแล้ว พระสวดมนต์ ๔๕ องค์ แล้วถวายน้ำสรงถวายไตรครองไตรใหม่แล้ว นิมนต์ เจ้าคุณพ่อเทศน์

องค์เทศนา เทศน์ มีข้อความตอนหนึ่ง ว่า "วันนี้อุบาสิกา แฉล้ม ซึ่งแบ่งเวลามาเรียนธรรมะด้วยความเพียรได้ "ธรรมะ" แล้วเป็นการทำถูกเปนคนฉลาดในการทำบุญ และได้เปลี่ยนทรัพย์ให้เป็นอริยทรัพย์" ฯ

ข้าพเจ้าได้ถวายใบปวารณา ๑๘๐ บาท แก่พระภิกษุกบีลวัฒโฑ สำหรับเป็นค่าอาหารไปเผยแผ่ศาสนาที่ลอนดอน โดยถวายใบปวารณาให้เจ้าคุณพ่อตรวจก่อน ท่านอนุญาตให้ถวายท่านกบีลวัฒโฑได้ เผื่อท่านจะได้ใช้สรอย แต่ท่านกบีลวัฒโฑไม่ยอมรับเงินต้องมอบให้คุณประยูรมอบ ลูกศิษย์ท่านไปจัดการแลก เปลี่ยนเป็นเงินตรต่างาประเทศแล้วส่งเป็นดร๊าฟไปฝากไว้ในนามของคนหนึ่ง ให้คอยจ่ายแทนท่าน

ตั้งแต่วันเลี้ยงพระนี้แล้ว ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นเจ้าคุณพ่อเทศอีกเลย ท่านอาพาธมีทุกข์เวทนามาก พวกเราเป็นห่วงกันมาก ต่างคนก็ช่วยกันแข้ไขเต็มสติกำลังวิชาความรู้มีเท่าไรนำออกมาใช้ เรียวแรงมีก็วิ่งเต้นไป เงินทองมีก็บำรุงกันไป เลี้ยงพระเลี้ยงเณร, ท่านพระครูปัญญาภิรัต ปรารภกับข้าพเจ้าว่า ท่านจะหนีเข้าป่าหรือเข้าบ้านแล้ว เพราะแบกภาระใหญ่โตนี้ไว้ไม่ไหว จะเป็นโรคเส้นประสาทเสียแล้ว ข้าพเจ้าก็ขู่ว่า "เจ้าคุณพ่ออาพาธ พระคุณเจ้าต้องอยู่จะหนีไม่ได้นะ ดิฉันยังไม่หนีเลย" แล้วเราก็ปรึกษากันถึงเรื่องจะจัดงานวันเกิดถวายท่านตามเคย จนถึงวันเขียนหนังสือนี้ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๙ พระคุณเจ้ายังไม่หาย

พระมงคลราชมุนี ในงานบำเพ็ญกุศล คล้ายวันเกิดพ.ศ. ๒๔๙๘ เบื้องหลังออกไปข้างขวาของเจ้าคุณพ่อ มีแฉล้ม อุศุภรัตน์ ถัดไป ครูวรมัย กบิลสิงห์ ษัฏเสน ที่สวมแว่นตาคือคุณครูชัช

ของนักศึกษาธรรมทั้งหลาย ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าคงจะยังมีท่านที่ยังไม่ได้อ่านอีกมาก และเกรงว่าหนังสือนี้จะสูญหาย ถ้าได้พิมพ์และศึกษากันให้แพร่หลายจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง.

ข้าพเจ้าจึงปรารภเหตุนี้ต่อท่านพระครูปัญญาภิรัต รองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ท่านมีความเห็นว่ายังมีผู้ต้องการหนังสือนี้อีกมาก จึงให้ข้าพเจ้าจัดการพิมพ์หนังสือนี้ เพื่อให้ทันงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๙๙ และงานบำเพ็ญกุศลคล้ายวันเกิดของเจ้าคุณพ่อครบ ๖ รอบ ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เพื่อว่าท่านที่มาประชุมในงานนี้จะได้ถือโอกาสรับหนังสือไปเป็นคู่มือในการปฏิบัติธรรม.

เพื่อเป็นการถวายความเคารพสักการะ, ในพระคุณท่าน, พระมงคลราชมุนีที่ได้อุส่าหะค้นคว้าวิชาธรรมกายนี้ขึ้นมา และได้อบรมผู้ปฏิบัติให้ได้รู้แจ้งเห็นจริง ได้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นอันมาก จึงควรที่เราจะมีไว้ประดับความรู้กันทุก ๆ คน คนละ ๑ เล่ม

เพื่อเป็นอนุสรณ์, ที่ระลึกถึงพระคุณท่าน, ตลอดกาลนาน, และควรจะแผ่เผื่อนำไปฝากญาติ มิตร ซึ่งเป็นของขวัญที่มีค่าสูง และหาได้ยาก.

หนังสือธรรมกายนี้ ข้าพเจ้าอ่านแล้ว, ได้รับแสงสว่างและความรู้ชัดแจ้งยิ่งขึ้น เพราะการเรียนปฏิบัติอย่างเดียวนั้น, ก็ได้รับความรู้ดีมากอยู่แล้ว ยิ่งได้อ่านหนังสือธรรมกายนี้ประกอบเป็นคู่มือด้วยแล้ว จะได้รับความรู้มากขึ้นอีก รู้ทั้งแนวปฏิบัติและปริยัติ รู้อย่างชัดแจ้ง รู้อย่างที่คุณพรทิพย์ฯ เขียนไว้ ผู้ปฏิบัติได้วิชาธรรมกายแล้ว จะได้รู้เห็นด้วยตนเอง.

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ตกลงจัดการพิมพ์หนังสือธรรมกายนี้ขึ้นเป็นการรีบด่วน เพื่อให้ทันงานดังกล่าวข้างต้น.

และได้จัดการนำภาพเรือสำเภา พิมพ์ประกอบเรื่อง, เพื่อให้ผู้อ่านที่ยังไม่ได้ศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่, ได้เข้าใจเรื่องธรรมกายง่ายและเด่นชัดยิ่งขึ้น พร้อมกับภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันคือ พระอาจารย์ ธรรมกาย และ ศิษยานุศิษย์ ธรรมกาย

อธิษฐาน

กุศลใดที่ข้าพเจ้าจะได้รับจากการที่ได้วิ่งเต้น, สละกำลังกาย, กำลังใจ, กำลังทรัพย์, และเวลา จัดการพิมพ์จนสำเร็จ ขอกุศลนั้นจงกำจัดอาการอาพาธที่รบกวนพระคุณท่านให้ปราศนาการไปจนสิ้น.

ขอเดชะอำนาจแห่งความกตัญญู ของบรรดาศิษย์ ปริยัติ, และศิษย์ปฏิบัติธรรมกาย, ซึ่งพระคุณท่านเรียกว่า "ลูกชาย ลูกหญิง" นั้นจงเปนพลวปัจจัยดลบรรดาลให้พระคุณท่านมีชนมายุยืนนาน, มีพลังกาย, พลังใจเป็นมิ่งขวัญ, กำลังใจ, เป็นแสงสว่าง, ส่องทาง, ให้มนุษย์ทั้งหลายได้เห็นทาง เพื่อจะเดินไปสู่แดนเกษมคือพระนิพพานเทอญ.

สำเภาทองลำนี้คือ สำเภาทอง ธรรมกาย ของเจ้าคุณพ่อที่ออกแล่นเก็บคน จมน้ำ จมไฟ ให้รอดพ้นจาก ทุกข์ เวทนา แก่ เจ็บ ตาย ข้าพเจ้าได้เห็นแล้วรู้แล้วซึ่งได้แก่การสอน สมถวิปัสสนาที่ได้สอนมาช้านานนั้น.

แฉล้ม อุศุภรัตน์ ผู้จัดการพิมพ์
ห้างแฉล้มนิมิต หน้าตลาดบางรัก โทร. ๓๐๑๘๔

ชีวะประวัติย่อของพระมงคลราชมุนี

เดิมท่านชื่อสด มีแก้วน้อย ถือกำเหนิดจากโยมชายชื่อเงิน โยมหญิงชื่อสุดใจ เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๒๘ ตรงกับวันศุกร์แรม ๖ ค่ำเดือน ๑๑ ปีวอก ณ ที่บ้านตำบลสองพี่น้อง ฝั่งเหนือตรงข้ามวัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จ.ว.สุพรรณบุรี ในตระกูลคหบดีในคลองสองพี่น้อง ท่านช่วยเลี้ยงวัว ทำนา ค้าขาย จนอายุ ๙ ขวบ โยมหญิงจึงส่งไปเรียนหนังสือกับหลวงน้าภิกษุที่วัดสองพี่น้อง.

อายุได้ ๑๕ ปี โยมชายได้ถึงแก่กรรม ท่านจึงกลับมาช่วยควบคุมการค้าขาย ล่องเรือข้าวมาขายกรุงเทพ ค้าขายเลี้ยงโยม เลี้ยงคนในครอบครัวและบริวาร

เมื่ออายุ ๑๙ ปี (พบในบรรทึกของท่าน) ได้อธิษฐานจิตในขณะนั้นว่า "ขออย่าให้ข้าพเจ้าตายเสียก่อนเลย ขอให้ได้บวชเสียก่อน เมื่อบวชแล้วข้าพเจ้าจะไม่ลาสิกขาบท ขอบวชไปจนตลอดชีวิต" เหมือนกับท่านได้เริ่มบวชตั้งแต่อายุ ๑๙ ปี แล้ว

อายุ ๒๒ ท่านได้อุปสมบทเมื่อพ.ศ. ๒๔๔๙ ที่วัดสองพี่น้องและได้เริ่มเรียนวิปัสสนาธุระกับพระอาจารย์โหน่งๆ ได้ศึกษามาจากหลวงพ่อเนียมวัดน้อย, จ. สุพรรณบุรี และศึกษาคันถะธุระคู่กันไปตลอดมา ๗ เดือนเศษ.

มาอยู่วัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์กรุงเทพฯ)

อุทิศชีวิตครั้งที่ ๑ เพื่อ ภิกษุ สามเณร

ท่านออกบิณฑบาตเป็นกิจวัตร วันแรกไม่ได้อาหารเลย วันที่ ๒ ได้เพียงส้ม ๑ ผล พระคุณท่านคำนึงว่า "ผู้มีศีลจะอดตายเช่นนั้นหรือ?" ถ้าเป็นจริงท่านก็ยอมตาย ท่านบิณฑบาตไม่ได้ข้าวท่านก็ไม่ฉันของอื่น, ยอมอดด้วยคิดว่า ถ้าเราตายลงไป ภิกษุหมดทั้งนครต้องมีอาหารบิณฑบาตพอฉันทุก ๆ รูป เพราะข่าวตายของเราจะแพร่ออกไป ว่าพระภิกษุอดอาหารตาย คนเขารู้เข้าก็จะพากันสงสาร ก็จะถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณร พระภิกษุสามเณรก็จะไม่อดหยาก คิดดังนั้น

แล้ว, พระคุณเจ้าก็ไม่ยอมดิ้นรนหาอาหาร คงศึกษาวิชาต่อไปเป็นปรกติ.

วันที่ ๓ ท่านออกไปบิณฑบาตอีก วันนั้นเดินอยู่จนสายได้ข้าวเพียงหนึ่งทัพพีกับกล้วยน้ำว้าหนึ่งผล กลับมาถึงกุฏิด้วยความเหนื่อยอ่อน เพราะไม่ได้ฉันจังหันมา ๒ วันแล้ว ท่านจึงเรมที่จะฉัน นั่งลงจับอาหารในบาตร์พิจารณาด้วยปัจเวกขณ์เสร็จแล้ว ก็ฉันข้าวไปคำหนึ่ง พอดีเหลือบไปเห็น สุนัขท้อง ติดสันหลัง ผอมเดินโซเซมาใกล้ เพราะได้อดหยากมาเป็นเวลานานวันจนผอมโซเซ ท่านเกิดเมตตาปราณีสงสารสุนัขตัวนั้น จึงปั้นข้าวที่เหลืออีกคำหนึ่งกับกล้วยครึ่งผล และอธิษฐานจิตว่า "ขอชื่อว่าความอดหยากเช่นนี้ ขออย่าให้มีอีกเลย" แล้วจึงให้ก้อนข้าวปั้นและกล้วยแก่สุนัขนั้น สุนัขกินแต่ข้าว ส่วนกล้วยไม่กิน ท่านก็คิดว่า, ไม่รู้ว่าเจ้าไม่กินกล้วย ท่านก็คิดจะเอากล้วยกลับมา แต่คิดขึ้นมาได้ว่าของสิ่งนั้นท่านได้สละให้ทานไปแล้ว ไฉนจึงจะเอากลับคืนมาฉันอีก, เป็น

การไม่สมควร เพราะได้สละขาดไปแล้ว เอามาฉันอีก, ก็ต้องประเคนใหม่ ในที่นั้นก็ไม่มีใครที่จะประเคนด้วย.

ด้วยอำนาจศีลและสัจจะของท่าน นับแต่วันนั้นมาท่านไปบิณฑบาตได้อาหารมากมาย จึงแบ่งถวายพระภิกษุอื่น เหตุที่ได้พบความลำบาก พระคุณท่านจึงดำริห์ว่า "ตัวเราเมื่อมีกำลังพอเมื่อใด จะจัดตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระเณรโดยไม่ต้องให้ลำบาก เป็นการเสียเวลาในการศึกษาเล่าเรียน"

ระหว่างที่ท่านมาศึกษาต่อ ที่วัดพระเชตุพน ท่านได้สนใจศึกษาวิชาโหราศาสตร์, ไสยศาสตร์ เล่นแร่, แปรธาตุ, หุงปรอด, ทุกชนิด และได้ทดลองดูทุกอย่างว่าอะไรจะเป็นของจริง ท่านไม่เคยตำหนิวิชาของใครว่าเป็นของไม่จริง ชมว่าเป็นของดีทั้งนั้น ท่านศึกษาหาความรู้เรื่อยไปแต่ไม่ติดใจ และเลิกเรียนวิชาเหล่านโดยมอบตำหรับตำราให้คนอื่นไปหมด คงสนใจศึกษาและค้นคว้าวิชาวิปัสสนา แต่อย่างเดียว.

ต่อมาท่านได้ไปศึกษากับท่านเจ้าคุณสังวรานุวงศ์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธาราม (วัดพลับ) และท่านพระ

ครู ฌาณภิรัติ ในวัดพระเชตุพน และพระอาจารย์สิงห์ วัดละครทำ หลังวัดระฆังโฆสิตาราม พระอาจารย์สิงห์ได้รับรองว่าทำได้ตามแบบของท่านแล้ว และมอบให้เป็นอาจารย์สอนคนอื่นต่อไปได้.

เดินธุดงค์

ต่อมาท่านปรารถนาจะเดินธุดงค์ จึงให้อุบาสิกาดาผู้พี่ของท่านสร้างกลดถวาย ท่านก็ได้ออกเดินธุดงค์ ครั้นกลับมาก็ถวายกลดนั้น แก่พระภิกษุอื่น.

ท่านปรารถนาจะเดินธุดงค์อีกเป็นครั้งที่ ๒ ก็ให้อุบาสิกาดา สร้างกลดถวายอีก ผู้อื่นจะสร้างถวายก็ไม่เอา คงจะประสงค์โปรดสีกาพี่ ครั้งนี้ธุดงค์ไปทางสุพรรณบุรี ปักกลดที่วัดร้างข้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เด็กนำวัวไปเลี้ยงในบริเวณนั้น ท่านจึงกล่าวห้ามว่า อย่าปล่อยให้วัวเดินเหยียบย่ำพระซึ่งอยู่ใต้พื้นดิน จะมีบาปมาก บรรดาเด็กและคนเลี้ยงวัวทั้งหลายไม่ยอมเชื่อว่ามีพระอยู่ใต้แผ่นดิน ถึงกับมีการประนามท่านต่าง ๆ ในที่สุดท่านบอก

ให้เขาลองขุดดูก็ได้พระพุทธรูปขึ้นมาหลายองค์ นับว่าเป็นมหัศจรรย์ที่ท่านสามารถทราบได้ จึงเป็นที่เชื่อถือของบุคคลเหล่านั้น เมื่อธุดงค์นานพอแล้ว จึงกลับมาวัดพระเชตุพน.

ตั้งสัตยาธิษฐาน อุทิศชีวิตครั้งที่สองเพื่อการบรรลุธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นทรงตรัสรู้

ปฏิบัติได้ วิปัสสนา

ครั้นถึงพรรษาที่ ๑๑ ท่านได้หยุดการเล่าเรียนคันถธุระ เพราะความรู้ที่จะแปลมคธภาษา,เพื่อค้นธรรมได้เป็นที่พอใจ จึงไปจำพรรษาที่วัดบางคูเวียง ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เรื่อยมา ต่อมาจึงได้ตั้งใจเจริญกรรมฐาน ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ก็เข้าสู่พระอุโบสถแต่เวลาเย็น ตั้งสัตยาธิษฐานมั่นทีเดียวว่า ถ้านั่งลงไปแล้ว ไม่บรรลุธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเห็น, จะไม่ยอมลุกขึ้นจากที่จนตลอดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นเช่นนี้แล้วจึงได้เริ่มปรารภนั่ง และตั้งจิตอ้อนวอนแด่พระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ขอให้พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดประทานธรรมที่พระองค์ทรงเห็น ทรงตรัสรู้ให้ อย่างน้อยที่สุด, ก็เพียงส่วนน้อยที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว ถ้าหากการบรรลุธรรมของท่านแล้ว จักเกิดโทษแก่พระศาสนา ก็ขออย่าได้ทรงประทานเลย แต่ถ้าจะเป็นคุณแก่พระศาสนาแล้วขอได้โปรดพระราชทานเถิด ท่านจะรับเป็นทนายพระศาสนาต่อไปจนตลอดชีวิต เมื่อตั้งความปรารถนาแล้ว, ก็เริ่มนั่งขัดสมาธิเข้าที่ภาวนา ที่นั่นมีมดขึ้นตามช่องแผ่นหิน และกำลังต่ายกันไปมา ท่านจึงหยิบขวดน้ำมันก๊าดเอานิ้วมือจุ่ม เพื่อจะเขียนวงให้รอบตัวกันมดรบกวน แต่พอนิ้วจดที่พื้นหินก็เกิดความคิดขึ้นมาว่า ชีวิตของท่านได้อธิษฐานสละแล้ว เหตุไฉนจึงยังกลัวมดอยู่อีก นี่กละอายตัวเอง จึงวางขวดน้ำมันก๊าดเจริญกรรมฐานทันที เวลาล่วงไปนานเท่าไรไม่ทราบ เพราะไม่มีนาฬิกาจนดึกมาก ก็ได้เห็นของจริง ของแท้อันเป็นทางบรรลุแห่งพระองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า (ซึ่งมีข้อความแจ้งชัดอยู่ในหนังสือเล่มนี้ และหนังสือคู่มือสมภารและหนังสือพระธรรมเทศนาของพระคุณท่าน ซึ่งมีผู้พิมพ์

ถวายท่าน, ออกแจกจ่าย และจำหน่ายบ้างแล้ว ผู้สนใจเชิญไปพบเจ้าหน้าที่จำหน่ายหนังสือที่หน้ากุฏิท่าน)

เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เพื่อทราบความเป็นมา ในการที่พระคุณท่านได้มาทำการ ปกครองวัด ปากน้ำภาษีเจริญ ตั้งแต่ต้นมา จนถึงปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้าควรจะได้บรรยายถึงวัดปากน้ำภาษีเจริญ สมัยก่อนที่พระคุณท่านจะได้มาทำการปก–ครอง เท่าที่พอจะสืบทราบได้ไว้สักเล็กน้อย เพื่อประกอบเรื่องของท่าน.

วัดปากน้ำภาษีเจริญ ปรากฏในตำนานเล่มหนึ่งกล่าวว่า เป็นพระอารามหลวงมาแต่โบราณครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี หลักฐานที่ควรเชื่อถือได้นั้นคือ พระพุทธรูปทุกองค์ในพระอุโบสถ (เว้นพระพุทธรูปสี่องค์ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยเมื่อไม่นานมานี้) นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาทั้งสิ้น ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้น วัดนี้ท่านเจ้าคุณพระ

สุธรรมมุนีวัดพระเชตุพน ฯ ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ตั้งแต่สมัยพระครูสมณธรรมสมาทาน (แสง) เป็นเจ้าอาวาส มีการปกครองเหลวแหลกมาก หลังจากท่านพระครูสมณธรรมสมาทานมรณภาพแล้ว ท่านพระครูพุทธพยากรณ์เจ้าอาวาสวัดอัปสรสวรรค์ เจ้าคณะตำบลเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ พระภิกษุสามเณรโดยมากเป็นพระเณรในท้องถิ่นนั้น มีพระจรมาอยู่น้อยเนื่องจากการศึกษาเล่าเรียนไม่มี ความประพฤติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัยมาก ด้วยเหตุนี้ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (เผือน) พระอาจารย์ของท่าน จึงได้อ้อนวอนแกมบังคับให้ท่านมาอยู่วัดปากน้ำสักสามเดือน ท่านจำต้องรับโดยเสียไม่ได้และตั้งใจไว้ว่าจะมาอยู่วัดปากน้ำสัก๓ เดือน แล้วจะกลับ เมื่อท่านได้มาอยู่แล้วท่านเจ้าคุณธรรมปิฎก ได้แต่งตั้งสมณศักดิ์ให้เป็นพระครูสมุห์ฐานานุกรมของท่าน และสั่งกำชับซ้ำอีกว่า "ถ้าแผ่นดินยังไม่กลบหน้าแกอย่ากลับมา" ทั้งนี้ก็เท่ากับบังคับให้เป็นเจ้าอาวาส.

ขณะนั้นมีภิกษุสามเณรรวม ๑๓ รูป อุบาสิกามีบ้าง ท่านปกครองอย่างพ่อกับลูก และส่งเสริมให้รับการศึกษาทุกวิถีทาง โดยไม่ยอมให้อยู่ว่าง, ไม่เรียนไม่ได้ต้องศึกษาคันถธุระ (ซึ่งมีทั้งบาลีและนักธรรม) หรือวิปัสสนาธุระตามใจ.

ท่านต้องปฏิวัติการปกครองเสียใหม่ ด้วยความยากลำบาก, จึงเป็นการกระเทือนใจ เจ้าคณะตำบลและพระภิกษุที่อยู่ก่อน จนถึงชาวบ้าน เขาจึงตั้งตัวเป็นศัตรูและช่วยกันแพร่ข่าวอกุศลทับถม มีการเมามาอาละวาดในวัดบ้าง, ดักทำร้ายบ้าง, และคิดปล้น คิดร้ายต่าง ๆ ครั้งสุดท้ายโดยยกพวก ๘ คนมาทำร้าย.

แต่พระคุณท่านไม่สนใจเลย ทั้งสั่งพระไม่ให้สู้ไม่ให้หนีด้วย ถึงจะเดือดร้อนรำคาญอย่างไร ท่านก็ดำเนินการค้นคว้าหลักวิปัสสนาธุระและเผยแพร่เรื่อยไป จนบัดนี้.

ตั้งโรงครัวที่วัดปากน้ำ
(ภาษีเจริญ ธนบุรี)

เดชะสัจจวาจา, ที่พระคุณเจ้าได้ยอมสละชีวิตเพื่อเป็นการประกาศให้สาธุชนพุทธบริษัทรู้ว่า "ภิกษุสามเณรอดอยากเป็นการประกาศที่สูงค่า ซึ่งข้าพเจ้ายังไม่เห็นมีหรือได้ยินว่าจะมีที่ไหนในปัจจุบันสมัยนี้ "ความปรารถนาของท่านได้บรรลุถึงจุดสำเร็จสมความเจตนา นับเป็นพระภิกษุองค์แรกในประเทศไทยที่สามารถตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระภิกษุ ๓๖๐ องค์ สามเณร ๓๖๐ องค์ อุบาสก อุบาสิกามีจำนวนร้อยเศษ รวมทั้งสิ้นประมาณ๙๐๐ กว่า เป็นประจำทุกวันนี้ตั้งแต่ท่านมาอยู่ใหม่ๆเริ่มด้วยทุนทรัพย์ของท่านเอง โดยนำข้าวสารมาจากบ้านท่าน แล้วต่อมาจึงมีผู้อื่นเห็นดี มีศรัทธามาช่วยเลี้ยง จนถึงบัดนี้ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๙๙ ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ เท่ากับเป็นนักเสียสละอย่างยอดเยี่ยม, ศาลาโรงฉันนี้สร้างใหม่ประมาณ ๓๖๐,๐๐๐ บาท.

นับแต่ได้ทำการเผยแพร่ วิปัสสนาธุระ ตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ มีศิษย์เกือบสองแสน มีผู้บรรลุธรรมที่เรียกว่า "ธรรมกาย" แล้วประมาณเกือบสองหมื่น ท่านได้ส่งพระภิกษุและอุบาสิกา ซึ่งได้ธรรมกายแล้วนั้นไปเผยแพร่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย.

ส่วนภายในวัด พระภิกษุสามเณร, อุบาสิกาที่รับยกย่องอยู่ในขั้นอาจารย์สอนวิปัสสนา ใช้ให้ช่วยทำการค้นคว้าวิชาคืบหน้าทุกวัน – คืน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง โดยผลัดเปลี่ยนเวรกัน ต่างฝ่ายต่างภาวนาค้นคว้ากันคนละแผนก คือพระภิษุสงฆ์อยู่ฝ่ายหนึ่งที่กุฏิเจ้าคุณพ่อ ๆควบคุม, ท่านก็ทำงานด้วยตนเองควบคุมงานตลอด๒๔ชั่วโมง

ส่วนอุบาสิกาก็อยู่ฝ่ายหนึ่งต่างหาก กั้นฝาปิดล้อมรอบเป็นห้องภาวนาเงียบ ๆ และค้นคว้าหาความรู้ในด้านวิปัสสนาตลอดไปไม่หยุดยั้งจนบัดนี้ เป็นเวลา ๒๖ ปีมาแล้ว.

พระคุณท่านเป็นพระอาจารย์วิปัสสนาที่สามารถที่สุด คนมีทุกข์ เจ็บไข้, ท่านช่วยรักษา, ช่วยแก้, บ้านเมือง

เข้าสู่ภาวะคับขันทางเศรษฐกิจ ฝนแล้ง น้ำท่วม ท่านช่วยแก้ไข ผ่อนหนักเป็นเบา บ้านเมืองเข้าสู่สงคราม พระคุณท่านเกณฑ์ให้พระภิกษุ, สามเณร, อุบาสิกาธรรมกาย เข้าเวรอยู่ยามตลอด ๒๔ ชั่วโมง คอยสวดมนต์ภาวนาคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากภัยทุกทิศทุกทาง.

ทหารจะไปรบ, ไปสงครามเกาหลี, ไปเรียนต่างประเทศ ต่างไปขอของขวัญคุ้มครอง ขอพรจากท่าน ขอให้ไปปลอดภัย มี จ.ม. จากแนวรบเกาหลีเล่าเรื่องแคล้วคลาดมาปิดไว้ที่น่ากุฏิท่าน ผู้สนใจอ่านดูได้ คนไม่มีลูก ก็ไปขอลูกชายลูกหญิง ต่างก็ได้สมใจตาม ๆ กัน.

(ทุกข์ของใคร ๆ ท่านช่วยเขา ส่วนทุกข์ของท่านใครช่วย? ขณะนี้ท่านอาพาธมีเวทนา จนวันนี้ ๒๐ กันยายน ๒๕๙๙)

สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม

พ.ศ. ๒๔๙๓ ท่านได้เริ่มสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นหนึ่งหลัง เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๓ ชั้น

ขนาด ๑๑×๖๐ เมตร ราคาประมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยต้องเรี่ยไรเพียงเล็กน้อย.

มีนักเรียนบาลีและนักธรรม ประมาณ ๑๐๐๐ รูป โดยมีพระภิกษุสามเณรในวัดและนอกวัดมาเรียนด้วย.

ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช

ที่

พระมงคลราชมุนี

เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนม์พรรษาวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘

ชีวะประวัติย่อของพระมงคลราชมุนีนี้ ข้าพเจ้าย่อมาจาก "ชีวะประวัติหลวงพ่อ" ซึ่งรวบรวมโดยพระมหาวิชัยวุฑฒสิล ป. ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือนวกะอนุสรณ์ พ.ศ. ๒๔๙๗ ท่านผู้สนใจโปรดหาอ่านในหนังสือดังกล่าว ซึ่งพระคุณเจ้าพระมหาวิชัยได้เขียนไว้ละเอียด แต่ข้าพเจ้าต้องย่อลงก็เพราะเกรงจะซ้ำกับท่าน แต่หนังสือ

ธรรมกายนี้จะขาดประวัติของท่านก็ไม่ได้ เพราะบรรดาศิษย์ต้องการทราบชีวะประวัติของเจ้าคุณพ่อ ที่สามารถสละชีวิตเข้าชุดค้นคุณธรรมพิเศษคือวิชชาธรรมกาย นำมาเผยแพร่ให้พวกเรา ได้ปฏิบัติกันเกือบทั่วประเทศไทย และยังได้แพร่หลายไปยังต่างประเทศ อังกฤษ, อเมริกา, ญี่ปุ่น, ปีนัง, สิงคโปร์, ด้วย ไปด้วยความดีของความดีนำไป, แพร่ไป, ข่าวความดีปลิวสพัดไป, หอมหวลทวนลมข้ามทะเล, ข้ามทวีป, จากที่หนึ่งหอมทวนลมไปอีกที่หนึ่ง นั่นคือ วิชาธรรมกาย วิชาที่ผู้ปฏิบัติแล้วได้รับผลรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อพระมหาวิชัยวุฑฒสิล ป. ซึ่งได้อุสาหะค้นคว้ามารวบรวมไว้ขอให้พระคุณเจ้ารู้แจ้งเห็นแจ้งแทงตลอดนะคะ

คติธรรมของพระมงคลราชมุนี

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท, รักษาอาตม์ ข่มใจ ไว้เป็นศรี, ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก พำนักดี, อันห้วงน้ำ ไม่มี มารังควาน.

เกิดมาว่า จะมาหาแก้ว, พบแล้วไม่กำ จะเกิดมาทำอะไร, สิ่งที่อยาก เขาก็หลอก, สิ่งที่หยอก เขาก็ลวง, ทำให้จิตเป็นห่วง เป็นใย.

เลิกอยาก ลาหยอก รีบออกจากกาม, เดินตามขันธ์สามเรื่อยไป, เสร็จกิจ สิบหก ไม่ตกกันดาร, เรียกว่า นิพพาน ก็ได้.

โอวาทของเจ้าคุณพ่อ

แฉล้ม อุศุภรัตน์ บันทึก

เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม พ. ศ. ๒๔๙๘ ตรงวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งคล้ายกับวันเกิดของเจ้าคุณพ่อ ๆ เทศน์เป็นการให้โอวาท และสั่งสอนลูก ๆ ว่า.

ผู้เทศน์เกิด วันศุกร์ ปีวอก บวชมา ๕๐ พรรษา ค้นคว้าธรรมะเรื่อยมา การออกธุดงค์ใจเป็นมรรคผล. สงบ สมาธิ เป็นทาง รู้ว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นปัญญา (ไม่ใช่ธรรม)

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตน ผู้เทศน์รู้จักเกือบ ๕๐ ปี (ตำราไม่มี) โดยการค้นคว้าทางปฏิบัติ ดีที่สุดคือ พระพุทธเจ้าแต่อ่อน.

ชั่วที่สุด คือ มาร แข็งกว่าพระพุทธเจ้า.

ผู้เทศน์มารู้ตัวเมื่อบวชแล้ว ว่าต้นธาตุ (คือพระพุทธเจ้าองค์แรก ขณะนี้อยู่บนพระนิพพาน) ใช้ให้จุติมาเกิดเพื่อปราบมาร (ไม่ให้เจ็บ, ไม่ให้แก่, ไม่ให้ตาย)

ถ้ามารไม่แพ้ ผู้เทศน์ยอมตายอยู่วัดปากน้ำ

มารปล่อยสายมาปกครองมนุษย์ ๆ ตกเป็นบ่าวเป็นทาษของ โลภะ โทษะ โมหะ (ผลคือความเสียหาย) มีแก่, มีเจ็บ, มีตาย, เช่นสงครามที่แล้วมาเกิดจาก โลภะ คือ ความโลภ เป็นเหตุให้คนเจ็บ คนตาย ลูกชายหญิงมีความหลง โมหะ ว่าตัวเก่งแล้ว พ่อแม่ว่าไม่ได้มี โทษะ โมโหโต้เถียงไม่กลัวเกรง.

ที่เป็นเช่นนี้เพราะนาย โลภะ โทษะ โมหะ เขาปกครอง เขาสั่งให้ทำเช่นนั้น เอาบ้านเมืองมาล่อ เอาความเจ็บความตายมาให้, ปราบมารเหล่านี้ลงเสียได้ มนุษย์

จะได้อยู่เย็นเป็นสุข เจ้าตัวมารเหมือนผีเทียวสิง บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของเขา.

เราต้องเข้าวิชชาธรรมกายจึงรู้ เห็นหมด เพราะธาตุธรรมไม่เหมือนกัน.

วัดปากน้ำช่วยเหลือแก้คนป่วยไข้ ให้หายไม่ต้องกินยา มารมันยอมให้ คนไข้หาย แต่มันไม่ยอมแพ้ มันแพ้หลอก ๆ (ตามวิสัยของมาร)

มนุษย์ชายหญิงเป็นพระก็มาก เป็นมารก็มาก

เป็นธรรมกาย ดูเป็น รักษาตัวได้ เราจับสายธรรมะเสีย เขาก็ไม่รบกัน เก็บสมบัติให้หมด เก็บอาวุธให้หมดตามจุด เขาก็ไม่รบกับ (จับหรือเก็บในที่นี้หมายความว่าเก็บในทางปฏิบัติธรรมะ)

กวดกันอย่างนี้ ๒๕ ปีแล้ว แยกพระ แยกมารไม่ให้ปนกัน ไม่ให้กระทบกัน ต่างฝ่ายต่างเป็นสุข (เหมือนรัฐกันกะทบในมนุษย์โลก)

จะให้สัญญาไม่รังแกกัน ถ้าไม่ยอมก็เก็บฤทธิ์เสียที่ไม่ตกลงกันเพราะเขาลองฤทธิ์กัน.

ผู้เทศน์ปล่อยชีวิต (ยอมตายถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า) ถึง ๒ คราว จึงได้พบ "ธรรมกาย" (พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของ)

ชายหญิงผู้ปฏิบัติธรรมะ ถึง ธรรมกาย โคตรภูเท่ากับได้บวชข้างใน เป็นหญิงบวชข้างใน เป็นชายบวชทั้งข้างในข้างนอกเป็น ๒ ชั้น.

ความหยากเป็นเหตุให้เกิด, เกิดเป็นผล

หยาบดับได้ ดับเป็นชั้น ๆ ดับตั้งแต่กายมนุษย์หยาบจนถึงธรรมกาย ความเกิดเป็นของจริงละได้ก็เห็นดับ ดับนั้นเป็นนิโรธ นิโรธมีขึ้นได้เพราะมีศีล สมาธิ ปัญญา.

ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นขั้น ๆ เข้าไป, จนเป็นพระโสดา ตาดีก็เห็น, ญาณดี ก็รู้ มีบาพรับรอง

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย "ธรรมกาย" นั่นแหละเป็นผู้รักษาความสงบ.

ขณะนี้พระคุณท่านกำลังสร้างกุฏิตึกหลังใหญ่ ๒ ชั้น คงจะสร้างสำเร็จก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐

เมื่อภิกษุญี่ปุ่นบรรลุธรรม

โดย พระ วีระ อุตตรนที

เมื่อคณะสมณะทูตญี่ปุ่น ซึ่งมาเยี่ยมสำนักวัดปากน้ำ หลังจากได้เดินทางกลับจากประชุมพุทธศาสนิกชนสัมพันธ์ ณ ประเทศอินเดีย กับดูการสังคายนา ณ ประเทศพม่า สมณะทูตคณะนี้มีท่านสังฆราช ตาคาชินา เป็นประธาน

หลังจากการเยี่ยมคำนับท่านเจ้าคุณพ่อเมื่อ ๑๖ มิถุนายน ๙๗ เวลา ๑๘.๐๐ น. แล้ว ข้าพเจ้าได้รับการเชื้อเชิญจากภิกษุญี่ปุ่นรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สนใจในวิชาสมถวิปัสสนาตามแบบของสำนักนี้ ขอให้ไปพบกับท่าน เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กันที่โรงแรมชิโตเซะ ถนนนเรศ

ข้าพเจ้าได้รับเชิญให้เข้าพบท่านสังฆราชกับคณะ เราได้เข้าพบและเริ่มสนทนากัน เรื่องโดยมากที่สนทนากันมีสาระสำคัญเกยววิชาเจริญสมถวิปัสสนา ในระหว่างการสนทนานั้น กาชิยูอิไช ภิกษุญี่ปุ่นรูปหนึ่งเป็นผู้มีความสนใจเป็นพิเศษ ถึงกับหาสมุดมาจดบันทึกข้อความ ท่านผู้นี้ได้ถามถึงจุดที่ตั้งของจิตขณะเจริญสมาธิ ตามแบบของวัดปากน้ำ

เป็นที่สนใจแก่ท่านสังฆราชญี่ปุ่น ถึงกับกล่าวว่าวิธีของวัดปากน้ำนี้ดีมาก และจะได้ใช้แบบของเรานี้ในกาลต่อไป กับได้ชแจงให้คณะของเราทราบว่า วิธีของนิกาย "โชโต" นั้นได้กำหนดที่ตั้งของจิตที่บริเวณหน้าผากหรือดั้งจมูก ซึ่งต่างกว่า

แบบของเรา ต่อจากนั้นคณะสมณะทูตได้ขอให้ข้าพเจ้าอธิบายถึงวิดำเนินการปฏิบัติการเจริญสมถวิปัสสนา ซึ่งข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้พอเป็นสังเขป ตามแบบของท่านเจ้าคุณ

ในระหว่างการสนทนาโต้ตอบ ภิกษุ กาชิยูอิไซ ได้แสดงความจำนงค์ใคร่จะทราบว่า บิดาของท่านซึ่งได้ถึงแก่กรรมไปนานแล้ว บัดนี้อยู่ที่ใด ? ดังนั้นข้าพเจ้าจึงชักชวนให้คณะสมณะทูตทั้งคณะ ทดลองทำการเจริญสมถวิปัสสนาตามแบบของเราดูบ้าง คณะสมณะทูตมีมีความยินดีจะปฏิบัติตามคำเชื้อเชิญ จึงพากันเข้าไปสู่ ณ ห้องสวัดห้องหนึ่ง แล้วเริ่มเจริญสมถวิปัสสนาธรรมกันทันที ข้าพเจ้าได้กำหนดให้เขาปฏิบัติโดยนั่งขัดสมาธิแล้วหลับตาเจริญสมถวิปัสสนาธรรม กับได้ชี้แจงวิธีการแก่คณะสมณะทูตโดยลำดับไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านกาชิยูอิไซซึ่งต้องการทราบว่า บิดาของท่านล่วงลับไปแล้วอยู่ที่ใดนั้น ข้าพเจ้าได้แจ้งวิธีสอบสวนหาที่อยู่ของบิดาของท่าน ให้ทราบโดยละเอียดเป็นพิเศษ

การนั่งภาวนาเจริญวิปัสสนาธรรมได้ดำเนินไปจนถึงคั่นสุดท้าย กาชิยูอิไซกลับลืมตาขึ้น เบ้าตาทั้งสองของท่านเต็มเปี่ยมไปด้วยอสุชล พร้อมกับได้พึมพำด้วยความตื้นตันใจว่า "ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมาจนบัดนี้ ไม่เคยได้พบความสุขใดยิ่งไปกว่าที่ได้เข้าถึงพระนิพพานท่ามกลางพุทธสาวกดังที่ได้ประสพมาเมื่อสักครู่นี้นั้นเลย".

เมื่อ แก้วกายสิทธิ์ หรือ เจ้าแห่งสมบัติ พาข้าพเจ้าไปเที่ยว

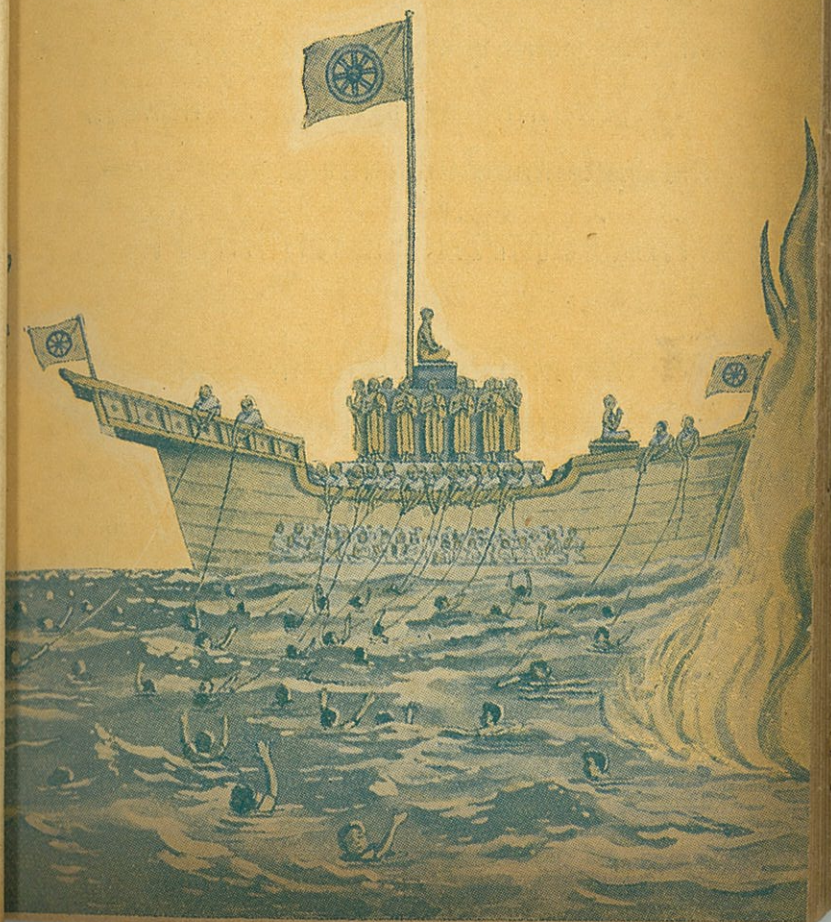

คำอธิบายภาพเรือสำเภาทอง ซึ่งเป็นผลของการปฏิบัติ วิปัสสนาวิชชา ธรรมกาย ผู้ปฏิบัติได้ไปเที่ยว โดยแก้วกายสิทธิ์นำไปจึงได้เห็นภาพนี้ เห็นเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น เป็นเรื่องจริงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สนใจเชิญซื้อหนังสือเรื่องแก้วกายสิทธิ์จะได้ทราบเรื่อง

เรือสำเภาทองของธรรมกาย คอยช่วยเหลือมนุษย์ที่ตกอยู่ในกองทุกข์

เรียนวิชชาธรรมกายจะพ้นทุกข์ได้

ได้ทราบข่าวเป็นที่น่ายินดีที่ "วิชชาธรรมกาย" นี้มหาวิทยาลัย เคมบริดช Cambridge ที่มีชื่อเสียงในประเทศอังกฤษ จะได้ให้ปริญญาแก่ผู้ได้วิชชาธรรมกาย ทั้งนี้โดยให้พระภิกษุกปิล วัฒโฑ (อดีตศาสตราจารย์ วิลเลียม ออกัสท์ เปอรเพิ่สท) รับรอง

คำนำ พิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือเล่มนี้ ตั้งชื่อว่า "ธรรมกาย" มิใช่ข้าพเจ้าคิดตั้งเอาเอง ท่านเจ้าของผู้แสดงเรื่องนี้เป็นผู้ตั้ง ท่านเจ้าของที่ว่านี้คือท่านพระครูสมณธรรมสมาทาน(สด) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ คลองภาษีเจริญ ในปัจจุบันนี้ ซึ่งเรียกกันอยู่แพร่หลาย ในหมู่ศิษย์ที่เคารพนับถือว่า "หลวงพ่อวัดปากน้ำ" ปัจจุบันนี้เป็นที่พระมงคลราชมุนี.

การแสดงเรื่องธรรมกายนี้ เป็นเรื่องที่ท่านแสดงแก่ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในวันพระและวันอาทิตย์ แสดงติดต่อกันเป็นลำดับไป ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่ไปฟัง ได้จดบันทึกเอาแต่หัวข้อใจความไว้ แล้วเรียบเรียงไปขอให้ท่านตรวจเรื่อย ๆ มา เริ่มแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ รวมเป็นเวลา ๓ เดือนเศษจึงจบ, จุดมุ่งหมายที่แสดงเป็นเรื่องสมาธิโดยตรง เป็นแต่ท่านยกเอาพระ

พุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นหลักแสดง และแสดงหนักไปในทางแนวปฏิบัติ ไว้แนวปริยัติบ้างพอควร แต่เมื่ออ่านดูให้จบแล้วจะจับใจความได้เป็นเรื่องเกี่ยวติดต่อกันหมด แต่สำนวนโวหารที่บันทึกไว้นั้นรู้สึกว่าอยู่ข้างจะสั้นอยู่มาก โดยยกเอาเทศนาโวหารออกเสีย บันทึกไว้แต่แก่นความ เพื่อให้รวมเป็นแนวปฏิบัติได้ง่าย ไม่ประสงค์ให้อ่านอย่างหนังสือเทศน์ต่างๆ ดังเคยพบเห็นมา อันจะทำให้เสียเวลาอันมีค่าของผู้อ่าน จึงหวังเอาละเอียดหมดจดไม่ได้ ข้อใดที่อ่านแล้วไม่เข้าใจก็ขอให้เป็นหน้าที่ของท่านผู้อ่านหาโอกาสไปไต่ถามผู้ที่ปฏิบัติดู เขาจะบอกท่านได้ หรือยังไม่หมดสงสัยจะไปไต่ถามท่านผู้แสดงเองก็ได้ ข้าพเจ้าเคยเห็นมีผู้สนใจในทางปฏิบัติไปไต่ถามท่านเนืองๆท่านไม่มีความรังเกียจ

มูลเหตุที่ข้าพเจ้า จะได้ไปฟังธรรมที่วัดปากน้ำนั้นก็เพราะเวลานั้นประเทศไทยเราอยู่ในระหว่างสงครามโลกในพระนคร ถูกเครื่องบินข้าศึกมาทิ้งระเบิดไม่หยุดหย่อน ข้าพเจ้าได้อพยพหลบภัยไปอยู่ตำบลวัดสิงห์ ข้าพเจ้า

ฉวยโอกาสนี้เที่ยวไปตามวัดต่าง ๆ เพื่อศึกษาหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ไปหลายวัด ได้ความรู้แปลกๆ กัน แต่เมื่อหันเข้าหาแนวปฏิบัติแล้ว บางท่านไม่ใคร่ขยายโจ่งแจ้ง สังเหตุดูเหมือนจะปิดกันจนในบางวัด ข้าพเจ้าไปมองเห็นหีบหนังสือเป็นหีบไม้แบน ๆ และเขียนเป็นตัวหนังสือขอมบอกไว้ข้างหน้าหีบว่า "วิปัสสนา" ข้าพเจ้าอ่านออกเพราะข้าพเจ้าเคยเรียนหนังสือขอม ใจข้าพเจ้าอยากรู้เหลือเกินว่าในนั้นจะมีหนังสืออะไร แต่ไม่กล้าจะละลาบละล้วง จึงเป็นแต่กระทบถามท่านในเรื่องแนวปฏิบัติบ้างก็ไม่ได้ความ นานๆ เข้าพอจับเค้าได้บ้างว่าทางวิปัสสนามักจะเพ่งของขาว

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปนั่งคุยกับหญิงผู้มีอายุคนหนึ่ง ซึ่งเป็นเพื่อนอพยพพักอยู่ใกล้กัน มีชายคนหนึ่งมาพูดกับข้าพเจ้าเล่าถึงว่าเขาเคยไปกับแม่ชีธุดงค์คนหนึ่ง เคยสอนวิปัสสนาให้ ข้าพเจ้าซักถามก็เล่าว่า ให้พิจารณาสังขารร่างกายเทียบกับซากศพ หญิงผู้มีอายุขัดคอขึ้นทันทีว่า อย่างนั้นเขาเรียกว่าปลงอนิจจังไม่ใช่วิปัสสนา

ข้าพเจ้าถามว่า วิปัสสนาเป็นอย่างไรเล่า แกเล่าต่อไป
ว่า วิปัสสนาเขาต้องเรียนเห็นนรก เห็นสวรรค์ เห็น
นิพพาน ทั้งต้องไปเที่ยวดูนรก สวรรค์ นิพพาน ได้ด้วย
ข้าพเจ้างง ชายคนนั้นก็งง เพราะถ้อยคำเช่นนี้ไม่เคย
ได้ยิน แม้ข้าพเจ้าจะเคยเรียนพระปฏิยัติธรรมจนสอบได้
ชั้น ป. ๖ ก็นึกได้แต่ว่าไปสวรรค์ นรก ก็มีเรื่องพระ
มาลัยและพระโมคคัลลานะ เป็นต้น แต่ข้อว่าไปเที่ยว
นิพพานได้นั้น ข้าพเจ้าหมดความคิด ทั้งหมดความรู้ด้วย
จึงพูดอะไรต่อไปไม่ได้ หญิงคนนั้นยังท้าว่า เอาเถอะ
น่า วันหลังจะเอาหนังสือของหลวงพ่อวัดปากน้ำให้ดู เขา
เรียนกันอย่างนั้น ส่วนตัวแกว่าได้ลองบ้างเหมือนกันแต่
ไม่ทันรู้ผลอะไร แกกลัวจะเป็นบ้าเลยเลิกเสีย

ต่อมาวันหนึ่ง ข้าพเจ้ามาที่วัดแห่งหนึ่งในพระนคร
พบนายทหารคนหนึ่งชื่อหลวงจบ ฯ คุยให้ฟังว่าเขาเคย
มาวัดปากน้ำ ได้ข่าวเล่าลือว่าพาไปสวรรค์นรกได้ เขา
๒ คนกับภรรยาไปหา ขอให้พาไปพบพ่อตาที่ตายไป
นานแล้ว ว่าจะไปอยู่ที่ไหน หลวงพ่ออิดเอื้อน แกตัด

พ้อต่อว่าต่าง ๆ นา ๆ ว่าถ้าไม่ทำให้เห็นจริง เสียงที่เล่า
ลือนั้นก็เป็นเรื่องไม่มีความจริง ในที่สุดแกว่าหลวงพ่อ
อดรนทนไม่ได้จึงให้เรียกพระมา ๑ รูป ชี ๑ คน และ
บอกเรื่องที่หลวงจบ ฯ ต้องการให้ทราบ ทั้งพระและชี
ก็นั่งเข้า – ที่หลวงจบ ฯ บอกชื่อพ่อตาให้ทราบ สัก
ประเดี๋ยวพระตอบว่าไม่พบ หลวงพ่อบอกว่าขอตรวจ
ดูบัญชีให้ถ้วนถี่–อีกประเดี๋ยวพระบอกว่าพบแล้ว ไป
เกิดเป็นเทวดาอยู่ในชั้นยามา หลวงพ่อบอกให้เชิญ
มา และบอกแม่ชีว่าขอยืมร่างหน่อย ประเดี๋ยวบอก
ว่ามาแล้ว แม่ชีลืมตาหลวงพ่อก็ถามไปยังแม่ชี ๆ
บอกว่ามาจากชั้นยามา และบอกว่าเมื่อเป็นมนุษย์
อยู่ทางวัดยายร่ม แล้วถามว่าทำบุญอะไรจึงไปเกิดเป็น
เทวดา แม่ชีนั้นตอบว่าสร้างโบสถ์ หลวงจบ ฯ ว่าตอน
นี้ชักตลึง เพราะความจริงพ่อตาได้สร้างโบสถ์ไว้จริง
หลวงจบ ฯ ยังช่วยทำแต่ก็นานมาแล้ว แม่ชีนั้นสังเกต
ดูอายุยังน้อย คะเนว่าจะเกิดไม่ทันเสียอีก แต่ไฉนบอก
ถูกต้อง แล้วหลวงพ่อซักต่อไปว่า เคยมีลูกกี่คน บอก

ถูกทั้งลูกหญิงลูกชาย แล้วหลวงพ่อชให้ดูหลวงจบ ฯ กับภรรยาแล้วถามว่านี่ใคร แม่ชีมองดูสักประเดี๋ยว ถามตรงมาที่หลวงจบ ฯ ว่า นี่อ้ายแช่มใช่ไหม หลวงจบ ฯ ว่าใช่ แล้วถามต่อไปอีกว่า นี่นางเครือใช่ไหม ภริยาหลวงจบ ฯ รับว่าใช่ที่สุดทั้งตัวหลวงจบฯ และภริยาร้องไห้โดยคิดถึงบิดา เพราะความจริงแม่ชีนี้ไม่รู้จักชื่อหลวงจบฯ และชื่อภริยาก็ไม่รู้ หลวงพ่อก็ไม่รู้ ไฉนแม่ชีพูดถูกต้อง นี่เป็นเรื่องที่หลวงจบ ฯ เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเอง ว่าตัวหลวงจบ ฯ แต่เดิมชื่อแช่ม แต่เป็นหลวงจบ ฯ มานานแล้ว ไฉนแม่ชีเอามาพูดถูก ในที่สุดหลวงจบ ฯ ว่าเรื่องที่พบมาเป็นอย่างนี้ จะมีเหตุผลเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ นี่เริ่มเป็นปฐมเหตุให้ข้าพเจ้าครุ่นคิดอยู่ และเวลานั้นมีท่านพระครูองค์หนึ่งอยู่วัดประดู่มานั่งอยู่ที่นั่นพูดขึ้นว่า เมื่อวันวิสาขะนี้มีคนโจทก์กันมากว่า เวลาเวียนเทียนที่วัดปากน้ำ มีคนเห็นเป็นรูปพระปฏิมากรลอยอยู่ ท่านว่าท่านได้ซักถามหลายคนก็รับว่าเห็นจริง ข้าพเจ้างงอีก เพราะคิดไม่ออกว่าอะไร เป็นแต่ข้าพเจ้า

ได้พูดต่อพระที่นั่งอยู่นั้นหลายรูปว่า เรื่องที่เราไม่รู้ไม่เห็น ผู้อื่นเขาจะสามารถรู้เห็นได้หรือไม่ จะมีอะไรเป็นเครื่องวัด ไม่มีใครตอบ.

วันหลังข้าพเจ้าได้ไปสนทนากับแกอีก แกส่งหนังสือให้ดู ๑ เล่ม ข้าพเจ้าอ่านดูเป็นเรื่องวิธีเจริญสมาธิของหลวงพ่อวัดปากน้ำ มีภาพคนนั่งสมาธิ และบอกจุดที่ตั้งปริกรรมนิมิตรไว้โดยละเอียด และมีคำอธิบายย่อ ๆ ลงท้ายสุดเรื่องนิพพาน เมื่ออ่านไปความมึนงงของข้าพเจ้ายิ่งทวีขึ้นอีกหลายเท่า คิดไปต่าง ๆ นา ๆ ว่านี่อะไรกัน ซ้ำในที่สุดว่าทำได้ตามวิธีนี้แล้ว ยังมีวิชาที่จะต้องเรียนอีกมากยิ่งงงใหญ่ ไม่รู้ว่าวิชาอะไร เพราะข้าพเจ้าเรียนปริยัติมาจนสอบไล่ได้ชั้น ป. ๖ แล้วไม่ได้ความเข้าใจอย่างนี้เลย แต่ในที่สุดข้าพได้คิดขึ้นมาว่าคนเราเขาว่ามีวิชาที่จะต้องเรียนเรื่อย ๆ ไปจนตายไม่มีจบ ใครหยุดเรียนเมื่อใดโดยถือเสียว่า ตนมีความรู้พอแล้ว เขาว่านั่นคือคนโง่ ทางพระเรียกว่า ทิฏฐิ หากยังปล่อยให้ทิฏฐินี้ฝังแน่นอยู่ในสันดาน ไม่ต้องสงสัยว่าจะ

ต้องอมโรคโง่ไปจนตาย สิ่งใดที่เราไม่รู้ ไม่ควรจะไปตั้งมานะทิฏฐิว่าคนอื่นก็คงไม่รู้วิเศษไปกว่าเรา สิ่งใดที่เราทำไม่ได้ไม่ควรจะไปตั้งมานะทิฏฐิว่า คนอื่นก็คงจะทำไม่ได้ แม้สิ่งใดที่เราว่าเรารู้ดีแล้วก็ไม่ควรจะไปตั้งทิฏฐิว่าไม่มีคนอื่นจะดีกว่าเรา ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ข้าพเจ้าต้องสืบเสาะมาหาหลวงพ่อวัดปากน้ำให้จงได้.

เหตุที่ทำให้ข้าพเจ้างงดังกล่าวมา ก็เพราะว่านอกจากแนวปริยัติที่ข้าพเจ้าเคยผ่านมา รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ท่านผู้รู้ได้เขียนไว้ในที่ต่าง ๆ กัน ข้าพเจ้าก็ได้เอาใจใส่ค้นคว้าอ่านดูมากต่อมากแล้ว มีรูปในทำนองตำรา หรือที่เรียกว่าเป็นแนวทางปรัชญาเป็นส่วนมาก บางฉบับพูดที่แรกเหมือนจะเป็นแนวปฏิบัติ แต่ลงท้ายก็เป็นกล่าวตามตำราไปเสีย คิดไปมารู้สึกว่าเราจะเป็นแต่คนดูแผนที่เสียแล้ว ถ้าเขาจะให้เดินไปจริงจังตามแผนที่จะไปไม่รอดกระมัง ถ้ากระนั้นก็ควรศึกษาการเดินเองดูบ้าง คงจะได้ความรู้อะไรแปลก ๆ บางฉบับก็วิภาควิจารณ์หันเหธรรม ลงมา เทียบกับวิทยาศาสตร์

ทางโลกจนรู้สึกอึดอัดใจ แต่ส่วนฉะบับของหลวงพ่อวัดปากน้ำที่กล่าวมานั้น ข้าพเจ้าอ่านแล้วตันเลย ไม่ใช่เพียงอึดอัด เพราะตามที่กล่าวไว้นั้นสั้นเหลือเกิน จนเห็นเป็นของแปลก ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงต้องมาหาให้พบท่านเจ้าของจงได้.

วันแรกข้าพเจ้ามาหาท่านเวลาฉันเพล เห็นมีคนนั่งล้อมรอบ ไปกราบ ๆ ท่านและบอกชื่อเสียงแก่ท่าน บอกความประสงค์แก่ท่านว่า มีความสนใจในทางธรรม ท่านบอกให้นั่งรออยู่นั่นก่อน (ชี้ไปทางหลัง) ท่านก็ฉันเพลเงียบ ๆ เวลานั้นก็เห็นแม่ชีคนหนึ่ง อุบาสกคนหนึ่งควบคุมแนะนำให้คนเหล่านั้นนั่งสมาธิตาม ๆ กันหมด (ต่อมาได้ความว่าเป็นคนไข้ที่มาขอให้ท่านรักษา) พอเสร็จจากการฉันเพล ท่านก็ให้โอกาศแก่ข้าพเจ้าเข้าไปนั่งใกล้ ๆ เมื่อเริ่มสนทนาปราศรัย ท่านก็ยกบทพุทธคุณขึ้นมาพูดเป็นข้อ ๆ ไป พร้อมทั้งคำแปลคำอธิบาย หูข้าพเจ้าฟังดูรู้สึกว่ามีรสชาติซาบซึ้งกว่าที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินหรือเคยอ่านมาในที่ต่าง ๆ นั้นมาก ข้าพเจ้าติดใจ

ในอรรถรสมาก แต่นั้นมาก็พยายามไปฟังเวลาท่านลงแสดงธรรมในโบสถ์เสมอ ท่านลงแสดงเองทุกวันพระและวันอาทิตย์ ข้าพเจ้ารู้สึกจับใจมาก ส่วนมากแสดงหนักไปในทางปฏิบัติ ข้าพเจ้านึกเสียดายว่าที่ท่านแสดงนั้น แสดงด้วยปากเปล่า เราฟังแล้วก็มีแต่จะเสื่อมสูญไป เสียดายความเหน็ดเหนื่อยที่ท่านพยายามแสดงจึงคิดหาทางขอบันทึกไว้ ท่านเห็นชอบด้วยจึงได้เริ่มลงมือบันทึก.

เท่าที่ข้าพเจ้าเคยพบปะมา พระที่เป็นฝ่ายสมถะมักไม่ใคร่แสดงธรรม พระที่แสดงธรรมโดยมากเป็นฝ่ายปริยัติ แต่หลวงพ่อวัดปากน้ำนี้ ไฉนจึงชอบแสดงธรรมได้ความว่าท่านเป็นนักปริยัติมาแต่เก่าก่อนแล้ว ฉะนั้นสังเกตดูแนวการแสดงในเบื้องต้นแต่ละกัณฑ์ๆ ระวังบาฬีมิให้คลาดเคลื่อน และแปลเป็นข้อ ๆ ไปก่อน แล้วจึงจะขยายความชี้แนวปฏิบัติ ท่านแสดงธรรมอยู่ในหลักนี้เสมอ ไม่ใช่นึกว่าเอาตามใจชอบ ถ้าจะยกอะไรขึ้นเป็นต้องอ้างอาคตะสถานที่มาแห่งธรรมเหล่านั้นประกอบด้วย

จริยาของท่าน ๑. คุมภิกษุสามเณรลงทำวัตรไหว้พระในโบสถ์ทุกวัน วันละ ๒ เวลา คือเช้าหนหนึ่งเย็นหนหนึ่ง และได้ให้โอวาทสั่งสอนภิกษุสามเณรทั้ง ๒ เวลา ๒. วันพระและวันอาทิตย์ลงแสดงธรรมในโบสถ์เองเป็นนิจ ๓. ทำกิจภาวนาอยู่ในสถานที่ซึ่งจัดไว้เฉพาะเป็นกิจประจำวัน และควบคุมพระให้ไปนั่งภาวนารวมอยู่กับท่านทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนพวกชีก็ให้ทำกิจภาวนาเหมือนกัน ๔. ทุกวันพฤหัสบดีเวลา ๑๔ น. ลงสอนการนั่งสมาธิแก่ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาที่ศาลาซึ่งข้าพเจ้าเคยเห็น มีภิกษุสามเณรต่างวัดอุบาสกอุบาสิกาต่างถิ่นมาเรียนกันเป็นจำนวนมาก ๆ ทุกวันพฤหัสบดี สอบถามได้ความว่ามีผู้ไปเรียนกันมากแต่ต้นจนบัดนี้ไม่ต่ำกว่า ๔ หมื่นแล้ว เพราะสอนมากว่า ๑๕ ปีแล้ว ๕. จัดให้มีครูสอนปริยัติในวัดนี้อีกแผนกหนึ่งด้วย นอกจากจำเป็นจริง ๆ แล้ว ท่านไม่ยอมออกจากวัด การสวดมนต์ฉันท์เช้า ถ้าใครไปนิมนต์มักจะถูกถามว่าให้พระอื่นไปแทนได้ไหม อย่างนี้โดยมาก เพราะท่านชอบหมกมุ่นอยู่

แต่กิจภาวนาโดยมาก ออกรับแขกก็เป็นเวลา ตอนเพล ครั้งหนึ่งที่ไปพบได้เสมอ ถัดจากนั้นก็เวลา ๑๗.๐๐ น. อีกหนหนึ่งออกมานั่งพักผ่อนสนทนาปราศรัย นอกจากนี้ท่านอยู่ในห้องภาวนา ซึ่งเรียกว่าโรงงาน ซึ่งใครไม่เข้าใจได้ยินคำว่าโรงงาน เลยเข้าใจเป็นอื่นไปก็มี ข้าพเจ้าเองเคยได้ยินเหมือนกันว่าหลวงพ่อมีโรงงานทำบุ้งกี๋ขาย จึงเลี้ยงพระได้ทั้งวัด ซึ่งเป็นเสียงอกุศล ข้าพเจ้าได้สอบถามเวยยาวัจจกรของท่านดูได้ความว่า เดิมเคยมีเจ๊กมาทำบุ้งกี๋ขายอยู่หน้าวัดคราวหนึ่งจริง จึงกลายเป็นข่าวอกุศลนี้ ความจริงวัดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเลย.

วัดนี้มีโรงครัวหุงหาอาหารเลี้ยงพระภิกษุ สามเณรทั้งวัด รวมทั้งแม่ชีและอุบาสกอุบาสิกา ถ้าวันอุโบสถ พวกที่รับอุโบสถก็ได้รับการเลี้ยงดูด้วย ทำมาดังนี้ ๒๐ ปีเศษแล้ว เช้าเลี้ยงข้าวต้ม เพลเลี้ยงข้าวสวย ฉะเพาะปีนี้มีภิกษุสามเณรที่จำพรรษา ๑๐๕ รูป อุบาสกอุบาสิกา ๑๒๐ คนเศษ มักจะมีผู้เลื่อมใสศรัทธามารับเลี้ยงเนือง ๆ เช่นทำบุญวันเกิดหรืออะไรเป็นต้น วิธีทำ

ไม่ยาก เอาเงินไปมอบเวยยาวัจจกรกำหนดวันไว้ ถึงวันก็ไปแต่ตัว โรงครัวจัดไว้เสร็จและมีวิธีนำถวายเป็นแบบสังฆทาน และโดยมากมักมีเทศน์ด้วย ซึ่งข้าพเจ้าเคยพบบ่อย ถ้าวันใดไม่มีเจ้าภาพ ก็เป็นส่วนของหลวงพ่อ ข้าพเจ้าเคยสอบถามพระที่วัดนั้นว่า หลวงพ่อเห็นจะมีเงินทุนสำรองมาก ท่านบอกว่าเปล่า ทำหมดไปมีมาใหม่ทำหมดไปมีมาใหม่อย่างนั้นเอง แต่ไม่ขาด การที่คนไข้มารักษาก็ไม่ได้เรียกร้องอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าแปลกกว่าวัดทั้งหลาย จึงนำมาเล่าสู่กันฟังไว้ในที่นี้ด้วย ภิกษุสามเณรในวัดนี้มี ๒ ประเภทคือนักวิปัสสนาประเภท ๑ นักเรียนปริยัติประเภท ๑ หลวงพ่อเลี้ยงดูทั้งนั้น การขบฉันไม่ต้องกังวล.

เนื่องจากเหตุที่ว่า ผู้ที่หุงหาอาหารในโรงครัวของวัดนี้ เป็นพวกอุบาสิกาและพวกที่ปฏิบัติธรรม ถึงแม้จะมีอุบาสกปนบ้าง แต่ก็มีอุบาสิกาเป็นส่วนมาก จึงเป็นมูลเหตุให้มีข่าวอกุศล อันนำความมัวหมองมาสู่สำนักนี้ขึ้นอีกทางหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ยินเข้าหูตั้งแต่

ก่อนที่จะได้ไปติดต่อกับวัดนี้ แม้วันแรกที่ไปฟังลาดเลา ก็ได้พบพระองค์หนึ่งในวัดนั้น ท่านพูดขึ้นเองว่า ที่วัดนี้มักมีข่าวอกุศลต่าง ๆ อยู่ ถ้าได้มาเสียด้วยตนเองดังนี้ดีกว่า ท่านไม่ได้พูดอะไรมากไปกว่านี้ ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้ไต่ถามในเรื่องเหล่านี้ แต่เพื่อพิศูจน์หาความจริง วันหนึ่งข้าพเจ้าไปพบชายมีอายุคนหนึ่งที่วัดสิงห์ แกพูดว่าเคยอยู่วัดปากน้ำมา ๒ ปี แต่เดี๋ยวนี้ไปอยู่ที่อื่นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสจึงลองกระทบถามดูถึงข่าวอกุศลเหล่านี้ แกหัวเราะแล้วตอบว่า แกก็เคยได้ยินเข้าหูมามากเหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงถามว่า ก็แล้วความจริงเป็นอย่างไรเล่า แกว่าไม่เห็นมีวี่แววดังข่าวนั้นเลย ผมก็อยู่ที่นั่นมานาน และยังพูดต่อไปอีกว่า เรื่องอย่างนี้ถ้าเป็นความจริงแล้ว ไม่ต้องคนอื่นว่าดอก ตนของตนย่อมจะติตนเอง ที่ไหนจะทนอยู่ดูหน้าคนทั้งหลายได้ ในที่สุดแกยังท้าว่า ถ้าคุณยังไม่เคยไปก็ไปพิจารณาดูเถิด ท่านพระครูวัดปากน้ำองค์นี้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง และยังกล่าวต่อไปว่า อันภิกษุที่ไม่บริสุทธิ์แล้ว ย่อม

เศร้าหมอง พอจะดูกันออก ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า ท่านเทศน์เป็นอย่างไรบ้าง แกตอบว่าพอฟัง ข้าพเจ้านึกในใจว่าตานี่พูดสูงอยู่เหมือนกัน จึงต้องซักแกต่อไปว่าที่ว่าพอฟังนะหมายความว่าอย่างไร แกตอบว่า ฟังที่นี่วันหนึ่งคุ้มกับฟังที่อื่นตั้งปี

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังเงี่ยหูฟังอีกหลายทาง ตลอดจนเสียงพระเถระผู้ใหญ่บางองค์ในพระนครก็ไม่ติฉินประการใด แถมบางรูปยังพูดไปถึงมูลเหตุแห่งข่าวอกุศลเหล่านี้เสียอีกว่า เกิดจากคนที่มุ่งอิจฉา และยังได้ความต่อไปจนถึงว่า พวกที่อิจฉาเคยใช้คนมาลอบยิงเมื่อท่านไปอยู่ใหม่ ๆ เพราะท่านไม่ใช่คนถิ่นนี้ และถึงกับร้องเรียนข่าวอกุศลต่าง ๆ มายังสมเด็จพระสังฆราชครั้งกระโน้น ถึงแก่ส่งพระไปอยู่ประจำคอยสังเกตเหตุการณ์ และตำรวจปลอมตัวไปสอดแนมในที่สุดก็ไม่ได้ความจริงตามที่กล่าวหา นี่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าสืบสวนได้ความมาจะสมควรฟังเป็นความจริงได้เพียงใดหรือไม่ แล้วแต่ท่านผู้อ่านจะพิจารณาเอาเอง เพื่อที่จะรู้ว่าข้าพเจ้าผู้สืบสวน

และเขียนข้อความเหล่านี้เป็นใคร จึงขอบอกไว้ให้ปรากฏในที่นี้ว่า ข้าพเจ้าชื่อพระทิพย์ปริญญา (ธูป กลัมพะสุต) ข้าพเจ้าเคยบวชเรียนมาแล้ว มีวิทยะฐานะเป็นเปรียญ ๗ ประโยค และเคยรับราชกาชการเป็นผู้พิพากษามา ๓๒ ปีแล้ว และตอนสุดท้ายเป็นผู้พิพากษาอยู่ในชั้นศาลอุธรณ์ ๑๐ ปี ทั้งนี้เพื่อเปนแนวทางให้ผู้อ่านนึกคิดเอาเองว่า ข้าพเจ้าจะเชื่ออะไรง่ายยากเพียงใด ข้าพเจ้าสืบได้ความจนถึงต้นตอผู้ที่แพร่ข่าวอกุศล ตลอดตั้งตัวและชื่อผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงแพร่ข่าวอกุศล ทั้งสาเหตุที่ท่านเหล่านั้นจะคิดอิจฉาด้วยทุกประการ ออกรู้สึกสลดใจเปนอย่างยิ่ง แต่พึ่งดูทางหลวงพ่อไม่เห็นเอาใจใส่อะไร ไม่กล่าวขวัญถึงใคร ที่ข้าพเจ้าสืบได้ความดังกล่าวนั้นจากผู้อื่น.

เท่าที่ข้าพเจ้าสืบสวนและสังเกตุการณ์โดยใกล้ชิดมาเป็นเวลาเกือบปีแล้ว ได้ข้อเท็จจริงพอแล้วที่จะชี้ขาดว่า ข่าวอกุศลต่าง ๆ นั้นไม่มีมูลแห่งความจริงเลยในทางตรงกันข้าม ข้าพเจ้าเชื่อเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

ว่า ท่านเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ด้วยประการทั้งปวง และมีภูมิรู้ในทางปริยัติกว้างขวาง เป็นพระธรรมกะถึกชั้นเยี่ยม ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติอย่างดีเลิศ การปฏิบัติและแนวเทศนาของท่านดำเนินตามหลักในคัมภีร์วิสุทธิมรรคทั้งสิ้น.

เรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องยาก ผู้ไม่ใช่นักปฏิบัติแล้วยากที่จะนำมาแสดงได้แจ่มแจ้งให้เป็นผลปฏิบัติได้ แต่หลวงพ่อวัดปากน้ำแสดงได้แจ้งชัด และชี้ทางปฏิบัติให้โดยตรง จึงสมควรเทอดไว้ในฐานันดรพระธรรมกะถึกชั้นเยี่ยม ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบแสดงความเคารพอย่างสูงต่อท่านไว้ในที่นี้ด้วย.

ที่ข้าพเจ้าเอาเรื่องของวัดมาพูดโดยยืดยาวเช่นนี้ความมุ่งหมายก็เพื่อบันเทาบาป ให้แก่ผู้แพร่ข่าวอกุศลเพราะการกล่าวเท็จใส่ไคล้ผู้มีศีลเช่นนี้ เป็นบาปหนักหนาเพื่อว่าเขารู้ตัวจะยับยั้งกรรมอันชั่วนี้เสียได้ ข้าพเจ้าก็

จะพลอยอนุโมทนา แล้วจะมีส่วนได้บุญอันนับเนื่องในปัตตานุโมทนามัยด้วย.

ท่านทั้งหลาย การที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ มิได้มาตัวเปล่า ต่างมีบุญและบาปที่ทำไว้ในอดีตติดมาทุกคน ต่างกันแต่มากบ้างน้อยบ้าง ไม่ช้าเราก็ตายดอก อย่ามาแบกเอาบาปเพิ่มไปอีกเลย สาภสักการะอันหมุนลงได้เป็นราคาเงินนั้น เป็นสมบัตินอกกายตาย แล้วเอาไปไม่ได้ดอก มันเป็นของใช้สอยประจำโลก เราตายแล้วก็ตกเป็นของคนอื่น เขาอาศัยใช้สรอยต่อไป ใครจะว่าเป็นของใครไม่ได้ทั้งนั้น โลกมนุษย์เป็นแหล่งกลางสำหรับอาศัยสร้างบุญ สร้างบาป โลกนรก โลกสวรรค์ เป็นเพียงโลกที่คอยรับรองผลบุญ–บาปเท่านั้น เราได้มาเกิดอยู่ในโลกอันเป็นแหล่งกลางเช่นนี้แล้ว นับว่าเราได้มีโอกาสที่จะเพิ่มบุญผ่อนบาปเป็นอย่างดีแล้ว จงพยายามหาทางผ่อนบาปให้เบาลง ให้เบาลงกว่าที่เราแบกมาจากอดีตนั้นเถิด อย่าเติมเข้าอีกเลย ไหน ๆ เราก็ต้องตายแน่ อย่ามาหอบเอาบาปเพิ่มไปอีกเลย.

อนึ่ง การอ่านหนังสือเรื่องธรรมกายนี้ ถ้าได้รู้แนวทางปฏิบัติบ้างแล้วจะเข้าใจได้แจ่มแจ้งดี เพื่อประโยชน์ดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าจึงเขียนบันทึกแนวสอนวิธีทำสมาธิโดยย่อของท่านไว้ท้ายหนังสือเล่มนี้ ถ้าต้องการรู้ละเอียดต้องอ่านหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ซึ่งท่านเคยแจกกับผู้ไปเรียนสมาธิกับท่าน หนังสือเล่มนั้นเป็นแบบเจริญสมาธิโดยตรง (คือที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าตามแบบ)

แต่ว่าการเรียนสมาธินั้น ถ้าจะเอากันให้ได้ผลจริงจังแล้วต้องมีอาจารย์ จะทำสุ่มไปไม่ใคร่ได้ผล แม้เราจะได้อ่านตำหรับตำราในทางนี้ เช่นวิสุทธิมรรคเป็นต้น ถ้าไม่มีอาจารย์แนะนำวิธีปฏิบัติอีกชั้นหนึ่งแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติให้ได้ผล เพราะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่อาจารย์จะพึงแนะนำอีกมากหลาย.

สมาธิเป็นยอดคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ว่ายอดนี้หมายความว่าเป็นหลักสำคัญยิ่ง ในจำพวกคุณธรรม ๓ ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญานั้น ศีลเป็นส่วนประกอบคือ เป็นเพียงเหตุที่จะให้ดำเนินไปสู่สมาธิ

ส่วนปัญญานั้นเป็นผลของสมาธิ จุดมุ่งหมายสำคัญจึงอยู่ที่สมาธิตัวกลาง ซึ่งต้องทำให้เกิดให้มีขึ้น ดังมีบาลีในวิสุทธิมรรคยืนยันว่า นัตถิฌานัง อปัญญัสส นัตถิปัญญา อฌายิโน ซึ่งแปลความ ว่า ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไร้ปัญญา ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน และอานิสงส์ของสมาธินั้นก็มีอยู่ว่า บุคคลผู้ได้สมาธิแล้วย่อมได้รับอานิสงส์๕ประการคือ ๑. ความสุขในปัจจุบัน ๒. วิปัสสนาปัญญา ๓. ฌาน ๔. ภพอันวิเศษ ๕. นิโรธ ฉะนั้นสมาธิจึงเป็นเรื่องที่เราควรสนใจ.

เท่าที่ข้าพเจ้าได้ฟังมา วิธีปฏิบัติของหลวงพ่อวัดปากน้ำ มีผู้กล่าวออกความเห็นกันไปหลายอย่างต่างๆ กัน พวกหนึ่งว่า เปนฌานโลกีย์ พวกหนึ่งว่าติดรูป บางพวกว่า ติดนรกสวรรค์ แต่อีกพวกหนึ่งว่าท่านเลยเถิดไปถึงนิพพาน ซึ่งมองไม่เห็น.

ข้าพเจ้าเคยนำวาทะเหล่านี้ ไปสนทนา กับผู้ปฏิบัติในสำนักหลวงพ่อวัดปากน้ำแล้ว เขาตอบขบขันเหมือนกัน เขาว่าที่ว่าติดรูปนั้นดีนะ ให้มันรู้ว่าติดรูปเถอะ จะ

ได้มีโอกาสแกะรูปออก แต่ข้อสำคัญว่าเราไม่รู้ว่าติดรูปนี่ซิ เมื่อไม่รู้ว่าติดเราก็ไม่รู้จักรูป เมื่อเราไม่รู้ว่าติดเราก็ไม่ได้แกะ เมื่อเราไม่แกะมันจะหลุดได้อย่างไร เหมือนของโสโครกติดหลังเสื้อที่เราสรวมอยู่ เมื่อเราไม่รู้ว่ามันติดเราก็ไม่พยายามเอาออก แล้วมันจะไปไหน ฟังดูก็แยบคายดี.

แต่สำหรับความเห็นข้าพเจ้านั้น เห็นควรรวมวาทะที่ว่าติดรูปกับวาทะที่ว่าเป็นฌานโลกีย์ รวมวินิจฉัยเสียเป็นข้อเดียว เพราะตามที่ว่านี้คงหมายถึงรูปฌานเมื่อเช่นนั้น ทางที่จะปลดเปลื้องความสงสัยของเจ้าของวาทะเหล่านี้ก็ง่ายขึ้น สมเด็จพระบรมศาสดาก่อนที่จะได้ตรัสรู้นั้น พระองค์ผ่านรูปฌาน อรูปฌานหรือเปล่าข้อนี้จะต้องรับกันว่าผ่าน ก็เมื่อเช่นนี้ใครจะปฏิเสธได้หรือว่าโลกีย์ฌานนั้น จะไม่เป็นอุปการะแก่พระองค์ใดการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ความข้อนี้ข้าพเจ้าเคยนำไปสนทนาวิสาสะกับพระเถระบางรูป ซึ่งฝักใฝ่ทั้งปริยัติและปฏิบัติ ท่านได้กล่าวอุปมาให้ฟังว่า การ

ข้ามแม่น้ำหรือมหาสมุทร ถ้าไม่ใช้เรือหรือเครื่องบิน เป็นพาหนะแล้ว มันจะข้ามไปได้อย่างไร ในที่สุด ท่านยืนยันว่าฌานโลกีย์นั้นแหละ ยังพระองค์ให้ข้ามถึง ซึ่งฝั่งโลกุตร เมื่อนำเอาบาลีข้างต้นมาประกอบการ วินิจฉัย ความข้อนี้จะแจ่มใสยิ่งขึ้น เพราะคำว่า นัตถิ ปัญญา อฌายิโนนั้นเป็นหลักอยู่ ซึ่งแปลได้ความ อยู่ชัด ๆ ว่า ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน ดังนี้ เราจะไปยกวาทะติฌานโลกีย์อย่างไรกัน.

อันวาทะที่ว่าติดนรกสวรรค์นั้น ข้อนี้น่าเห็นใจ ผู้สงสัย เธอคงจะไม่ได้มีโอกาสไปฟังการแสดงธรรม ของหลวงพ่อวัดปากน้ำเสียเลย เธอคงจะไปฟังหาง เสียงของบางคนที่ฟังไม่ได้ศัพท์จับเอาไปกระเดียดเข้าแล้ว เพราะการแสดงธรรมนั้น เมื่อถึงเรื่องบาปบุญคุณโทษ ก็ต้องอ้างเรื่องนรกสวรรค์ ท่านมีอะไรพิศูจน์แล้วหรือ ว่า นรกสวรรค์ไม่มี ท่านมีปัญญาพอจะพิศูจน์แล้วหรือ ว่า นรกสวรรค์นั้นไม่มีผู้รู้เห็น ผู้เห็น ท่านได้เคยสนใจ อ่านวิสุทธิมรรค์บ้างหรือเปล่า ท่านเคยสนใจในคำว่า

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ ดีแล้วหรือ ว่ากินความ เพียงไร หรือตัวท่านมีภูมิปัญญาเหนือพระคันถรจนาจารย์ เหล่านั้น ขอจงใคร่ครวญเอาเอง.

ส่วนวาทะที่ว่าเลยเถิดไปถึงนิพพานนั้น ข้าพเจ้า จะขอพูดแต่โดยย่อ เพราะถ้าจะพูดกันกว้างขวางแล้ว จะเกินหน้ากระดาษหนังสือนี้ จะต้องเป็นอีกเล่มหนึ่งต่าง หาก.

ท่านคงจะได้เคยอ่านคำถวาย วิสัชนาของพระเถรา นุเถระ ๑๘ ความเห็น ที่พิมพ์แจกกันแพร่หลายอยู่นั้นแล้วใน หนังสือนั้นพระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว มีพระราชปุจฉา ถึงเรื่อง นิพพาน ว่าคืออะไร พระเถรานุเถระ ๑๘ รูป ถวายความเห็นด้วยโวหารต่าง ๆ กัน แต่ในที่สุดมีรูป หนึ่งถวายวิสัชนาหลักแหลม โดยกล่าวว่า แปลคำว่า นิพพานนั้นไม่ยาก ข้อยากอยู่ที่ ทำให้แจ้ง ท่านพูด ทิ้งไว้เท่านี้เอง ขอให้เรามาคิดกันดูที่หรือ ทำให้แจ้ง

หมายความว่ากระไร นี่ก็จะเห็นได้แล้วว่า เรื่องนิพพานนั้นเป็นของยากหรือง่าย คนซึ่งมีปัญญาอย่างสามัญจะพูดได้ไหม เราก็ต้องรู้ตัวดีว่าไม่สามารถ เพราะเป็นวิสัยของมรรคญาณ และการบำเพ็ญให้บรรลุมรรคญาณนั้นทำกันอย่างไร เรารู้ไหม ถ้าเราไม่รู้จะแปลว่าคนอื่นก็ไม่รู้เหมือนกับเรากระนั้นหรือ สิ่งที่เราก็ไม่รู้ สมควรหรือที่เราจะยกวาทะกล่าวถึงผู้อื่น ในที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่า ทางดีที่สุดเราควรปฏิบัติตัวของเราเอง ให้รุดหน้าไปตามแนวปฏิบัติ ดีกว่าจะมามัววิจารณ์ผู้อื่น อย่าลืมคำว่า สันทิฏฐิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ.

การแสดงธรรม ของหลวงพ่อ วัดปากน้ำนั้นตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังมาอยู่ในเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา นรก สวรรค์ นิพพาน แต่โดยมากหนักไปในทางปรมัตถ์ เวลานี้กำลังแสดงพระอภิธรรมว่าด้วยมหาปฐาน อนันตนัยเรียงลำดับบทมาติกา วันพระที่แล้วมาถึงบทอินทรีย์ปัจจโยแล้ว.

ในที่สุดนี้ ขออานุภาพพระรัตนตรัย จงคุ้มครองรักษาท่านผู้ประพฤติธรรมทั้งหลาย ให้มีความสุขทั่วกันเทอญ.

พระทิพย์ปริญญา

บ้านเลขที่ ๑๑๖ ถนนสุริวงศ์ พระนคร

๑๓ กันยายน ๒๔๘๙

ข้อ ๑ ถามว่า ที่มาวัดนั้นประสงค์อะไร ?

ตอบ ที่มาวัดนี้ ประสงค์จะศึกษาพระพุทธศาสนา รู้แล้วจะได้ปฏิบัติตามสติกำลัง

ข้อ ๒ ถามว่า จะศึกษา พระพุทธศาสนา อะไร ก่อน เป็นเบื้องต้น เป็นท่ามกลาง เป็นที่สุด ?

ตอบ ศึกษาเบื้องต้นก็ต้องรู้จัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และศีล ๕ รู้ท่ามกลาง คือ สมาธิ รู้ที่สุดคือปัญญา

ข้อ ๓ ถามว่า จะไปศึกษาที่ไหน ?

ตอบ ที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ ธนบุรี

ตาปสินี

ข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องธรรมกาย

หนังสือพระอัฏฐิมหาสาวกนิพพานฉะบับพิมพ์ครั้งที่สองเล่มหนึ่ง หน้า ๓๑๑ ตอนพระมหาปชาบดีโคตมีเข้าไปทูลลาพระพุทธเจ้าเข้านิพพาน พระนางได้กราบทูลว่า "สุคต" ข้าแต่พระบรมบาทสุคตเจ้า รูปกายที่กระหม่อมฉันให้เจริญแก่พระองค์เจ้า ธรรมกายอันเป็นที่ยินดีนั้น พระองค์ได้ให้เจริญแก่กระหม่อมฉัน ๆ ได้ให้พระองค์เจ้าดูดดื่มซึ่งรสวารีอันรำงับเสียได้ซึ่งความอยากกระวนกระวาย มาตรว่าครู่หนึ่งเท่านั้น พระองค์ยังเกล้ากระหม่อมฉันให้ดูดดื่มซึ่งธรวารีรสน้ำนม กล่าวคือพระสัทธรรมอันเป็นที่รำงับได้โดยเที่ยงแท้ พระองค์ได้ชื่อว่ามิได้เป็นหนี้กระหม่อมฉัน.

เล่มสอง หน้า ๔๑ ตอนที่พระมหาปัณฐกเถร ผูกคาถาสี่บาทให้จุลปัณฐกสามเณรท่องว่า ปทุมํ ยถา โกกนุทํ สุคนฺธํ ปาโต สิยา ผุลฺลมวีตคนฺธํ องฺคีรสํ ปสฺส

วิโรจมานํ ตปนฺตมา ทิจฺจมิวนฺตลิกเข นั้น มีความว่า "สำเนาความในพระคาถานั้น" ปราชญ์ผู้มีปรีชา พึงพิจารณาให้เห็นว่าพระมหาเถรเจ้าจะให้สามเณรน้องชายนั้น พิจารณาให้เห็นซึ่งธรรมกายแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าด้วยญาณ จักษุ ด้วย สามารถแห่ง อันตรัส รู้ ซึ่ง พระอริยมรรคธรรมอันนับเข้าในพวกธรรมกายแห่งพุทธองค์นั้น

หนังสือพระ ปฐมสมโพธิกถา ของสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรส ฉะบับพิมพ์ครั้งที่สามหน้า ๕๑๙ ตอนที่พระอุปคุตเถรทรมานพระยามารพ่ายแพ้แล้ว จะขอให้พระยามารนิรมิตรพระกายมนุษย์ของพระพุทธเจ้าให้ดูพระมหาเถรได้พูดว่า "อนึ่ง ท่านจงได้อนุเคราะห์แก่อาตมาด้วยสมเด็จพระศาสดาบังเกิดในโลก เสด็จเข้าสู่พระปรินิพพานเสียแล้ว เราได้เห็นแต่พระธรรมกายบ่มิได้ทันเห็นซึ่งพระสรีระกาย ท่านจงอนุเคราะห์นฤมิตรพระรูปกายแห่งพระศาสดาจารย์ พร้อมด้วยอาการทั้งปวงสำแดงแก่เราให้เห็นประจักษ์กับทั้งพระอัครสาวกทั้งคู่ให้ปรากฏด้วยฤทธิ์แห่งท่าน ในกาลบัดนี้"

หนังสือพระปฐมสมโพธิแบบธรรมยุตติของสม-เด็จพระสังฆราช (สา) หน้า ๔ มีข้อความว่า "สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แม้ปรินิพพานนานกำหนดศาสนายุกาลถึงเพียงนี้แล้ว ยังเหลืออยู่ส่วนรูปกายด้วยสักว่าพระสารีริกธาตุ ยังทรงอยู่ส่วนธรรมกาย ด้วยพระหฤทัยอันอนุเคราะห์สัตว์ซึ่งเป็นประชุมชนเกิด ณ กาลภายหลัง และยังทรงอยู่ด้วยพระคุณทั้งหลาย ที่เป็นอนัญญะสาธารณะไม่ทั่วไปแก่ผู้อื่น เพราะเหตุพระศาสนาคำสั่งสอนของพระองค์นั้น ยังประดิษฐานดำรงอยู่ ทั้งสงฆ์สาวกแห่งพระองค์นั้น ที่ทรงธรรมไว้ ก็ยังปรากฏมีอยู่

หน้า ๙ มีข้อความว่า "เอวํ อติทุลลภปาตุภาโวแม้องค์พระตถาคตอังคีรสสักยะมุนีโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ซึ่งมีความปรากฏในโลกอันสัตว์ได้ด้วยยากดังนี้ พระองค์ได้อุบัติบังเกิดขึ้นแล้วในโลก ด้วยรูปกายอุบัติและธรรมกายอุบัติทั้งสองประการ พร้อมด้วยอัจฉริยะอัพภูตธรรม ตามธรรมดานิยมโดยพุทธธรรมดาความบังเกิดด้วยรูปกายนั้นจัดเปนสองคือ โอกกันติ สมัยลงสู่

พระครรภ์ และ นิกขมน สมัยประสูติจากพระครรภ์ ส่วนความบังเกิดเรื่องธรรมกายนั้น คือ ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ"

หน้า ๕๒ มีข้อความว่า "ครั้งนั้นหมื่นโลกธาตุนี้ก็หวั่นไหวสะเทือนสะท้าน ทั้งแสงสว่างยิ่งไม่มีประมาณก็ได้ปรากฏเกิดมีในโลกล่วงเทวานุภาพของพวกเทพยดาทั้งหลาย ก็แหละอัศจรรย์ทั้งหลายซึ่งสำเร็จโดยธรรมดานิยมเห็นปานใด ได้ปรากฏเกิดมีแล้วในโลก เมื่อครั้งพระองค์ประสูติเป็นการเกิดด้วยรูปกายอันบริบูรณ์นั้นฉันใด แม้ถึงเมื่ออภิสัมโพธิ สมัยตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นการเกิดด้วยธรรมกายนั้นเล่า สรรพอัศจรรย์ทั้งปวงเห็นปานนั้น ก็ได้ปรากฏเกิดมีแล้วฉันนั้น เพราะว่าธรรมที่มาปรากฏเป็นชัดขึ้นก่อน ในชาติความเกิดที่เป็นโลกุตร และความที่โลกุตรธรรมซึ่งไม่เป็นไปสิ้นกาลนานแล้ว และมาปรากฏเป็นชัดขึ้นก่อนในมนุษย์โลกนี้ เป็นชาติความเกิดด้วยธรรมกายแห่งสมเด็จพระผู้

ทรงพระภาคย์เจ้านั้น เป็นมหัศจรรย์ลบล้นล่วงคุณพิเศษ อันทั้งปวงเกิดมีขึ้นในโลกแล้ว ด้วยประการฉะนี้"

"เอตฺตาวตา มุนินฺทสฺส ปวตฺติทีปนา กถา รูปกายุปฺปตฺติ ธมฺมกายุปฺปตฺติ วสา อยํ สทฺธาปสาทุปฺปาทาย สงฺเขปาปริวตฺติตา"

"กถาถ้อยคำที่แสดงประวัติพระองค์ศรีสักยะมุนีโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยสามารถความบังเกิดขึ้นด้วยรูปกายและธรรมกาย ข้าพเจ้าทั้งหลายแสดงเพื่อจะให้บังเกิดศรัทธาและเลื่อมใสโดยย่อด้วยประการฉะนี้"

หน้า ๒๒๓ มีข้อความว่า "กถาแสดงประวัติแห่งพระผู้มีพระภาค องค์ศรีสักยะมุนีโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า จำเดิมแต่ชาติความบังเกิดด้วย รูปกาย ธรรมกาย จนถึงปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ จบโดยย่อด้วยกถามรรคที่ได้วิสัชชนาเพียงเท่านี้"

หนังสือสวดมนต์แปลของพระธรรมปาโมกข์ จตุตถโล พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ จางวางกรับผู้พิมพ์โฆษณา หน้า ๑๘๙ มีข้อความว่า –

"วรํ วิสารทมปารคุณมฺพรุราสึ ธีรนฺธโรปมิติ ถิรธมฺมกายํ ปารคตํ ภวภยากรสาครสฺส สารญฺชาเนสุ สุคตํ สิรสา นมามิ ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสุคตเจ้า ผู้แกล้วกล้า ผู้มีพระคุณไม่มีเขตต์คั่นดังน่านน้ำ เปนนักปราชญ์ผู้มีปรีชา เปรียบด้วยแผ่นดิน มีพระธรรมกายมั่นคง ถึงฝั่งแห่งสาครอันเป็นแดนเกิดแห่งภัยคือภพ เป็นผู้ประเสริฐในหมู่ชน"

หนังสือ สุตฺตนฺตปิฎเก ทีฆนิกายสฺส ปาฏิกวคฺโค (สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฎกํ เล่ม ๑๑ พ.ศ. ๒๔๗๐) หน้า ๙๒ มีข้อความว่า.

"ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ พฺรหฺมกาโย อิติปิ ธมฺมภูโต อิติปิ พฺรหฺมภูโต อิติปิ ฯ"

หนังสือปทานุกรมตำราพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๗๐ หน้า ๓๔๘ มีข้อความว่า "ธรรมกาย ส.น. กายอย่างหนึ่งแห่งกายทั้งสามของพระพุทธเจ้า คือ รูปกาย นามกาย และธรรมกาย"

พระพุทธเจ้าทรงรู้เรื่องเทวดา ด้วยเห็นแสงสว่างภายใน

ในสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงประทับอยู่ที่ตำบลคยาสีสะใกล้แม่น้ำคยา ณะที่นั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า.

ภิกษุ ท. ในกาลก่อนแต่ตรัสรู้ เรายังมิได้ตรัสรู้ยังเป็นโพธิสัตว์อยู่ เรากำหนดเห็นแสงสว่างได้ แต่ไม่เห็นรูปทั้งหลาย.

ภิกษุ ท. ความคิดได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ถ้าหากเราจะพึงกำหนดเห็นแสงสว่างด้วย และเห็นรูปทั้งหลายด้วย ข้อนั้นจักเป็นญาณทัสสนะ[๑] ที่บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นของเรา (ฉนั้น) สมัยต่อมา เราเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร ส่งจิตต์ไปอยู่ ก็กำหนดเห็นแสงสว่างด้วย และเห็นรูปทั้งหลายด้วย แต่ไม่ได้เจรจาไต่ถามกับเทวดาเหล่านั้น

๑ ญาณทัสสนะ แปลว่า ญาณเป็นเครื่องเห็น ในที่นี้หมายถึงทิพพจักษุ

ภิกษุ ท. ความคิดได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ถ้าเราจะพึงกำหนดเห็นแสงสว่างด้วย เห็นรูปทั้งหลายด้วย และได้อยู่เจรจาไต่ถามกับเทวดาเหล่านั้นด้วย ข้อนั้นจักเป็นญาณทัสสนะที่บริสุทธิ์ยิ่งของเรา (ฉนั้น) สมัยต่อมา เราเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร ส่งจิตต์ไปอยู่ ก็กำหนดเห็นแสงสว่างด้วย เห็นรูปทั้งหลายด้วย ได้เจรจาไต่ถามเทวดาเหล่านั้นด้วย แต่ไม่รู้ เทวดาเหล่านี้มาจากเทพนิกายไหน.

ภิกษุ ท. ความคิดได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ถ้าเราจะพึงกำหนดเห็นแสงสว่างด้วย เห็นรูปทั้งหลายด้วย ได้เจรจาไต่ถามกับเทวดาเหล่านั้นด้วย และรู้ด้วยว่า เทวดาเหล่านี้มาจากเทพนิกายนั้นๆ ข้อนั้นจักเป็นญาณทัสสนะที่บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นของเรา (ฉนั้น) สมัยต่อมา เราเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร ส่งจิตต์ไปอยู่ ก็.....รู้ได้ว่าเทวดาเหล่านั้นมาจากเทพนิกายนั้น ๆ แต่ไม่รู้ว่า เทวดาเหล่านั้นจุติจากที่นี้แล้ว ไปอุบัติในที่นั้นด้วยวิบากของกรรมไหน.

ภิกษุ ท. ความคิดได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ถ้าเราจะพึงกำหนดเห็นแสงสว่างด้วย ตลอดถึงรู้ว่า เทวดาเหล่านี้จุติจากที่นี้แล้ว ไปอุบัติในที่นั้นด้วยวิบากของกรรมนั้นๆ ...รู้ว่า เทวดาเหล่านี้มีอาหารอย่างนี้ เสวยทุกข์และสุขอย่างนี้...รู้ว่า เทวดาเหล่านี้ มีอายุยืนเท่านี้ ดำรงอยู่นานเท่านี้...รู้ว่า เราเคยอยู่ร่วมกับเทวดาเหล่านี้หรือไม่ ดังนี้แล้ว ข้อนั้นจักเป็นญาณทัสสนะที่บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นของเรา (ฉนั้น) สมัยต่อมา เราเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร ส่งจิตต์ไปอยู่ ก็รู้ได้ตลอดถึงเรื่องราวเหล่านี้

ภิกษุ ท. ตราบใดที่ญาณทัสสนะอันรอบรู้ในเรื่องเทวดา ซึ่งมีปริวัฏแปดอย่างนี้ของเรา ยังไม่บริสุทธิ์ดีแล้ว ตราบนั้นเราก็ไม่ยืนยันตนว่าเป็นผู้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ในโลกนี้ ในเทวโลก ในมารโลกและพรหมโลก ในหมู่สมณะพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์.

และญาณทัสสนะ[๑] ได้เกิดขึ้นแก่เราด้วยว่า ความ

๑ ญาณทัสสนะ ในที่นี้หมายถึง อรหัตตมรรค.

หลุดพ้นแห่งจิตต์ของเรา ไม่กำเริบ ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ต่อไปนี้ ภพใหม่เป็นไม่มีอีก.

แปลจากพระสูตรที่ ๑๑ ในอังคุตตรนิกายอัฏฐกนิบาต หน้า ๓๑๑ ข้อ ๑๖๑

อุปกิเลสของสมาธิ

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าชื่อว่าปาจินวังสะทายวัน แขวงเมืองโกสัมพี ณ ที่นั้น ภิกษุ ๓ รูป คือ พระอนุรุทธ พระนันทิยะ และพระกิมพิละ ได้ทูลพระพุทธองค์ว่า ข้าพระองค์ทั้งสาม พยายามกำหนดเห็นแสงสว่าง แล้วเห็นรูปทั้งหลาย แต่แสงสว่างและรูปนั้นเห็นอยู่ไม่นานก็หายไป ข้าพระองค์ทั้งสามไม่ทราบว่า เป็นเพราะเหตุไร พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสกับภิกษุเหล่านั้น ดังต่อไปนี้ :–

อนุรุทธ ท. (ตรัสแก่ภิกษุทั้งสามองค์ แต่ทรงเรียกอนุรุทธเป็นองค์แรก ในบาลีจึงใช้อนุรุทธา) แม้เราเองครั้งก่อนแต่ตรัสรู้ ยังไม่ได้ตรัสรู้ ยังเป็นโพธิสัตว์อยู่ กำหนดเห็นแสงสว่างได้ และเห็นรูปทั้งหลาย แต่ไม่นาน

เท่าไร แสงสว่างและการเห็นรูปนั้นก็หายไป เราก็เกิดความสงสัยว่า อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้แสงสว่างและการเห็นรูปนั้นหายไป เราก็คิดได้ว่า อุปกิเลส เหล่านี้เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้แสงสว่าง และการเห็นรูปนั้นหายไป อุปกิเลสเหล่านี้ คือ.

๑. วิจิกิจฉา ความลังเลหรือความสงสัย.
๒. อมนสิการ ความไม่ใส่ใจไว้ให้ดี
๓. ถีนมิทธะ ความท้อและความเคลิบเคลิ้มง่วงนอน
๔. ฉัมภิตัตตะ ความสดุ้งหวาดกลัว
๕. อุพพิละ ความตื่นเต้นด้วยความยินดี
๖. ทุฏฐุลละ ความไม่สงบกาย
(กายทรโก-อัฏฐกถา)
๗. อัจจารัทธวิริยะ ความเพียรจัดเกินไป
๘. อติลีนวิริยะ ความเพียรย่อหย่อนเกินไป
๙. อภิชัปปา ความอยาก
๑๐. นานัตตะสัญญา ความนึกไปในสิ่งต่าง ๆ (เรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยผ่านมาหรือเคยจดจำไว้ มาผุดขึ้นในขณะทำสมาธิ อย่างนี้เรียกว่า นานัตตสัญญา)

๑๑. รูปานํ อตินิชฌายิตัตตะ ความเพ่งต่อรูปจนเกินไป.

อนุรุทธ ท. เมื่ออุปกิเลสเหล่านี้ แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นแก่เราแล้ว สมาธิของเราก็เคลื่อนไป เพราะอุปกิเลสเหล่านี้เป็นต้นเหตุ เมื่อสมาธิเคลื่อนแล้ว แสงสว่างและการเห็นรูปก็หายไป ฉะนั้นเราพยายามสอดส่องดูว่า วิธีใดจะทำให้อุปกิเลสเหล่านี้เกิดขึ้นไม่ได้ เราก็ทำใจไว้โดยวิธีนั้น.

อนุรุทธ ท. เรารู้ชัดว่า วิจิกิจฉา เป็นต้นเหล่านี้เป็นอุปกิเลสของจิตต์ จึงได้ละเสีย.

เหตุของการไม่เห็นแสงสว่างและรูป

พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุเหล่านั้นต่อไปอีก ว่า;-

อนุรุทธ ท. เราทั้งที่ไม่ประมาท มีความเพียรประคองจิตต์ไว้ในสมาธิอยู่ บางครั้งก็เห็นแต่แสงสว่างไม่เห็นรูป บางครั้งก็เห็นแต่รูป ไม่เห็นแสงสว่าง เป็น

ดังนี้ทั้งคืนบ้าง ทั้งวันบ้าง ทั้งคืนและทั้งวันบ้าง เราจึงเกิดความสงสัยว่า อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้เป็นเช่นนี้.

อนุรุทธ ท. เราคิดได้ว่า ขณะใด เราไม่นึกถึงรูป นึกถึงแต่แสงสว่าง ขณะนั้น เราก็เห็นแต่แสงสว่างไม่เห็นรูป ขณะใด เราไม่นึกถึงแสงสว่าง นึกถึงรูป ขณะนั้น เราก็เห็นแต่รูป ไม่เห็นแสงสว่าง เป็นดังนี้ ทั้งคืนบ้าง ทั้งวันบ้าง ตลอดทั้งคืนและทั้งวันบ้าง.

อนุรุทธ ท. เราเมื่อไม่ประมาท มีความเพียรประคองจิตต์ไว้ในสมาธิอยู่ บางครั้ง เห็นแสงสว่างนิดเดียว เห็นรูปนิดเดียว บางครั้ง เห็นแสงสว่างมาก เห็นรูปมาก เป็นดังนี้ตลอดทั้งคืนบ้าง ตลอดทั้งวันบ้าง ตลอดทั้งคืนทั้งวันบ้าง เราจึงเกิดสงสัยว่า อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัย ให้เป็นเช่นนี้.

อนุรุทธ ท. เราคิดได้ว่า ขณะใด สมาธิของเราน้อย ขณะนั้น จักษุก็มีน้อย ด้วยจักษุอันน้อยนั้น เราจึงเห็นแสงสว่างน้อย เห็นรูปก็น้อย ขณะใด สมาธิ

ของเรามาก ขณะนั้นจักษุก็มีมาก ด้วยจักษุอันมากนั้น เราจึงเห็นแสงสว่างมาก เห็นรูปก็มาก เป็นดังนี้ ตลอดทั้งคืนบ้าง ตลอดวันบ้าง ตลอดทั้งคืนและทั้งวันบ้าง.

แปลจากอุปกิเลสสูตรในสุญญตวัคค์ อุปริปัณณาสก์ มัชฌิมนิกายหน้า ๓๐๒ ข้อ ๕๕๒

การปฏิบัติ สมถะ วิปัสสนา เจริญตามแบบอย่างของพระพุทธองค์ จะได้พบทาง จะได้ไปทางเดียวกันที่พระบรมครูได้เสด็จนำไปก่อนแล้ว

เราผู้เกิดมาภายหลัง แม้ไม่ทันพระองค์ก็จะตามไปให้ทันพระองค์ แม้จะช้า – นาน

พระบรมศาสดานั้นขันธ์ ๕ ได้นิพพานแล้ว แต่พระธรรมกายยังอยู่ อยู่บนพระนิพพาน เราได้ไปเห็นมาแล้ว เราจึงเชื่อ เราเชื่อตาของเราเอง เราไม่ได้เชื่ออย่างงมงาย

ตาปสินี

บันทึกเทศนา

ของท่านพระครูสมณธรรมสมาทาน
วัดปากน้ำ คลองภาษีเจริญ ธนบุรี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
อิติปิโส ภควา ฯ ล ฯ พุทฺโธ ภควาติ

ณ บัดนี้จะได้แสดงธรรมมิกถา ว่าด้วยพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เพื่อประดับสติปัญญาและประสาทะแห่งท่านสัปบุรุษพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ผู้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จักแสดงตามลำดับพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ข้างต้น เริ่มแต่คำว่า อิติปิโส ภควา ไปจนจบ แต่การแสดงจะหนักไปในทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่.

คำว่า คุณ ในที่นี้หมายความว่ากระไร เมื่อพิเคราะห์ดูตามถ้อยคำในบาลีนี้แล้ว หมายความว่า

ความดี ความงาม ที่ควรเทอดทูลเคารพบูชา ความดีความงามของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ของพระธรรม ๖ ประการ ของอริยสงฆ์ ๙ ประการ ตามที่ปรากฏในพระบาลีนี้ จักได้แสดงแต่ละประการเป็นลำดับไป เริ่มต้นพระพุทธคุณก่อน ซึ่งตั้งต้นด้วยคำว่า อรหํ ตลอดจนจบสังฆคุณ.

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ที่มีพระเกียรติคุณเฟื่องฟู จนเป็นที่เคารพสักการะของมวลเทวดา อินทร์ พรหม และมนุษย์มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ มิใช่เพราะเหตุที่พระองค์เป็นกษัตริย์ แต่เป็นเพราะเหตุอื่น เหตุอื่นคืออะไร ก็คือเหตุที่พระองค์สละราชสมบัติออกบรรพชา ประกอบพระมหาวิริยะ ความเพียรอันแรงกล้าจนได้บรรลุพระโพธิญาณ ณ ควงไม้พระศรีมหาโพธิ์ เมื่อวันวิสาขะปุรณมีเพ็ญเดือน ๖ นั้นเอง พระองค์ได้ตรัสรู้เญยยธรรมทั้งปวงในเวลารุ่งอรุณวันนั้น คุณงามความดีของพระองค์ ได้บังเกิดขึ้น ในพระองค์ตั้งแต่วัน

นั้นเป็นลำดับมา จนตราบเข้าเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน รวมเป็น ๙ ประการด้วยกัน.

อรหํ เป็นพระคุณข้อต้น มีนัยดังจะแสดงต่อไปนี้

อรหํ เป็นเนมิตกนาม เกิดขึ้นเองพร้อมกับที่พระองค์บรรลุพระโพธิญาณ ยกตัวอย่างเทียบเคียงคล้ายกับชื่อพระราชกุมารีของพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ชื่อว่า "มัลลิกา" กล่าวคือว่า วันที่พระนางเธอประสูตินั้นมีดอกมลิร่วงลงมาจากอากาศในเวลาเกิด พระราชบิดาและพระประยูรญาติ ถือเอานิมิตรดอกมลินั้นขนานนามธิดาองค์นั้นว่า "มัลลิกา" ซึ่งแปลว่าพระนางมลิ.

อรหํ เป็นคำที่พวกเราปฏิบัติธรรมชิดชูกันนักหนา ถึงแก่ได้นำมาใช้เป็นบทบริกรรมภาวนา ในเมื่อนั่งสมาธิฉะนั้น จึงขอนำมาแปลไว้ในที่นี้เพื่อได้ซาบซึ้งถึงพระคุณนามข้อนี้ไว้บ้าง แต่การจะพรรณนาให้สิ้นสุดได้ เมื่อคิดเทียบแล้วก็เท่ากับอากาศในปีกนก กล่าวคือบรรดาอากาศทั้งหลายในสากลโลก มีมากสุดที่จะคณนา แต่คิดฉะเพาะอากาศเท่าที่ปีกนกกระพือขณะที่บินหนหนึ่ง จะ

มีอากาศอยู่ในระหว่างปีกนกนิดเดียว ในจำนวนอากาศทั้งหลาย นี่ฉันใดก็ฉันนั้น.

อรหํ แปลสั้น ๆ ว่าไกล ว่าควร เป็นสองนัยอยู่ "ไกล" หมายความว่า ไกลจากกิเลสหรือว่าพ้นจากกิเลสเสียแล้ว ไกล, ตรงกันข้ามกับปุถุชนคนเรา ซึ่งยังอยู่ใกล้ชิดกิเลส พระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่องดังแท่งทองชมภูนุช หรืออีกอย่างหนึ่งว่าใสเหมือนดวงแก้วอันหาค่ามิได้ สมคำที่ว่าพุทธรัตนะ ประกอบด้วย ตาทิโน เป็นผู้คงที่ไม่หวั่นไหว หากจะมีของหอมมาชะโลมได้ พระวรกายซีกหนึ่ง และเอาของเหม็นมาชะโลมซีกหนึ่ง พระหฤทัยของพระองค์ก็ไม่แปลผันยินดียินร้ายประการใด และเปรียบได้อีกสถานหนึ่งว่าอินทขีลูปโมพระทัยมั่นคงดังเสาเขื่อน ถึงจะมีพายุมาแต่จาตุรทิศก็ไม่คลอน เมื่อเช่นนี้จึงมีนัยที่แปลได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นผู้ควร คือเป็นผู้ที่เราสมควรจะเทอดจะบูชาไว้เหนือสิ่งอื่นทั้งหมด อรหํ เป็นนามเหตุ พระคุณนามนอกนั้นเป็นนามผล.

ว่าในด้านภาวนา กายนี้มีซ้อนกันเป็นชั้น ๆ มี กายทิพย์ซ้อนอยู่ในกายมนุษย์ กายรูปพรหม ซ้อนอยู่ในกายทิพย์ กายอรูปพรหมซ้อนอยู่ในกายรูปพรหม กายธรรมซ้อนอยู่ในกายอรูปพรหม คนเราที่ว่าตายนั้น คือกายทิพย์กับกายมนุษย์หลุดพรากออกจากกัน เหมือนมะขามกระเทาะล่อนจากเปลือกฉะนั้น กายทิพย์ก็หลุดจากกายมนุษย์ไป

การละกิเลสของพระองค์หลุดไปเป็นชั้น ๆ ตั้งแต่กิเลสในกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมเป็นลำดับไป กิเลสในกายมนุษย์คือ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ กิเลสในกายทิพย์คือ โลภะ โทษะ โมหะ กิเลสในกายรูปพรหมคือ ราคะ โทษะ โมหะ กิเลสในกายอรูปพรหมคือ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย ต่อแต่นี้ไปจึงชักเข้าถึงกายหนึ่ง คือกายธรรมหรือเรียกว่า ธรรมกาย เข้าชั้นโคตรภูจิตต์ เรียกว่าโคตรภูบุคคล ๆ นี้ เดินสมาบัติเพ่งอริยสัจสี่เป็นอนุโลมปฏิโลม จนหลุดพ้นจากกิเลสพวก สักกายทิฏฐิ

วิจิกิจฉา ศีลัพพตปรามาสแล้ว ตกสู่ญวับกลับเป็นพระโสดาบัน เป็นอันว่าพระโสดาบันละกิเลสได้ ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉาศีลัพพตปรามาศ แล้วกายโสดาบันนี้เดินสมาบัติเพ่งอริยสัจสี่เป็นอนุโลม ปฏิโลม ต่อไปถึงขีดสุดละกิเลสได้อีก ๒ คือ กามราคะ พยาบาท ชั้นหยาบ จึงเลื่อนชั้นขึ้นเป็นสกิทาคามี กายพระสกิทาคามีเดินสมาบัติเพ่งอริยสัจสี่ทำนองเดียวกันนี้ต่อไป ถึงขีดสุดละกิเลสได้อีก ๒ คือ กามราคะ พยาบาท คั่นละเอียดจึงเลื่อนชั้นเป็นพระอนาคามีแล้ว กายพระอนาคามีเดินสมาบัติเพ่งอริยสัจสี่ทำนองเดียวกันนี้ต่อไป ถึงขีดสุดละกิเลสได้อีก ๕ คือ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุธัจจะ อวิชชา จึงเลื่อนชั้นจากพระอนาคามี เป็นพระอรหันต์ จิตต์ของพระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่อง ปราศจากกิเลสทั้งมวล จึงได้พระนามิตกนามว่า อรหํ (จะกล่าวละเอียดในตอนสังฆคุณ)

เหตุที่ทำให้พระองค์เป็น อรหํ นั้น สรุปโดยย่อก็ได้แก่การที่พระองค์บำเพ็ญสมาธิเจริญวิปัสสนา ด้วย

พระมหาปธานะวิริยะอันแรงกล้าณโคนไม้พระศรีมหาโพธิ์ ในวันวิสาขะปรุณมีนั้น โดยความเด็ดเดี่ยวตั้งพระหฤทัยอธิษฐานว่า แม้เนื้อและเลือดในพระสรีระของพระองค์จะเหือดแห้ง เหลือแต่ เส้น เอ็น หนัง และกระดูกก็ตามที่เถิด หากไม่ได้บรรลุพระสัมโพธิญาณตราบใด พระองค์จะไม่ยอมลุกจากที่นั้นเป็นอันขาด แล้วพระองค์ก็ทรงนั่งสมาธิรุดไปด้วยน้ำพระทัยอันเด็ดเดี่ยว ในที่สุดก็ได้บรรลุพระสัมโพธิญาณสมดังพระประสงค์ ในราตรีกาลแห่งวันวิสาขะปุรณมีนั้นเอง ยามต้นทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ความหยั่งรู้ระลึกชาติหลังได้ ยามที่ ๒ ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ ความหยั่งรู้ถึงความจุติและความเกิด ยามที่ ๓ ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ ความหยั่งรู้ที่กำจัดอาสวะกิเลสที่หมักหมมอยู่ในจิตต์ให้หมดสิ้นไป ทรงรู้เห็นแจ่มแจ้งหมด เห็นจริง ๆ เห็นด้วยตาของธรรมกาย ไม่ใช่เห็นด้วยตามนุษย์ หรือคิดคาดคะเนเอา เห็นตลอดทั่วโลกมนุษย์ โลกสวรรค์ โลกนรกเพราะพระองค์ได้ผ่านพ้นโลก เสด็จออกสู่แดนพระนิพพานแล้ว จึงเห็นได้ทั่วถ้วนโดยมิสงสัย.

สัมมา สัมพุทโธ

สัมมา สัมพุทโธ แปลตามศัพท์ว่า ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ หรือนัยหนึ่งว่า ตรัสรู้เองโดยถูกต้อง หรือพูดให้สั้นก็ว่า รู้ถูกเอง เพื่อให้ใกล้กับภาษาสามัญที่ใช้กันว่า รู้ผิดรู้ถูก ได้แก่คำที่พูดติเตียนคนที่ทำอะไรผิดพลาดไปว่า เป็นคนไม่รู้ถูกรู้ผิด ทำไปอย่างโง่ ๆ ดังนี้เป็นต้น แต่แท้จริง พุทโธคำนี้เมื่อพิเคราะห์ให้ลึกซึ้งลงไปตามรูปศัพท์แล้ว มีความหมายลึกซึ้งมาก ต่างกันไกลกับคำว่า ชานะ หรือวิชานะ ซึ่งแปลว่ารู้แจ้งนั้น ดังนั้น พุทโธจึงได้แปลกันว่าตรัสรู้ ไม่ใช่รู้เฉย ๆ เติมคำว่าตรัสนำหน้ารู้ ซึ่งสะกิดให้สนใจว่ารู้ กับตรัสรู้ ๒ คำนี้ มีความหมายลึกต่างกันแน่โดยมิสงสัย เมื่อระลึกถึงพระบาลีในธรรมจักรปวัตนสูตรที่ว่า "จักขุํ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปัญญา อุทปาทิ วิชชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิฯ" จึงทำให้แลเห็นความว่า คุณวิเศษทั้ง ๕ อย่าง ดังบาลีที่ยกขึ้นกล่าวนี้จะเป็นความหมายแห่งคำว่า พุทโธ กล่าวคือ

จักขุญาณ ปัญญาวิชชา อาโลโก ทั้ง ๕ อย่างนี้ประมวลเข้าด้วยกัน รวมเป็นคำแปลของคำว่า พุทโธ หรือจะแปลให้สั้นเข้าอีก คำว่า พุทโธ ก็ยังต้องแปลว่า ทั้งรู้ทั้งเห็น ไม่ใช่รู้เฉย ๆ อาศัยคำว่า จักขุ ญาณ ในบาลีที่ยกขึ้นกล่าวมานั้นเป็นเครื่องประกอบ ยิ่งกว่านั้นยังมีคำว่า ชานตา ปัสสตา ฯ ในมหาสติปัฏฐานสูตร อยู่อีก ซึ่งเป็นเหตุสนับสนุนว่า ที่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นไม่ใช่รู้เฉย ๆ เป็นทั้งรู้ทั้งเห็น ที่ว่าเห็นนั้นหมายความว่าเห็นอย่างตาเราเห็นอะไรจริง ๆ แต่พระองค์เห็นด้วยตาธรรมกาย และการที่พระองค์เห็นนี้ โดยมิได้มีผู้ใดสอนให้รู้สอนให้เห็น รู้เห็นโดยลำพังพระองค์เอง และสิ่งทั้งหลายที่พระองค์รู้เห็นนั้น ตรงตามความเป็นจริงทั้งนั้น มิใช่คาดคะเน หรืออนุมานเอา จึงเป็นองค์สัมมาสัมพุทโธ พระผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ หรือนัยหนึ่งว่าโดยถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทุกประการ จึงได้ชื่อว่า ตรัสรู้ ยังมีคำว่า สัม นำหน้า พุทธ เติมเข้ามาอีกคำหนึ่ง ซึ่งแปลว่า ด้วยพระองค์เอง คือไม่ต้องมีผู้

สั่งสอน พระองค์ทำอย่างไร จึงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเช่นนั้น ข้อนี้ตอบไม่ยาก พระองค์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองได้ก็เพราะความเป็น อรหํ ของพระองค์ดังกล่าวมาข้างต้นแล้วนั่นเอง คือ เมื่ออำนาจสมาธิทำให้จิตต์ของพระองค์หลุดพ้นจากอาสวะแล้ว จิตต์ของพระองค์ก็ใสยิ่ง หยุด และบริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะหยุดนิ่งนั่นเอง จึงมีสิ่งหนึ่งผุดขึ้นในนิ่ง ทำให้รู้ พระองค์ก็รู้ตามนั้นไป น้ำขุ่นแม้อิฐสักก้อนหนึ่งอยู่ก้นโอ่งเราก็มองไม่เห็น แต่ถ้าน้ำนั้นนอนนิ่งใสบริสุทธิ์แล้ว แม้แต่เข็มอยู่ก้นโอ่งเราก็เห็น ฉันใดก็ฉันนั้น.

ยังมีคำว่า สัมมา นำหน้า สัมพุทโธ อีกคำหนึ่ง คำว่า สัมมา แปลว่า โดยชอบ หรือโดยถูกต้อง พระองค์ตรัสอะไร มีเหตุผลยันกันได้เสมอ จึงได้ชื่อว่าถูกต้อง เพราะการพูดอะไรไม่มีเหตุผลรับสมหรือยันกันได้แล้ว ตามหลักธรรมดาเรียกว่าไม่ถูก ต้องมีเหตุผลรับสมกันจึงจะนับว่า ถูกพระสัทธรรมคำสอนของพระองค์

มีเหตุผลรับสมกันอยู่เสมอไม่คลาดเคลื่อน จึงสมควรแล้วที่ได้พระเนรมิตนามว่า สัมมา สัมพุทโธ.

พระพุทธวจนะ ที่ควรนำมาสาธกในที่นี้ ว่าแต่โดยสั้น ๆ ก็ว่า พระองค์ตรัสรู้เหตุ ตรัสรู้ผล ไม่ใช่รู้แต่เหตุหรือรู้แต่ผล พระองค์ตรัสรู้ทั้งเหตุตรัสรู้ทั้งผล ที่ว่านี้ คืออะไร เหตุสุข เหตุทุกข์ เหตุไม่สุขไม่ทุกข์ หรือเรียกว่าอัพยากฤต คือ สภาพเป็นกลาง ๆ ทั้ง ๓ อย่างนี้ เป็นรากฐานแห่งการตรัสรู้ของพระองค์ กล่าวคือ สุข พระองค์ไม่ทรงรู้แต่สุขเฉย ๆ ตรัสรู้ลึกซึ้งเข้าไปถึง ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดสุขด้วย และอีก ๒ ประการนั้นก็เช่นเดียวกัน รู้ทั้งเหตุ รู้ทั้งผล คู่กันไป เป็นต้นว่า สุขเป็นผล คือความสบายกายสบายใจ อะไรเล่าเป็นเหตุที่ให้เกิดผล คือ สุขดังกล่าวนั้น พระองค์ตรัสไว้ว่า อโลภะ อโทสะ อโมหะ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง (แปลอย่างย่อที่สุด) ๓ ประการนี้แหละเป็นเหตุ ดังมีบาลีเป็นที่ยืนยันว่า กุสลาธรรมา อกุสลาธรรมา อพยากตาธรรมา เปนอาทิ โลภ โกรธ หลงเป็นฝ่าย

อกุศล ตรัสว่าเปนเหตุแห่งทุกข์ เราปุถุชนมักรู้กันแต่ผล สาวหาเหตุไม่ใคร่ถึง เช่นคนทำโจรกรรมแล้วไปต้องโทษอย่างมากที่รู้กันทั่วไปมักอยู่ในคั่นหยาบ ๆ ว่า ผลที่ต้องได้รับทุกข์ คือการต้องโทษนั้น เนื่องมาจากโจรกรรมแต่แท้จริงเหตุเท่านั้นยังไม่พอต้องสาวเข้าไปอีกทำไมเขาจึงทำโจรกรรม ก็จะได้ความว่าเพราะ โลภะเป็นมูลเหตุ แต่ก็ยังไม่พอ เมื่อสาวเข้าไปอีกว่า ทำไมโลภะจึงครอบงำเขาได้ ก็จะได้ความว่าจิตต์ใจของเขาสกปรก ทำไมจิตต์ใจของเขาจึงสกปรก จึงได้เหตุว่าเพราะเขาไม่ประพฤติตามโอวาทพระบรมศาสดา อย่างน้อยก็เป็นคนทุศีล อทินนาทานขาดไปเสียองค์หนึ่งแล้ว เหตุใดเขาจึงเป็นคนทุศีล ก็จะได้ความว่าเขาไม่รู้เรื่องศีล หรือรู้แล้วไม่นำพา ทำไมจึงไม่รู้เรื่องศีล ก็อาจเป็นเพราะเหตุที่เขาไม่เคยอ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนาหรือสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา ฯลฯ ดังนี้เป็นต้น พระองค์ทรงสอนไว้ละเอียดถี่ถ้วนว่า ให้รู้เท่าถึงเหตุผล รู้ว่าผลนี้เกิดจากเหตุใด พระองค์มีแนวสอนให้ปฏิบัติเพื่อละ

เหตุที่ให้เกิดทุกข์ บำเพ็ญเหตุที่ให้เกิดสุข ตลอดจนวิถีทางดับเหตุทั้งปวงซึ่งเรียกว่า นิโรธ.

เพื่อรับสนองข้อความดังกล่าวมา ก็มีถ้อยคำของพระอัสสชิเถระ เป็นหลักฐานสนองรับรองพระพุทธวจนะดังกล่าวมา คือภายหลังแต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ พระอัสสชิเถระ ซึ่งเปนพระสาวก ไปประกาศพระศาสนา ไปพบกับอุปติสสปริพาชก ๆ ตั้งกระทู้ถามกันสั้น ๆ ถึงเรื่องพระศาสดา ว่าทรงสั่งสอนอย่างไร พระอัสสชิได้ตอบว่า ทรงสอนถึงเหตุละวิถีทางที่จะดับเหตุเหล่านั้น ดังพระบาลีว่า เย ธัมมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุํ ตถาคะโต ฯลฯ หรือพูดอย่างสั้น อีกนัยหนึ่งว่า พระองค์สอนให้รู้ว่า อะไรชั่ว อะไรดี อะไรเป็นเหตุของความชั่ว อะไรเป็นเหตุของความดี โลภะ โทษะ โมหะ เป็นเหตุแห่งความชั่ว หรือความเสื่อม อโลภะ อโทษะ อโมหะ เปนเหตุแห่งความดี หรือความเจริญ ทรงสอนว่า ก่อนจะพูด คิด หรือทำสิ่งใด จงมีสติ หรือที่เรียกว่าใช้ความคิดให้รอบ

คอบเสียก่อนจึงพูด จึงคิด จึงทำการนั้นๆ แลว่าโดยฉะเพาะจงระวังเรื่อง โลภะ โทษะ โมหะ นั้นไว้อย่าให้เข้าครอบงำได้ในเมื่อจะทำ พูด คิดการสิ่งใด พระองค์ทรงสอนไว้ในทางปรมัตถว่า ธรรมดาจิตต์นั้น ใสบริสุทธิ์อยู่เสมอ ซึ่งหมายความว่าจิตต์ที่ไม่มีกิเลสผสม ส่วนพวกกิเลส เช่น โลภะ ฯ เรียกว่าเป็นของจรมา เมื่อมาพ้องพานจิตต์ ก็ย้อมจิตต์ให้เป็นไปตามสภาพอันชั่วช้าของกิเลสนั้นๆจิตต์ระคนด้วยราคะ หรือ โลภะ มีสีแดงระคนด้วย โทษะ สีดำ ระคนด้วย โมหะ ขุ่นเหมือนตมหรือน้ำล้างเนื้อ สิ่งเหล่านี้พระองค์ใช้ตาธรรมกายมองเห็นจริง ๆ พวกเราเหล่าศาสนิกชน เมื่อเรียนภาวนาเพ่งถึงขนาด จะเห็นจริงด้วยตนเอง การปฏิบัติกิจทางภาวนานั้นก็คือ พยายามกลั่นเอากิเลสออกเสียจากจิตต์ ให้จิตต์ใจบริสุทธิ์อันได้ชื่อว่า กิริยาจิตต์ๆเช่นนี้เป็นอัพยากฤตแล้ว ต่อนั้นไปจะเป็นจิตต์ที่ควรแก่การทุกอย่าง.

พระธรรมเทศนาของพระองค์ เมื่อตอนตรัสรู้ใหม่ๆหนักไปในทางแสดงเหตุ และการดับเหตุ หรือที่เรียกว่า สมุทัย กับนิโรธ ดังเช่นในการให้พิจารณาเรื่องสังขาร ในด้านสมุทัย ว่าอวิชชา ปัจจยา สังขาราฯ และในด้านนิโรธว่า อวิชชายตะเววะ อเสสวิราคนิโรธา ในด้านสมุทัยนั้น แปลความเป็นสยามภาษาว่า อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขารๆ เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณๆ เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูปๆเป็นปัจจัยให้เกิดอายตะนะ ๖ ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดภพๆ เป็นปัจจัยให้เกิดชาติ ๆ เป็นปัจจัยให้มีความ แก่ ความตาย และความเศร้าโศรกต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะดับได้ก็เพราะดับชาติๆดับได้ก็เพราะดับภพ ๆ จะดับได้ก็เพราะอุปาทานดับ อุปาทานจะดับได้เพราะตัณหาดับ ตัณหาจะดับได้ก็เพราะเวทนาดับ เวทนาจะดับได้เพราะผัสสะดับ ผัสสะจะดับได้ก็ต่อเมื่ออายตนะดับ อายตนะจะดับได้ ต่อเมื่อนามรูปดับ นามรูปจะดับได้ต่อ

เมื่อวิญญาณดับ วิญญาณจะดับได้ต่อเมื่อสังขารดับ สังขารจะดับลง ก็เพราะอวิชชาดับ เหตุผลเกิดดับเกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่เช่นนี้ เรียกกว่าปัจจะยา การที่พระองค์ได้รู้แจ้งแทงตลอดในวันตรัสรู้นั้นทั้งสิ้น พิจารณาตามลำดับ ดังที่ยกขึ้นกล่าวมาข้างต้น เมื่อย่นให้ได้ความเข้าใจอันจะเป็นผลในทางปฏิบัติแล้ว ก็มีตัวสำคัญอันเดียว คือ อวิชชา เป็นมูลรากฝ่ายเกิด หรือที่เรียกว่าสมุทัย และในทางดับ หรือที่เรียกว่า นิโรธ ก็ทำนองเดียวกัน อวิชชา เท่านั้นเป็นตัวการสำคัญ ถ้าดับอวิชชาได้อย่างเดียว อื่น ๆ ดับเรียบหมด เพราะอวิชชาเหมือนต้นไฟ แต่ถ้ายังดับอวิชชาไม่ได้แล้ว ก็ไม่มีหวังว่าอย่างอื่นจะดับได้ ที่หมายสำคัญในคำสอนของพระองค์จึงอยู่ที่ว่าให้ผู้ปฏิบัติเพียรหาทาง กำจัดอวิชชาเสีย จึงจะพ้นจากห้วงลึก คือวัฏฏสงสารได้.

อเนกชาติ สํสารํ ฯลฯ

ในขณะเมื่อ แสงทองเรือเรืองแข่งแสงเงินขึ้นมายังขอบฟ้าเบื้องบูรพาอันเป็นสัญญาณว่า ดวงอาทิตย์

เตรียมทำหน้าที่จะส่องโลกอยู่แล้ว เป็นเวลาที่อากาศยะเยือกเย็นสดชื่น ส่งใจเราหวนไประลึกถึงเวลารุ่งอรุณแห่งวันเพ็ญวิสาขะมาศ อันเป็นวันที่พระบรมโลกนาถอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น เราจะแลเห็นโอภาสรัศมีอันรุ่งโรจน์ยิ่งกว่าแสงทองนั้นร้อยเท่าพันทวี ช่วงโชติอยู่ภายใต้โพธิพฤกษ์อันมหาศาล ใบเขียวชอุ่มรับกับรัศมีอันเหลืองอร่ามอยู่ภายใต้นั้น ในใจกลางแห่งรัศมีอันช่วงโชติชัชวาลอยู่นั้น มิใช่อื่นไกล คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราประทับพรึมอยู่ด้วยพระอาการชื่นบานพระหฤทัยที่ได้เสวยวิมุติสุข อันเป็นผลแห่งการที่พระองค์ได้ทรงประกอบพระมหาประธานวิริยะ มาเป็นเวลาช้านานจึงได้บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ สมดังพระหฤทัยประสงค์ พระองค์จึงทรงเปล่งพระอุทานเย้ยตัณหาว่าอเนกชาติ สํสารํ ดังที่ได้ยกขึ้นกล่าวไว้ข้างต้นนั้น ซึ่งแปลกใจความเป็นสยามภาษาว่า "เราสืบเสาะหาตัวช่างไม้ผู้สร้างปราสาทมานานแล้ว เมื่อเรายังหาไม่พบ

เราต้องท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร เวียนตายเวียนเกิดอยู่แทบจะนับชาติไม่ถ้วน การเกิดนำความทุกข์มาให้เราแล้ว ๆ เล่า ๆ ไม่รู้จักจบจักสิ้น นี่แน่ะ ท่านนายช่างไม้กล่าวคือตัณหา บัดนี้เราเจอะตัวท่านแล้วละ ท่านหมดโอกาสที่จะมาสร้างปราสาท คือ อัตตภาพร่างกายเราต่อไปได้อีกแล้ว กระดูกซี่โครงท่าน กล่าวคือกิเลสเราหักเสียกรอบหมดแล้ว มิหนำซ้ำยอดปราสาท กล่าวคือ อวิชชาเราก็รอทำลายหมดสิ้นแล้ว จิตต์ของเราปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหาแล้ว" พระอุทานนั้นมีข้อความเป็นบุคลาธิฐานสั้นๆ แต่มีอรรถรสลึกซึ้งน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ที่แปล คหกูฏ ว่ายอดปราสาทก็เพื่อความเหมาะสมที่พระองค์เป็นกษัตริย์ เพราะบ้านเรือนของพระมหากษัตริย์ เรียกกันว่าปราสาทราชฐาน พระอุทานนั้นมีข้อความชัดเจนแล้วมิจำต้องอธิบาย.

วิชชาจรณสัมปันโน

คำว่าวิชชาจรณสัมปันโน แปลว่า พระองค์ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ คุณวิเศษของพระองค์ในที่นี้

แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑ วิชชา ๒ จรณะ อะไร เรียกว่าวิชชา วิชชาในที่นี้หมายเอาความรู้ที่กำจัดมืดเสียได้ มืดคืออะไร ในที่นี้หมายเอาขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตรงกันข้ามกับอวิชชาที่แปลว่าไม่รู้ คือ ไม่รู้ถูกหรือผิด เพราะว่าเข้าไปยึดมั่นในขันธ์ ๕ ว่าเป็นตัวเป็นตน จึงมืดมนธ์ไม่รู้ไม่เห็นของจริงคือนิพพาน ข้อสำคัญอยู่ที่อุปาทาน ซึ่งแปลว่ายึดมั่น คือยึดมั่นในขันธ์ ๕ ถ้ายังตัดอุปาทานไม่ได้ตราบใดก็คงมืดตออยู่อย่างนั้น ตัดอุปาทานได้มีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า หรือพูดให้ฟังง่ายกว่านี้ก็ว่าเมื่อตัดอุปาทานเสียได้จะมองเห็นนิพพานอยู่ข้างหน้า อวิชชาที่แปลว่าไม่รู้นั้นได้แก่ไม่รู้อดีต ปัจจุบัน อนาคต ของสังขาร ไม่รู้ปฏิจจสมุปบาท และอริยสัจจะ

ขันธ์ ๕ เป็นชื่อของอุปาทาน ถ้าปล่อยขันธ์ ๕ หรือวางขันธ์ ๕ ไม่ได้ก็พ้นจากภพไม่ได้ คงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ นี้เอง มืดมนธ์วนอยู่ในที่มืด คือโลกนี้เอง ได้ในคำว่า อันธภูโต อยํโลโก

ซึ่งแปลว่า โลกนี้น่ะมืด ผู้แสวงหาโมกขธรรม ถ้ายังติดขันธ์ ๕ อยู่แล้ว ยังจะพบโมกขธรรมไม่ได้เป็นอันขาด กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหมเหล่านี้อยู่ในพวกมีขันธ์ ๕ กล่าวคือ มนุษย์เทวดารูปพรหม อรูปพรหม เหล่านี้อยู่ในพวกมีขันธ์ ๕ สัตว์ดิรัจฉาน สัตว์นรกก็พวกมีขันธ์ ๕ พวกมืดทั้งนั้น ยิ่งในโลกันต์นรก เรียกว่ามืดใหญ่ทีเดียว.

วิชชาที่ว่านี้หมายเอาวิชชา ๓ คือ ๑ วิปัสสนาวิชชา ๒ มโนมยิทธิวิชชา ๓ อิทธิวิธิวิชชา แต่ถ้านับรวมตลอดถึงอภิญญา ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของวิชชาเข้าด้วยกันแล้ว รวมกันเป็น ๘ คือ ๔ ทิพจักขุวิชชา ๕ ทิพโสตวิชชา ๖ ปรจิตตวิชชา ๗ ปุพเพนิวาสวิชชา ๘ อาสวักขยวิชชา ส่วนจรณะนั้น มี ๑๕ คือ ๑ ศีลสังวร ๒ อินทรีย์สังวร ๓ โภชเนมัตตัญญุตา ๔ ชาคริยานุโยค ๕ ศรัทธา ๖ สติ ๗ หิริ ๘ โอตัปปะ ๙ พาหุสัจจ ๑๐ อุปัฏฐกโม ๑๑ ปัญญา กับรูปฌาน ๔ จึงรวมเป็น ๑๕

ต่อไปนี้จักแสดงถึงวิชชา และจะยกเอาวิปัสสนา วิชชาขึ้นแสดงก่อน วิปัสสนา คำนี้ แปลตามศัพท์ว่าเห็นแจ้ง เห็นวิเศษ หรือนัยหนึ่งว่าเห็นต่าง ๆ, เห็นอะไร, เห็นนามรูป, แจ้งอย่างไร, แจ้งโดยสามัญลักษณะ ว่าเป็นของไม่เที่ยง เต็มไปด้วยทุกข์ และเป็นอนัตตา ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล เรา เขา มีข้อสำคัญที่ว่าเห็นเห็นอย่างไร เป็นเรื่องแสดงยากอยู่ เห็นด้วยตาเรานี่หรือเห็นด้วยอะไร ตามนุษย์ไม่เห็น ต้องหลับตาของมนุษย์เสียส่งใจไปจดจ่ออยู่ที่สูญดวงปฐมมรรค (คำว่าปฐมมรรคนี้ได้มาจากบาลีในสนธิกับประโยคว่า "ตตฺราย มาทิ" ซึ่งแปลกันมาว่า อยํปฐมมัคโค อันว่าปฐมมรรคนี้ อาทิภวติ มีอยู่เป็นเบื้องต้นตัตระนิพพาเนในพระนิพพาน) เห็น จำ คิด รู้ มีอยู่ในดวงปฐมมรรคนั้น ตากายทิพย์รูปพรหม อรูปพรหม ไม่เห็นก็เพราะว่าพวกเหล่านี้ยังไม่พ้นโลก เสมือนลูกไก่อยู่ในกะเปาะไข่จะให้แลลอดออกไปเห็นข้างนอกย่อมไม่ได้ เพราะอยู่ในกะเปาะของตัว เพราะโลกมันบังด้วยเหตุว่าโลกมันมืด

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พวกเหล่านี้จึงไม่สามารถจะเห็น กล่าวคือ พวกที่บำเพ็ญได้จนถึงชั้นรูปฌาณ และอรูปฌาณ ก็ยังอยู่ในกะเปาะภพของตัว ยังอยู่จำพวกโลก หรือที่เรียกกันว่า ฌานโลกีย์ ยังเรียกวิปัสสนาไม่ได้ เรียกสมถะได้ แต่อย่างไรก็ดี วิปัสสนาก็ต้องอาศัยทางสมถะเป็นรากฐานก่อน จึงจะก้าวขึ้นสู่ชั้นวิปัสสนาได้ การบำเพ็ญสมถะนั้น ส่งจิตต์เพ่งดวงปฐมมรรคตรงสูญ คือ กึ่งกลางกายภายในตรงกลางพอดี ไม่เหลื่อมซ้ายขวาหน้าหลัง แล้วเลื่อนสูงขึ้น ๒ นิ้ว เมื่อถูกส่วนก็จะเห็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมเป็นชั้น ๆ ซ้อนกันอยู่ภายในตามลำดับจากกายมนุษย์เข้าไป พิจารณาประกอบธาตุธรรมถูกส่วนรูปจะกะเทาะล่อนออกจากกัน เห็นตามลำดับเข้าไป กายมนุษย์กะเทาะออกเห็นกายทิพย์ ๆ กระเทาะออกเห็นกายรูปพรหม กายรูปพรหมกะเทาะออกเห็นกายอรูปพรหม ในเมื่อประกอบธาตุธรรมถูกส่วน วอกแวก ไม่เห็น นิ่งหยุด จึงเห็น หยาบไม่เห็น ละเอียดจึงเห็น อาตาปี สัมปชาโน สติมา

ประกอบความเพียรมั่น รู้อยู่เสมอไม่เผลอเพียงแต่ชั้นกายทิพย์เท่านั้นก็ถอดส่งไปยังที่ต่าง ๆ ได้ ไปรู้ไปเห็นเหตุการณ์ได้เหมือนตาเห็น คล้ายกับนอนหลับฝัน แต่นี่ไม่ใช่หลับ เห็นทั้งตื่น ๆ การนอน คนธรรมดาสามัญจะหลับเมื่อไรไม่รู้ จะตื่นเมื่อไรก็ไม่รู้ แต่ถ้าถึงชั้นกายทิพย์แล้ว จะต้องการให้หลับเมื่อไร จะให้ตื่นเมื่อไรทำได้ตามใจชอบ พวกฤาษีที่ได้บำเพ็ญฌานเขาก็ทำได้ แต่ทั้งนี้ก็อยู่ในคั่นสมถะนั่นเอง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ก็ได้เรียนฌานมาแล้วจากในสำนักฤาษีกล่าวคืออาฬารดาบสและอุทกดาบสก็ได้ผลเพียงแค่นั้น พระองค์เห็นว่ายังมีอะไรดียิ่งกว่านั้น จึงได้ประกอบพระมหาวิริยะบำเพ็ญเพียรต่อไปจนในที่สุดพระองค์ได้บรรลุวิปัสสนาวิชชา เมื่อถึงคั่นนี้แล้วจึงมองเห็นสามัญลักษณะเห็นนามรูป ด้วยตาธรรมกาย เพราะพระองค์ทลุกะเปาะไข่คือโลกออกมาได้แล้ว

พระองค์เห็นโลกหมดทั่วทุกโลก ด้วยตาธรรมกาย พระองค์รู้ด้วยญาณธรรมกาย ผิดกว่าพวกกายทิพย์

รูปพรหมและอรูปพรหมเหล่านั้น เพราะพวกเหล่านั้นรู้ด้วยวิญญาณ แต่พระองค์รู้ด้วยญาณจึงผิดกัน สภาพเหตุการณ์ทั้งหลายแหล่พระองค์รู้เห็นหมด แต่มิใช่รู้ก่อนเห็น พระองค์เห็นก่อนรู้ทั้งสิ้น

การเห็นรูปด้วยตามนุษย์อย่างเช่นพระชสะกับพวกไปพบทรากศพและช่วยกันเผา ขณะเผาได้เห็นศพนั้นมีการแปรผันไปต่าง ๆ เดิมเป็นตัวคนอยู่เต็มทั้งตัวรูปร่าง สี สัณฐานก็เป็นรูปคน ครั้นถูกความร้อนของไฟเผาลน สีก็ดำด่างแปรไป ดำจนคล้ายตะโก หดสั้นเล็กลงทุกที ๆ แล้วแขนขาหลุดจากกัน จนดูไม่ออกว่าเป็นร่างคนหรือสัตว์ ไม่เพียงเท่านั้น ครั้นเนื้อถูกไฟกินหมดก็เหลือแต่กระดูก เป็นท่อนเล็กท่อนน้อย ในที่สุดกระดูกเหล่านั้นแห้งเกราะแตกจากกัน ล้วนเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จนดูไม่ออกว่าเป็นกระดูกสัตว์หรือกระดูกมนุษย์ พระยสะปลงสังเวชถึงความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แห่งสังขารร่างกายที่เป็นทรากศพนั้น แม้กระนั้นก็ยังไม่ทำให้บรรลุมรรคผล จนกว่าจะได้ไปพบพระ

พุทธเจ้า จึงบรรลุมรรคผล นี่ก็เป็นหลักฐานที่ยืนยันว่า เห็นด้วยตามนุษย์ ไม่ทำให้บรรลุมรรคผลได้อย่างมากก็เป็นเพียงปัจจัย เพื่อจะให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น การเห็นด้วยตาทิพย์ ตารูปพรหม และอรูปพรหมก็เช่นเดียวกัน เป็นเพียงปัจจัยเพื่อให้บรรลุมรรคผลเท่านั้น ต้องเห็นด้วยตาธรรมกาย จึงจะบรรลุมรรคผลได้.

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เรียกว่าเบ็ญจขันธ์ คือขันธ์ ๕ รูปจะกล่าวในที่นี้ ฉะเพาะรูปหยาบ ๆ คือสิ่งซึ่งธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกันเข้า รวมกันเป็นก้อนเป็นชิ้น เป็นอัน แลเห็นด้วยตาเช่นร่างกายมนุษย์และสัตว์ ที่เรียกว่ารูปเพราะเหตุว่าเปนของซึ่งย่อมจะต้องแตกสลายไปด้วยเหตุต่าง ๆ มีหนาวและร้อนเป็นต้น กล่าวคือหนาวจัด เย็นจัด จนเกินขีด หรือถูกร้อนจนเกินขีดย่อมแตกสลายไป แต่ถ้าแยกโดยละเอียดแล้ว รูปนี้มีหลายประเภทด้วยกัน เช่นอุปาทายรูปเป็นต้น แต่ว่าจักยังไม่นำมาแสดงในที่นี้ การ

พิจารณาโดยสามัญลักษณะ พิจารณาไป ๆ ละเอียดเข้าซึ้งเข้าทุกที จนเห็นชัดว่านี่มิใช่ตัวตนเรา เขา อะไรสักแต่ว่าธาตุประชุมตั้งขึ้นแล้วก็ดับไป ตาธรรมกายนั้นเห็นชัดเจน เห็นเกิดเห็นดับติดกันไปทีเดียว คือ เห็นเกิดดับ ๆ ๆ ๆ คู่กันไปทีเดียว ที่เห็นว่าเกิดดับ ๆ นั้นเหมือนอะไร เหมือนฟองน้ำ เหมือนอย่างไร เราเอาของฝาด เช่นเปลือกสนุ่นมาต้มแล้วรินใส่อ่างไว้ ชั้นต้นจะแลเห็นเป็นน้ำเปล่าๆ ต่อมาเมื่อเอามือแกว่งเร็ว ๆ อย่างที่เขาเรียกว่าตีน้ำให้เป็นฟอง เราจะเห็นมีสิ่งหนึ่งปรากฏขาวขึ้นมาเป็นรูปเป็นร่าง สิ่งนี้เราเรียกว่าฟองน้ำ ดูให้ดีจะเห็นในฟองนั้นมีเม็ดเล็ก ๆ เป็นจำนวนมากติดต่อกันเป็นพืดรวมกันเรียกว่าฟองน้ำ เราจ้องดูให้ดีจะเห็นว่าเม็ดเล็ก ๆ นั้นพอตั้งขึ้นแล้วก็แตกย่อยไปเรื่อย ๆ ไม่อยู่นานเลย นี่แหละเห็นเกิดดับ ๆ ตาธรรมกายเห็นอย่างนี้ เห็นเช่นนี้จึงปล่อยอุปาทานได้ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณอีก ๔ กองนั้นก็ทำนองเดียวกันเห็นเกิด

ดับ ๆ ยิบไปเช่นเดียวกับเห็นในรูป ทุกข์เป็นของมีและขึ้นประจำกับขันธ์ ๕ เป็นของธรรมดา แต่นี่เราเดือดร้อนก็เป็นเพราะไปขืนธรรมดาของมันเข้า ขันธ์ ๕ เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ย่อมแปรผันไปตามธรรมดาของมัน เกิดแล้วธรรมดามันก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย เมื่อมันถึงคราวแก่เราไม่อยากจะแก่หรือไม่ยอมแก่ อาการของมันที่แสดงออกมามีผมหงอกเป็นต้น ถ้าเราขืนมัน ตะเกียกตะกายหายาย้อมมันไว้ นี่ว่าอย่างหยาบ ๆ ก็เห็นแล้วว่าเกิดทุกข์แล้ว เกิดลำบากแล้ว ถ้าเราปล่อยตามเรื่องของมันก็ไม่มีอะไรมาเป็นทุกข์, เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็ทำนองเดียวกัน ความทุกข์เกิดขึ้น เพราะขืนมัน ขืนธรรมดาของมัน สิ่งไม่เที่ยงจะให้เที่ยง สิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนก็ยังขืนยึดว่าเป็นตัวตน เหตุที่ให้ขืนธรรมดาของมันเช่นนี้อะไรอุปาทานนั่นเอง ถ้าปล่อยอุปาทานได้ การขืนธรรมดาก็ไม่มีตามแนวที่พระปัญจวัคคีย์ตอบกระทู้ถามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสถามว่า เมื่อมันมีอาการแปรผันไปเป็นธรรมดา แก่ เจ็บ ตาย เช่นนี้แล้ว

เบญจขันธ์นี้จะเรียกว่าเป็นของเที่ยงไหม ตอบว่าไม่เที่ยง เมื่อไม่เที่ยงแล้วเป็นทุกข์หรือเป็นสุข ตอบว่าเป็นทุกข์พระพุทธเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้นควรละหรือจะยึดเป็นตัวตน ไม่ควรพระพุทธเจ้าข้า.

อะไรเล่าเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน ตัณหานั่นเองได้แก่กามตัณหา ความทะยานอยาก เกี่ยวด้วยอารมณ์๖มีรูปเป็นต้น ภวตัณหา ความทะยานอยากเป็นไปในอารมณ์ ๖ ประกอบด้วยสัสสตทิฏฐิ ถือว่าเที่ยงถาวรวิภวตัณหา ความทะยานอยากเป็นไปในอารมณ์ ๖ ประกอบด้วยอุจเฉททิฏฐิ ถือว่าขาดสูญ เมื่อละตัณหาได้อุปาทานก็ไม่มีดังจะยกอุทาหรณ์เทียบเคียงให้เห็น ดั่งเช่นสามีภรรยาที่หย่าขาดจากกัน เมื่อเขายังไม่หย่ากัน สามีไปทำอะไรเข้า ภรรยาก็เก็บเอามาเป็นทุกข์เป็นร้อนด้วยหรือเมื่อฝ่ายภรรยาไปทำอะไรเข้า ฝ่ายสามีก็เก็บเอามาเป็นทุกข์เป็นร้อนด้วย ถ้าเขาหย่าขาดจากกันแล้วมีไยที่ฝ่ายใดจะไปก่อกรรมทำเข็ญขน อีกฝ่ายหนึ่งจะไม่มีทุกข์ไม่มีร้อนด้วยเลย ทั้งนี้เพราะอะไรก็เพราะเขาต่างหมด

ความยึดถือ (อุปาทาน) ว่าเขาเป็นสามีภรรยากันแล้ว นี่ฉันใดก็ฉันนั้น นี่จะเห็นชัดในข้อว่าทุกข์เกิดจากอุปาทาน อันเปนเครื่องยึดเหนี่ยวดูดดึงเข้ามา แต่ลำพังขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตัวทุกข์ได้ในคำว่า ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา รวมความก็ว่า ปล่อยอุปาทานไม่ได้เป็นทุกข์ ปล่อยได้ หมดทุกข์ ถอดกายทิพย์ออกเสียจากกายมนุษย์ กายมนุษย์ก็ไม่มีเรื่อง จะมีใครเป็นทุกข์ และในที่สุดจะต้องปล่อยอุปาทานให้หมดทั้งในกายทิพย์ กายรูปพรหม และอรูปพรหม คงแต่ธรรมกายเด่นอยู่.

เหตุใดพระองค์จึงเน้นสอนหนักไปในทาง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อใคร่ครวญโดยสุขุมแล้ว จะมองเห็นว่า พระองค์สอนดังนั้นเพื่อตะล่อมให้คนที่มีความคิดใช้วิจารณปัญญาสอดส่องเห็นได้เอง เช่น พระองค์ตรัสถึงอนิจจัง ก็เพื่อให้คนคิดหานิจจัง ตรัสถึงทุกขัง ก็เพื่อให้คนคิดหาสุขัง ตรัสถึงอนัตตาก็เพื่อให้คิดหาอัตตา คนที่มีปัญญาเฉลียวฉลาด ประกอบด้วยความเพียรพินิจพิจารณา ย่อมจะมองเห็นแนวพระโอวาทของพระองค์

จะเทียบให้เห็นเช่น มีคน ๒ คนยืนอยู่ คนหนึ่งสูง คนหนึ่งต่ำ เรารู้จักคนสูง ใครมาถามเราว่าคนสองคนนั้นรู้จักไหม เราตอบว่าคนสูงเรารู้จัก เมื่อคนอื่นได้ยินคำตอบเช่นนั้น แม้ตาของเขาไม่แลเห็นคนสองคนนั้นเลย เขาย่อมจะรู้ว่าคนที่เราไม่รู้จักนั้นต่ำกว่าคนที่เรารู้จักโดยเราไม่จำเป็นจะต้องพูดว่า คนต่ำเราไม่รู้จัก นี่ฉันใด อนิจจัง บอก นิจจัง ทุกขังบอก สุขัง อนัตตาบอก อัตตา ฉันนั้น อะไรเล่าเป็นนิจจัง สุขัง อัตตา ก็คือธรรมกายนี้เอง เป็นตัวนิจจัง สุขัง อัตตา

ติด หลุด เป็นหัวข้อสำหรับผู้ปฏิบัติ ปล่อยอุปาทานไม่ได้เรียกว่าติดปล่อยได้เรียกว่าหลุด ติด คือติดอยู่ในโลก หลุดคือพ้นจากโลก เรียกว่าโลกุตรเข้าแดนพระนิพพาน ต้องปล่อยอุปทานทั้งในกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหม ต้องพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงแห่งเบญจขันธ์ดังกล่าวมานั้น ด้วยตาธรรมกายจึงเป็นวิปัสสนาวิชชา อันจะเป็นทางให้หลุดได้.

วิปัสสนาวิชชาแยกได้เป็น ๑๐ ประการ คือ

๑. สัมมสนญาณ พิจารณาย่นย่อนามรูป คือ ความเห็นตามเป็นจริงของนามรูปนั้น ๆ

๒. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คำนึงถึงความเกิดความดับของสังขารร่างกาย ดังอุทาหรณ์เรียกฟองน้ำดังที่กล่าวมาข้างต้น คือเห็นเกิดดับ ๆ ๆ ๆ ติดต่อกันไป

๓. ภังคานุปัสสนาญาณ คำนึงถึงแต่ความดับอย่างเดียว ให้เห็นว่าสังขารร่างกายที่เกิดมาแล้วนี้ มันรังแต่จะแตกดับอย่างเดียว และก็จะแตกดับอยู่ร่ำมะร่อแล้ว ประหนึ่งเรือนที่ปลูกอยู่ริมตลิ่ง ทั้งตัวเรือนก็เซซวนจวนจะพังอยู่แล้วด้วย ซึ่งเป็นความจริงแท้ เราพูดกันอยู่หยก ๆ พอขาดคำเราอาจจะตาย เพราะโรคภัยอันตรายล้อมอยู่รอบข้าง ไม่รู้ว่ามันจะปรากฏขึ้นขณะใด

๔. ภยตุปัฏฐานญาณ คำนึงให้เห็นว่า สังขารร่างกายเป็นภัย เสมือนสัตว์ดุร้ายไม่น่าจะเข้าใกล้ ซึ่งหมายความว่าไม่ควรจะหลงนิยมชมชื่น อันจะดูดดึงให้ใจเราหมกมุ่นเปนเหตุให้ติดอยู่ในภพ.

๕. อาทีนวานุปัสสนาญาณ นี่เป็นอีกแง่หนึ่ง ให้คำนึงถึงโทษแห่งสังขาร ว่าถ้าเรามีอุปาทานยึดมั่นอยู่ว่า เป็นตัวเป็นตนของเราแล้ว มันจะให้ทุกข์โทษดังกล่าวในประการที่ ๔ นั้นดุจเดียวกัน.

๖. นิพพิทานุปัสสนาญาณ เมื่อพิจารณาเห็นความเป็นไปแห่งสังขารดังกล่าวมาใน ๑–๒–๓–๔–๕ นั้นแล้ว ก็ให้เกิดปรีชาคิดเบื่อหน่ายสังขารเปนกำลัง ไม่อยากได้ใคร่ดีแล้ว.

๗. มุญจิตุกัมยตาญาณ ถึงคั่นนี้ก็ใฝ่ใจที่จะให้พ้นเสียจากสังขาร คือไม่อยากมีสังขาร แต่ไม่ได้หมายความว่าจะให้ทำลายสังขารเสียโดยความโง่ ๆ เช่น ฆ่าตัวตาย ให้ดำเนินการที่จะคิดพ้นจากสังขารโดยอุบายที่ถูกทาง.

๘. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คิดคำนึงหาทางพ้นต่อไป แต่หาทางออกทางพ้นไม่ได้ เพราะมันได้เกิดมาเปนสังขารเสียแล้ว พะอืดพะอมอย่างนี้เรียกว่า กลืนไม่เข้า คายไม่ออก สำรอกไม่ไหว ต่อไปก็ถึง.

๙. สังขารุเปกขาญาณ วางใจเป็นกลางไว้เท่ากับว่า เมื่อกลืนไม่เข้าคายไม่ออกแล้ว ก็อมเฉยไว้ ก่อนต่อจากนี้จะมีญาณอีกอันหนึ่งเกิดขึ้น คือ.

๑๐. อนุโลมญาณ คำนึงผ่อนให้เป็นไปตามความที่เป็นจริงของมัน นี่เป็นมัชฌิมาปฏิปทาเดินสายกลาง หันเข้าหาอริยสัจจ์ ๔ โดยวิธีดังที่บรรยายมาข้างต้น ว่าโดยรวบรัดตัดความ ก็หันเข้าหาหลักธรรมกายนั่นเอง พิจารณาเห็นแจ้งชัดอริสัจจ์ ๔ ด้วยตาธรรมกาย รู้ชัดด้วยญาณธรรมกาย จึงเป็นวิปัสสนาวิชชา แต่ละอย่าง ๆ ที่กล่าวมาใน ๑๐ ข้อนี้ เป็นอาการหรืออารมณ์ของวิปัสสนา ที่จะพยุงจิตต์ให้ข้ามขึ้นจากโลกีย์ไปสู่ภูมิโลกุตร คำว่าสังขารร่างกายในที่นี้ หมายถึงนามรูปนั่นเอง ที่เรียกว่านามรูปนั้น ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ๕ อย่างนี้รวมกันย่นลงเรียกว่านามรูป

มโนมยิทธิ

มโนมยิทธิ แปลว่า ฤทธิทางใจ ใครบำเพ็ญได้ถึงที่ย่อมทำได้ คือทำให้ใจมีฤทธานุภาพผิดไปจาก

ธรรมดา จะนึกให้เป็นอย่างไรก็เป็นไปตามนึก ดังเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงษ์ นึกจะให้เทวดามนุษย์เห็นกัน เทวดาก็มองเห็นมนุษย์ๆ ก็มองเห็นเทวดา ซึ่งมีปรากฏในเทโวโรหณสูตรนั้น เพราะมีธรรมกาย ๆ นึกอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น.

อิทธิวิธิ

แปลว่า แสดงฤทธิให้ปรากฏได้ต่าง ๆ ดังเช่นเนรมิตจักร เนรมิตพระกาย และเนรมิตปราสาทราชฐานในครั้งทรงทรมานพระเจ้าชมภบดี จนพระเจ้าชมภบดีหมดทิฏฐิมานะ แล้วจึงทรงแสดงธรรมสั่งสอน เป็นต้น.

ทิพพจักษุ

แปลว่า ตาทิพย์ ซึ่งหมายความว่า มองเห็นอะไร ๆ ได้หมด ไม่ว่าอยู่ใกล้ไกลอย่างไร ดังเช่นเรื่องพระมเหศวรทดลองพระสาศดา ให้ทรงปิดพระเนตรเสีย แล้วพระมเหศวรซ่อนตัว โดยจำแลงตัวให้เล็กแซกแผ่นดินไปซุกอยู่ในเมล็ดทราย ใต้เชิงเขาพระสุเมรุ

พระองค์ก็มองเห็น ทรงเรียกให้ขึ้นมา ยังหาว่าเป็นอุบายของพระองค์จะเดาลักเค้าเอา ในที่สุดพระองค์ก็เอาฝ่าพระหัตถ์ ซ้อนเอาตัวติดขึ้นมาพร้อมกับ เมล็ดทรายนั้นให้เห็นประจักษ์ ตาทิพย์ นี้แม้สาวกของพระองค์ก็มีได้เอาตามนุษย์ ตากายทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม ซ้อนกัน แล้วเอาตาธรรมกายมองซ้อนตากายอรูปพรหม จะเห็นชัดคล้ายกับว่าแว่นหลาย ๆ ชั้นซ้อนกัน.

ทิพพโสต

แปลว่า หูทิพย์ ใครจะพูดอะไรกันที่ไหนได้ยินหมด โดยเอาแก้วหูกายมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม ซ้อนกันตลอดแก้วหูของธรรมกาย ย่อมสัมฤทธิผลเป็นหูทิพย์ได้ยินอะไรหมด.

ปรจิตตวิชชา

แปลว่า ความรู้ที่สามารถ ทำให้ล่วงรู้ถึงวาระจิตต์ของผู้อื่นได้ ดังมีเรื่องพวกยักษ์เป็นอุทาหรณ์ คิดว่าจะตั้งปัญหาถามพระศาสดา ถ้าแก้ไม่ได้จะจับโยน

ข้ามมหาสมุทร์ ครั้นมาถึงก็เรียกพระองค์ว่ามานี่ ยังมิทันจะได้พูดอะไรต่อไป พระองค์ก็ล่วงรู้เสียก่อนแล้วว่าอาพวกยักษ์คิดมาอย่างไร พระองค์ทรงตอบเย้ยไปว่าจะเรียกตถาคตใยเล่า เข้าไปหาท่านจะจับเราโยนข้ามมหาสมุทร์ แล้วในที่สุดได้ตรัสตอบไปว่า ปัญหาที่ท่านคิดจะถามเรานั้น พ่อของท่านบอกไว้ใช่ไหม แล้วเราจะบอกท่านได้ต่อไปด้วย ว่าพ่อท่านได้รับบอกมาจากพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ล่วงรู้ใจคนได้อย่างน.

ปุพเพนิวาสวิชชา

แปลว่า ความรู้ที่ระลึกชาติหนหลังได้ ว่าชาติไหน เป็นอะไร เกิดที่ไหนมาแล้ว ดังมีเรื่องเวสสันดรชาดกเป็นหลักฐาน ไม่มีสิ่งที่จะพึงระแวงสงสัยอย่างไร เป็นองค์แห่งสัมมาสัมโพธิญาณแน่แท้.

อาสวักขยวิชชา

แปลว่าความรู้ที่ทำลายอาสวะให้หมดสิ้นไป กล่าวคือกามาสวะ ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชาสวะทั้ง ๔ ประ

การนี้ พระองค์มีทัศนะปรีชาญาณหยั่งรู้วิถีทางที่ทำให้หมดสิ้นไป ไม่มีในพระกมลของพระองค์แม้แต่สักเท่ายองใย.

ต่อไปนี้ถึงเรื่อง จรณะ ๑๕ จักได้ขยายความพอสมควร จรณะ แปลว่า ประพฤติหรือธรรมควรประพฤติ

๑. ศีลสังวร ได้แก่ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์

๒. อินทรีย์สังวรการสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มิให้อารมณ์ส่วนที่จะชักนำไปทางชั่วเข้าติดอยู่ได้ แต่การสังวรเหล่านี้มีประจำพระองค์เป็นปกติอยู่ มิจำต้องพยายามฝืนอย่าง เช่น ปุถุชนทั่วหลาย.

๓. โภชเนมัตตัญญุตา การรู้ประมาณในการบริโภคพอสมควร ไม่มากไม่น้อยเกินไปเป็นจริยาที่เราควรเจริญรอยตาม ว่าโดยฉะเพาะการบริโภคอาหารถ้ามากเกินไป แทนที่จะมีคุณแก่ร่างกาย กลับเป็นโทษ.

๔. ชาคริยานุโยค ทรงประกอบความเพียร ทำให้พระองค์ตื่นอยู่เสมอ คือรู้สึกพระองค์อยู่เสมอ นิวรณ์เข้าครอบงำไม่ได้เป็นปกติ.

๕. สัทธา พระองค์ประกอบด้วยสัทธา อย่างอุกฤษฏ์ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกเป็นต้น พระองค์ได้บำเพ็ญทานบารมีบริจาคของนอกกาย ทานอุปบารมีสละเนื้อเลือดเมื่อทำความเพียร ทานปรมัตถบารมีสละได้ถึงชีวิตมาแล้วอย่างสมบรณ์.

๖. สตินั้น ได้แก่ที่เรียกว่าสติวินัย พระองค์ไม่เผลอในการทุกเมื่อ เราผู้ปฏิบัติควรเจริญรอยตาม ดังแนวที่ทรงสอนไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร ไม่ว่าจะเดินยืนนั่งนอนให้มีสติอยู่เสมอ สติในมหาสติปัฏฐานสูตร ท่านหมายเอาสติที่ตรึกถึง กาย เวทนา จิตต์ ธรรม.

๗. หิริ การละอายต่อความชั่ว.

๘. โอตตัปปะ สะดุ้งกลัวบาปทั้ง ๒ ประการนี้เป็นจรณะที่ติดประจำพระองค์อยู่อย่างสมบูรณ์.

๙. พาหุสัจจะ ฟังมาก นี่ก็มีประจำพระองค์มาแต่ครั้งยังสร้างบารมี พระองค์ทรงเอาใจใส่ฟังธรรมในสำนักต่าง ๆ เป็นลำดับมาจนกระทั่งอาฬารดาบสและอุทกดาบส ซึ่งได้ทรงเรียนรู้รูปฌาน อรูปฌานมาจากสำนักนั้น

๑๐. อุปักกโม ความเพียรไม่ละลด ดั่งเช่นทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ เป็นประจำ ๑ เวลาเช้าบิณฑบาต ๒ เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม ๓ เวลาค่ำทรงประทานพระโอวาทแก่ภิกษุ ๔ เวลาเที่ยงคืนทรงเฉลยปัญหาเทวดา ๕ ใกล้รุ่งพิจารณาเวไนยสัตว์ที่จะพึงโปรด.

๑๑. ปัญญา มีความรู้ความเห็นกว้างขวางหยั่งรู้เหตุรู้ผลถูกต้องไม่มีผิดพลาด กับรูปฌานอีก ๔ จึงรวมเป็นจรณะ ๑๕ เพราะรูปฌาน ๔ นั้น พระองค์ได้อาศัยมาเป็นประโยชน์ ที่จะขยับขยายโลกียปัญญาให้เป็นโลกุตร พวกสมาธินั่นเอง และในจำพวกสมาธินั้นอัปปนาสมาธิจึงเป็นองค์ปฐมฌาน แม้กระนั้นยังเป็นโลกีย์ต้องเห็นด้วยตาธรรมกาย หยั่งรู้ด้วยฌานธรรมกายจึงเป็นโลกุตร ฌาน๘ นั้นเป็นจรณะส่งข้ามโลกพระองค์เรียนฌานนั้นจากดาบส ต่อจากนั้นพระองค์มาแสวงหาด้วยพระองค์เอง จึงได้สำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณเปนองค์อรหันตสัมมาสัมพุทโธ.

สุคโต

แปลว่าเป็นหลายนัยเช่นว่า ไปดีแล้ว ไปสู่ที่ดีหรือทรงพระดำเนินงาม ที่ว่าไปแล้วดีหมายถึงว่าพระองค์ประพฤติดี ทั้งกาย วาจา ใจ คือกายเป็นสุจริตวาจาสุจริต ใจสุจริต ประพฤติสม่ำเสมอมาเป็นอเนกชาติดับขันธ์จากชาติหนึ่งก็ไปสู่สุคติทุกชาติ ไม่ไปสู่ทุคคติเลย อย่างนี้ก็เรียกว่าสุคโตไปแล้วดี.

นัยหนึ่งพระองค์ดำเนินกาย วาจา ใจ ไปในแนวอริยมรรค ได้แก่มรรคมี องค์๘ มีสัมมาทิฏฐิเป็นต้นสัมมาสมาธิเป็นปรโยสาน ซึ่งย่อลงเป็นศีลสมาธิ ปัญญาพระองค์เดินทางศีลเป็นเบื้องต้น ศีลมีประเภทจำแนกละเอียดไว้มากมาย รวมเข้าเป็นวินัยปิฎกถึง ๕ พระคัมภีร์รวมยอดเข้าเป็นปฐมมรรค ๆ เป็นดวงใสอยู่ในกึ่งกลางกาย นั่นแหละรวมยอดมาจากศีล นี่แหละตัวศีลสุคโตในทางศีล พระองค์เดินทางใจไปหยุดอยู่ตรงดวงปฐมมรรคนั้น หยุดสงบจน ราคะ โทษะ โมหะอภิชฌา พยาบาทเข้าไม่ได้ ไม่มีอะไรเข้าไปทำให้ขุ่น

มัว จึงใส่ดุจกระจกส่องเงาหน้าก็เข้าคั่นสมาธิ หยุดนิ่ง จนมี "รู้" ผุดขึ้นเรียกว่าปัญญา หยุดนิ่งอยู่เช่นนี้เป็นทำนองเดียวกันตั้งแต่กายทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม จนถึงธรรมกาย เมื่อธรรมกายหยุดนิ่ง จิตต์ของธรรมกายเป็นมรรคจิตต์ ญาณธรรมกายเป็นมรรคปัญญา ธรรมกายเข้าสมาบัติดูอริยสัจจ์ต่อไป ดวงใสถึงขนาดตกสูญแล้ว กลับเป็นโสดาบันบุคคล แล้วเป็นสกิทาคา อนาคาโดยทำนองเดียวกัน จนธรรมกายอนาคาตกสูญ จึงเป็นพระพุทธเจ้า อย่างนี้ก็เรียก สุคโต.

อีกนัยหนึ่งว่า เขมังทิสัง คัจฉมาโน แปลว่า ไปอยู่สู่แดนอันเกษมกล่าวคือนิพพาน คือเมื่อธรรมกายเพ่งเล็งถูกส่วนตกสูญ มีอายตนะอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่าอายตนะนิพพานดึงดูดธรรมกายที่ตกสูญนั้น เข้านิพพานอยู่เนืองนิจ แม้ในขณะมีพระชนม์อยู่ ชื่อว่าไปอยู่สู่แดนเกษม ประการหนึ่ง เมื่อจะดับขันธ์พระองค์เข้าสมาบัติ อายตนะนิพพานดึงดูดเข้าสู่นิพพานไป นี่ก็เรียกว่าไปสู่แดนอันเกษมซึ่งอยู่ในความหมายว่าสุคโต.

สุคโตที่แปลว่า ทางพระดำเนินงามหมายถึงว่าเมื่อครั้งจะทรงพระดำเนินไปโปรด พระปัญจวัคคีย์ยังป่าอิสิปตนะนั้น ทรงเดินไปด้วยอย่างพระบาท มีฉัพพรรณรังสีรุ่งโรจน์จนแม้แต่ว่าสัตว์จตุบาททวิบาทที่มาแลเห็นก็งงงันหยุดนิ่งตลึงไปไม่ได้ อย่างนี้เรียกว่าทรงพระดำเนินงาม.

สุนทรฐานํ คตัตตา ที่ว่าสุคโตเพราะอรรถว่าไปสู่ที่ไหน ดีที่นั่น ดังเช่นครั้งเมื่อเมืองไพสาลีเกิดไข้ทรพิษระบาดไปทั่วเมือง ผู้คนล้มตายกันมากจนหาคนจะเก็บศพจะฝังไม่ได้ ถึงกับปล่อยให้เน่าคาเรือน พวกเจ้าลิจฉวีประชุมกันให้ไปเชิญพระองค์ ๆ มาถึงฝั่งแม่น้ำข้างหนึ่งเป็นเวลาเย็นแล้ว จึงทรงประทับยับยั้งอยู่ ในคืนนั้นเทวดาทั้งหลายรู้ว่า รุ่งขึ้นพระศาสดาจะเสด็จข้ามฟากไปสู่นครเวสาลี เห็นว่าที่นั่นอาภูลไปด้วยทรากศพจึงประชุมกันให้วัสสวลาหกบรรดาล ให้ฝนตกลงมากมายจนถึงเป็นกระแสร์น้ำพัดพาทรากศพเหล่านั้นไปหมด

สิ้นก่อนเวลาที่พระองค์จะเสด็จไปถึง เมื่อพระองค์เสด็จข้ามฟากไปถึง นครเวสาลีก็สิ้นอาดหมดจดแล้ว พวกเจ้าลิจฉวีถวายอาหารบิณฑบาต ทรงเจริญพระปริตต์และให้พระอานนท์เอาน้ำพระพุทธมนต์ไปประพรม ด้วยใช้กำหญ้าคาจุ่มน้ำพระพุทธมนต์ อมนุษย์ก็ปราศนาการไปหมด โรคภัยก็สงบ ดังนี้ก็ได้ชื่อว่า สุคโต.

โลกวิทู

แปลว่ารู้แจ้งซึ่งโลก โลกแบ่งออกเป็น ๓ คือ สังขารโลก สัตวโลก โอกาศโลก โลกทั้ง ๓ นี้ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงรู้แจ้งหมด รู้ถึงความเป็นไปของโลกเหล่านี้โดยละเอียดด้วยจึงได้พระนามว่า โลกวิทู.

คำว่า โลก หมายความว่าเป็นที่ก่อแห่งสัตว์หรือนัยหนึ่งว่าเป็นที่ก่อผลแห่งสัตว์ ซึ่งว่าเป็นที่ก่อแห่งสัตว์ก็คือเป็นที่เกิดที่อยู่แห่งสัตว์ ที่ว่าเป็นที่ก่อผลแห่งสัตว์ก็คือ เป็นที่ซึ่งสัตว์ได้อาศัยก่อกุศลและอกุศล ว่าโดยฉะเพาะโลกมนุษย์เป็นที่ให้มนุษย์อาศัยสร้างบุญ แล้วก็ได้ผลไปบังเกิดในสวรรค์ หรือบำเพ็ญบารมีแล้วส่งผล

ไปสู่นิพพานดังเช่นองค์สมเด็จพระศาสดา ถ้าสร้างบาปแล้วก็เป็นผลให้ไปเกิดในนรก.

สังขารโลก คือโลกที่มีอาหารเป็นปัจจัยปรุงแต่งได้แก่คำว่า อาหารัฏฐิติกา สัตว์อยู่ได้เพราะอาหารปรนปรือ อาหารแปลว่าประมวลมา หรือเครื่องปรนปรือและแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑ กวฬิงการาหาร ๒ ผัสสาหาร ๓ มโนสัญเจตนาหาร ๔ วิญญาณาหาร.

กวฬิงการาหาร หมายความว่าอาหารที่เป็นคำๆ เช่นคำข้าว ส่วนละเอียดของอาหาร คือโอชะหรือที่เรียกกันอย่างใหม่ๆ ว่าวิตามินนั้นเข้าไปปรนปรือร่างกายจึงเป็นปัจจัยให้สัตว์ดำรงชีวิตอยู่ได้ สัตว์ทั้งหลายมีอาหารหยาบมากและละเอียดต่างกันเป็นพวก ๆ เช่น จรเข้กินอาหารหยาบมากแม้ก้อนหินหรือสัตว์ตัวใหญ่ ๆ แต่แล้วก็มีโอชะไปหล่อเลี้ยงร่างกายมันได้ นกยูงกินแมลงต่าง ๆ ทั้ง ๆ ตัว สุนัขในแทะกินกระดูกสัตว์ที่แข็ง ๆ ช้างม้าโคกระบือกินหญ้าและใบไม้ของหยาบ ๆ ก็มีโอชะไปหล่อเลี้ยงร่างกายมันได้ มนุษย์กินอาหารละเอียด

กว่าสัตว์ที่กล่าวมาเป็นชั้น ๆ เช่นราษฎรสามัญกินหยาบกว่าพระมหากษัตริย์ พวกเทวดากินอาหารละเอียดกว่ามนุษย์ อย่างที่เรียกว่าทิพย์ก็คือโอชะส่วนละเอียดของอาหาร พวกพรหมละเอียดยิ่งกว่าเทวดาอีก มีจักรพรรดิคอยปรนปรือ แม้เลยชั้นรูปพรหม อรูปพรหมขึ้นไปคือถึงชั้นนิพพาน ก็มีอาหารส่วนละเอียดไปหล่อเลี้ยงเช่นเดียวกัน อาหารละเอียดเป็นที่สุดแต่อยู่นอกโลก นี่เป็นการสาวหาเหตุผลประกอบเป็นลำดับขึ้นไป มิใช่ตำหรับตำราโดยตรง แม้ในพวกเทวดากันเองก็มีอาหารละเอียดต่างกันเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปภุมเทวดามีอาหารหยาบกว่าพวกเทวดาอื่น ถัดขึ้นไปชั้นยามาและอื่น ๆ ละเอียดยิ่งกว่ากันขึ้นไปทุกชั้น การกินอาหารของพวกเทวดามีอาการเหมือนเราฝัน แล้วก็มีความอิ่มเอิบไปตามระยะเวลา แต่ระยะเวลานานกว่ามนุษย์ต่างกันเป็นลำดับขึ้นไป.

อาหารเป็นปัจจัยให้เกิดรูป มีโอชะเป็นคำรพ ๘ คือ ปถวี อาโป เตโช วาโย วณฺโณ คนฺโธ รโส

โอชาซึ่งเรียกว่ากลาปรูป คือรูปเกิดจากอาหารเป็นคำๆ นี้จำพวกกวฬิงการาหาร.

ผัสสาหาร

ได้แก่ผัสสะทั้ง ๖ คือ ผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ผัสสะแปลว่าความกระทบ เช่นเมื่อรูปมากระทบตาก็เกิดขึ้นเรียกว่า จักขุสัมผัส อีก ๕ อย่างก็เช่นกัน ผัสสะนี้เป็นอาหารเพราะประมวลให้เกิดเวทนา หรือปรนปรือให้เกิดเวทนา ๓ ผัสสะที่เกิดจากกระทบอารมณ์ที่ดีก็ให้เกิดสุขเวทนา กระทบอารมณ์ชั่วก็ให้เกิดทุกขเวทนา อารมณ์ไม่ดีไม่ชั่วก็ให้เกิดอุเบกขาเวทนา ดังเช่นพระสารีบุตต์ยืนกั้นร่มให้พระศาสดา ได้เป็นเวลา ๗ วัน โดยไม่หิวโหยก็เพราะผัสสาหารอย่างนี้ สัตว์นรกดำรงชีพรับเคราะห์กรรมอยู่ได้ก็เพราะผัสสาหารทางชั่ว คนนอนหลับอยู่ได้ก็ด้วยผัสสะชนิดให้เกิดอุเบกขาเวทนา.

มโนสัญเจตนาหาร

ได้แก่การคิดอ่านทางใจ มโนสัญเจตนาหารนี้เป็นอาหารประมวลมาซึ่งภพ ๓ คือ กามภพ รูปภพ

อรูปภพ แล้วแต่เจตนา คือมุ่งไปเกาะภพไหน เมื่อประกอบถูกส่วนก็ไปสู่ภพนั้น เจตนาเป็นตัวกรรม ได้ในบาลีว่า เจตนาหํ ภิกฺขเว วทามิ ซึ่งแปลความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนานั่นเองเป็นตัวกรรม คนที่ทำกรรมเป็นกุศล สุคติภพย่อมคอยท่ารับรองอยู่ และคนที่ทำกรรมเป็นอกุศล ทุคติภพก็ย่อมคอยท่ารับรองเขาอยู่เหมือนกัน.

วิญญาณาหาร

วิญญาณแปลว่าความรู้แจ้ง ๆ เป็นอาหารชนิดหนึ่งเหมือนกัน ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ เหล่านี้เป็นที่รับรองของวิญญาณ ๆ ย่อมมีรสในอารมณ์ ๖ อย่างไม่ว่าอย่างใดอย่างหนึ่ง วิญญาณจึงเป็นอาหารประมวลให้เกิดนามรูป ได้ในคำว่าวิญญาณปัจจยา นามรูปัง ซึ่งแปลว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป.

สัตว์โลก

ที่ว่าพระองค์ทรงรู้แจ้งซึ่งสัตว์โลกนั้น คือพระองค์ทรงรู้แจ้ง ซึ่งธรรมเป็นที่มาแห่งจิตต์ของสัตว์ทั้งหลาย.

สัตว์ทั้งหลายมีอัชฌาสัย หรือความเห็นต่าง ๆ กัน เช่นจำพวกหนึ่งเห็นว่าโลกเที่ยง ไม่มียักเยื้องแปรผัน และเห็นว่าเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว เมื่อตายไปก็ต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อย่างเดิม อีกพวกหนึ่งเห็นว่าตายแล้วขาดสูญ หมดสิ้นกันเท่านั้น ไม่มีอะไรในผู้นั้นจะมาเกิดอีก ทำดี ทำชั่ว ก็สิ้นสุดเพียงวันตาย ไม่มีบุญไม่มีบาปจะตามไปสนองในภพหน้าที่ไหนอีก อย่างนี้เรียกว่าไม่รู้ซึ่งความเป็นจริงของโลก ส่วนพระองค์ทรงรู้จริงเห็นแจ้งซึ่งสัตว์โลกว่าไม่เป็นเช่นนั้น ที่จริงสัตว์โลกทั้งหลายย่อมเป็นไปตามยถากรรม ทำดี ความดีย่อมติดตามไปสนองในภพหน้า ทำชั่ว ความชั่วย่อมติดตามไปสนองในภพหน้าเป็นเสมือนเงาตามตัว อันเรียกว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ จึงได้ชื่อว่าโลกวิทูนัยหนึ่ง

อนุสเย ชานาติ ทรงรู้แจ้งซึ่งอนุสัย ๗ ประการ คือกามราคานุสัย ภวราคานุสัย ปฏิฆานุสัย ทิฏฐานุสัย วิจิกิจฉานุสัย มนานุสัย อวิชชานุสัย.

จริตัง ชานาติ ทรงรู้แจ้งจริตแห่งสัตว์ทั้งหลาย ๖ ประการ คือ ราคะจริต โทษะจริต โมหะจริต วิตักกจริต สัทธาจริต พุทธิจริต.

อธิมุตติ ชานาติ ทรงรู้แจ้งนิสสัยต่ำสูง และความเป็นผู้มีใจบุญ ความเป็นผู้มีใจบาปแห่งสัตว์ทั้งหลาย ทรงรู้แจ้งซึ่งความมีกิเลสหนาบางแห่งสัตว์ทั้งหลาย.

ทรงรู้แจ้งในอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย ว่าแก่อ่อนอย่างไร กล่าวคือ สัทธา วิริย สติ สมาธิ ปัญญา เรียกว่าอินทรีย์ ๕ คือความเชื่อ ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญาแล้วก็ทรงหาอุบายโปรดในเมื่อทรงเห็นว่าอินทรีย์แก่กล้าสมควรแล้ว ดังเช่นวักกลิพราหมณ์ เห็นพระองค์มีพระศิริโฉมอันงามชอบเนื้อชอบใจ จนถึงขอบวชเป็นภิกษุ บวชแล้วก็เฝ้ามองดูแต่พระศิริโฉมของพระองค์เป็นเนืองนิจ พระองค์ก็ทรงรอไว้ ครั้นเมื่อเห็นว่าอินทรีย์แก่กล้าแล้ว จึงทรงเริ่มหาอุบายโปรด โดยตรัสว่าวักกลิ ท่านจะมัวมามองดูร่างกายอันเน่าเปื่อยนี้ไย ผู้ใด

เห็นธรรม ผู้นั้นจึงจะเห็นเรา พระวักกลิน้อยใจที่พระองค์ตรัสห้ามเช่นนั้น จึงอำลาจากพระองค์จะไปโดดภูเขาตายในเมื่อใกล้โดด พระองค์ได้เปล่งรัศมีให้เห็น ประหนึ่งไปประทับอยู่ฉะเพาะหน้า พระวักกลิวิ่งโดดโผเข้าไปในวงรัศมีของพระองค์ด้วยความปีติเลื่อมใสอันแรงกล้า ก็ได้บรรลุมรรคผลในกาลบัดนั้น สมความปรารถนาแล้วก็มาเฝ้าพระบรมศาสดาโดยทางอากาศ.

สวากาเร ทวากาเร ชานาติ อีกประการหนึ่งพระองค์ทรงรู้แจ้งว่าสัตว์จำพวกใดมีอาการดี มีอาการชั่ว แก้ไขหรือไม่ไขว มีสัทธามีปัญญา หรือว่าหาสัทธา หาปัญญามิได้เลย.

ภัพเพ อภัพเพ ชานาติ ประการหนึ่งทรงรู้ว่าสัตว์จำพวกใดทรงโปรดได้ จำพวกใดทรงโปรดไม่ได้ เช่นสัตว์พวกสัมมาทิฏฐิโปรดได้ จำพวกมิจฉาทิฏฐิโปรดไม่ได้

โอกาศโลก

สภาพที่รับรองซึ่งกันและกัน คืออากาศธาตุไฟๆ รับรองธาตุน้ำ ๆ รับรองธาตุดิน ๆ รับรองภูเขาตรีกุฏ ๆ

รับรองภูเขาสุเมรุราชๆ รับรองชั้นจาตุมหาราชๆ รับรองชั้นดาวดึงษ์ ๆ รับรองชั้นยามา ๆ รับรองดุสิต ๆ รับรองนิมมานรดี ๆ รับรองปรนิมมิตวสวดี ๆ รับรองพรหมปาริสัชชา ๆ รับรองพรหมปโรหิตา ๆ รับรองมหาพรหม ๆ รับรองปริตตาภา ๆ รับรองอัปปณาภา ๆ รับรองอาภัสสราภา ๆ รับรองปริตตสุภา ๆ รับรองอัปปมานสุภา ๆ รับรองสุภกิณหกาๆรับรองเวหัปผลาและอสัญญีสัตตาๆ รับรองอวิหา ๆ รับรองอตัปปา ๆ รับรองสุทัสสา ๆ รับรองสุทัสสีๆ รับรองอกนิฏฐกาๆ รับรองอากาสานัญจายตนะ ๆ รับรองวิญญานัญจายตนะ ๆ รับรองอากิญจัญญายตนะ ๆ รับรองเนวสัญญานาสัญญายตนะส่วนสูง (มนุสสโลกโตปัฏฐาย) แต่มนุษย์โลกขึ้นไปถึงชั้นจาตุมหาราชิกาได้สี่หมื่นสองพันโยชน์ (กายเทวดาสูงร้อยเส้นใหญ่พอสมควรอายุห้าร้อยปีทิพย์นับปีของมนุษย์ได้เก้าล้านปี)

แต่จาตุมหาราชิกาขึ้นไปถึงดาวดึงษ์ ได้สี่หมื่นสองพันโยชน์ แต่ดาวดึงษ์ขึ้นไปถึงยามาได้สี่หมื่นสอง

พันโยชน์แต่ยามาขึ้นไปถึงดุสิต ได้สี่หมื่นสองพันโยชน์ แต่ดุสิตขึ้นไปถึงนิมมานรดี ได้สี่หมื่นสองพันโยชน์ แต่นิมมานรดีขึ้นไปถึงปรนิมมิตวสวดี ได้สี่หมื่นสองพันโยชน์ แต่ปรนิมมิตฯขึ้นไป ห้าล้านห้าแสนแปดพันโยชน์ ถึงพรหมปาริสสัชชขึ้นไปอีกเท่านั้น พรหมโรหิตขึ้นไปเท่า ๆ กันดังนี้จนถึงนวสัญญานาสัญญายตนะ มีระยะสูงเท่า ๆ กันดังนี้.

ธาตุ ๖–ขันธ์ ๕

ธาตุส่วนหยาบที่มีอยู่ตามปกติ คือ

ดินหนา	๒๕๐๐๐๐	โยชน์
น้ำหนา	๕๘๐๐๐๐	”
ไฟหนา	๙๖๐๐๐๐	”
ลมหนา	๑๙๒๐๐๐๐	”
วิญญาณหนา	๓๘๕๐๐๐๐	”

อากาศหนาลงไปไม่มีที่สุด เช่นภพ ๓ นี้อากาศที่อยู่รอบ ๆ ภพก็ไปจดกับภพที่อยู่รอบ ๆ ออกไป ข้างล่างจดขอบบนของโลกันต์ ข้างบนจดขอบล่างของ

นิพพาน ทุก ๆ ระหว่างของภพเหล่านี้มีพระพุทธเจ้ารักษาอยู่ทั้งนั้น.

ธาตุเหล่านี้ ความจริงเป็นเพียงธาตุส่วนที่เรียกว่าโอกาศโลก สำหรับธาตุที่เป็นส่วนขันธ์โลกนั้นละเอียดลงไปยิ่งกว่านี้หลายเท่าพันทวี เพราะขันธ์นั้นเป็นธาตุที่กลั่นมาจากธาตุอีกทีหนึ่ง.

เครื่องกลั่นธาตุนี้ ตั้งอยู่ในสูนย์กลางธาตุทั้ง ๖ ปริมาณความใหญ่โตของเครื่องก็เต็มธาตุนั้น เมื่อเครื่องแรกกลั่นธาตุเหล่านี้ แล้วก็เอาแต่ส่วนที่ละเอียดที่สุดไปเก็บเข้าเครื่องกลั่นที่ ๒-๓-๔-๕-๖-๗ ต่อไปเป็นลำดับ เมื่อเครื่องที่ ๗ กลั่นเสร็จแล้ว ก็ทำการส่งธาตุที่ถูกกลั่นนั้นเข้ามาที่เครื่องสูนย์กลางของภพ ๓ นี้ (การส่งธาตุนั้นส่งโดยทางอายตนะของเครื่องที่ ๗ กับเครื่องในภพ ๓) เมื่อเครื่องในภพ ๓ นี้รับธาตุมาแล้วก็จะเอามาเข้าเครื่องสำเร็จเก็บไว้เป็นเซพทะเล เซพทะเลเวลาที่ได้ธาตุมาแล้วเครื่องที่สูนย์กลางภพ ๓ ก็จะทำหน้าที่ประกอบเป็นขันธ์ ๕ ชิ้น ประกอบได้สำเร็จพอกับปฐมวิญญาณ

(กายที่จะต้องมาอาศัยขันธ์) ขันธ์ที่ประกอบไว้แล้วนั้นเป็นส่วนฉะเพาะกายหนึ่ง ๆ ไม่มีปนเปกัน ส่วนดี ส่วนชั่ว ส่วนไม่ดี ไม่ชั่ว ก็มีผู้ควบคุมไว้เป็นส่วน ๆ

เวลาที่จะส่งมาเป็นกายนั้น อาศัยกายทิพย์ที่มาถึงสูนย์กลางภพนั้น เข้าเครื่องประกอบพร้อมกับธาตุที่สำเร็จเป็นขันธ์ ประจำภพแล้ว ก็จะส่งเข้ายังเครื่องที่สูนย์กลางกายของพ่อ ธาตุสำเร็จที่ส่งเข้าไปในสูนย์กลางกายของพ่อนั้นขนาด เล็กเพียงเท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ด ไทรเท่านั้นเป็นชายก็ส่งผ่านเข้าโดยทางจมูกขวาหญิงเข้าทางซ้าย เวลาที่จะออกจากสูนย์กลางกายพ่อ ไปอยู่ในสูนย์กลางกายแม่ ก็อาศัยความดึงดูดของอายตนะของเครื่องที่มีอยู่ในสูนย์กลางกายแม่ รับเอามาจากสูนย์ของพ่อมาไว้ที่ช่วมดลูกของแม่ ต่อจากนั้นก็อาศัยธาตุส่วนหยาบรักษาหล่อเลี้ยงกันต่อไป.

เวลาที่กายดับ เครื่องในสูนย์กลางภพก็ดูดเอาธาตุเหล่านี้ไปเก็บไว้ตามเดิม.

สำหรับขันธ์ของทิพย์ ก็กลั่นเอาไปจากขันธ์ของมนุษย์ ขันธ์ของทิพย์ก็กลั่นต่อไปเป็นของรูปพรหม, อรูปพรหม, ธรรม, ต่อ ๆ กันขึ้นไปเป็นลำดับ.

อนุตตโรปุริสทัมมสารถิ

พระคุณข้อนี้หมายความว่า พระองค์ก็เปรียบเสมือนสารถีผู้ฝึกสอนคนเป็นอย่างดี หาผู้อื่นเสมอเหมือนมิได้ ว่าโดยย่อก็คือ พระองค์มีพระปรีชาญาณเฉลียวฉลาดในอันที่จะฝึกสอนคนให้เป็นคนดีได้ ว่าโดยที่สุดก็คือให้สามารถ บรรลุมรรคผลนิพพาน ได้ยินคำสอนของพระองค์ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา แต่พระองค์มีอุบายสอนต่าง ๆ นา ๆ สุดแล้วแต่จะทรงพิจารณาเห็นว่า บุคคลจำพวกใดมีนิสัยอย่างไร ก็ทรงใช้อุบายสอนให้ต้องกับนิสสัย เช่นพระนันทกุมาร มีนิสสัยหนักไปในทางราคะจริต พระองค์ทรงเนรมิตเป็นรูปนางฟ้าเข้าล่อ จนพระนันทกุมารเห็นว่าสวยกว่านางคู่รักของเธอ แล้วก็ทรงยักเยื้องวิธีจนพระนันทกุมารเบื่อหน่ายในรูป.

ในบางกรณีย์ เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์มากมายดังเช่นเรื่องอุรุเวลกัสสปเป็นต้น ซึ่งมีเรื่องว่าครั้งเมื่อพระองค์คิดจะทรงปลูกฝังพระศาสนาให้เป็นปึกแผ่นในกรุงราชคฤห์ แต่มีคณาจารย์คนสำคัญอยู่ที่นั่นชื่ออุรุเวลกัสสป ซึ่งมีคนนับถือมาก ถ้าปราบอุรุเวลกัสสปเสียได้พระพุทธศาสนาจึงจะรุ่งเรือง พระองค์จึงเสด็จไปยังอาศรมแห่งอุรุเวลกัสสป ตรัสขออาศัยพักสักราตรีหนึ่งที่โรงเพลิง อุรุเวลกัสสปว่าที่นั่นมีพระยานาคพิษร้ายอยู่ตัวหนึ่ง พระองค์ว่าไม่เป็นไรก็เสด็จประทับอยู่ที่นั่น ครั้นตกเวลากลางดึกพระยานาคสำแดงพิษ หรือเรียกว่าพ่นพิษทำร้ายพระองค์ แต่พระองค์ทรงดำรงพระสติฉะเพาะหน้าต่อพระกัมมัฏฐานภาวนานุโยค ประมวลมาซึ่งอิทธาภิสังขารสำแดงเตโชกสิณสมาบัติบันดาลให้เป็นเปลวเพลิง ยังพระยานาคให้พ่ายแพ้ด้วยฤทธิของพระองค์ แล้วให้ขดตัวอยู่ในบาตร์เอาไปให้อุรุเวลกัสสปกับบริวารดู แต่อุรุเวลกัสสปก็ยังไม่เลื่อมใส ยังถือทิฏฐิว่าตนเป็นอรหันต์อยู่ พระองค์

ก็ทรงแสดงอีกหลายประการตลอดจนแสดงจงกรม คือ เดินอยู่บนน้ำแล้วเหาะขึ้นบนอากาศ แล้วเลื่อนลอยลงมาสู่เรือของอุรุเวลกัสสป แลบริวารที่ไปดูอยู่นั้นแล้วในที่สุดจึงชี้แจงให้พวกอุรุเวลกัสสปรู้ตัวว่า ทางที่พวกเธอปฏิบัติอยู่นั้นมิใช่ทางที่จะบรรลุมรรคผล พวกเธอยังไม่ใช่พระอรหันต์ อุรุเวลกัสสปได้สดับพระพุทธฎีกาก็ละทิฏฐิซบเศียรลงแทบฝ่าพระบาทพระองค์ ขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระองค์ ลำดับนั้นแล้ว นทีกัสสปและคยากัสสปผู้เป็นน้องของอุรุเวลกัสสป ซึ่งต่างก็มีบริวารและเป็นคณาจารย์ตั้งอาศรมอยู่ถัด ๆ กันไปตามลำดับลำน้ำเนรัญชราทางใต้ ทราบเรื่องราวขึ้นก็พากันเลื่อมใสมาขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระองค์หมดสิ้น ดังนี้ พระองค์จึงเป็นผู้ฝึกสอนอย่างดีเลิศ ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน จึงได้พระนามว่า อนุตตโรปุริสทัมมสารถิ.

สัตถาเทวมนุสสานัง

แปลว่า พระองค์เป็นบรมครูแห่งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ข้อนี้สำเร็จได้ด้วยพุทธกิจ ๕ ประการ ซึ่ง

ว่า ๑ เวลาเช้าบิณฑบาต ๒ เย็นทรงแสดงธรรม ๓ พลบค่ำทรงให้โอวาทภิกษุ ๔ เที่ยงคืนแก้ปัญหาเทวดา ๕ ย่ำรุ่งพิจารณาดูเวนัยสัตว์ที่พึงจะโปรด จะเห็นได้ว่าในข้อ ๒–๓ นั้นทรงเป็นครูมนุษย์ ข้อ ๔ นั้นทรงเป็นครูเทวดา และยังมีมงคลสูตรเป็นข้อยืนยันอีก เพราะเหตุที่พระองค์ จะทรงแสดงมงคลสูตรนั้นก็เนื่องจากเหตุว่าเทวดาลงมาเฝ้าและยกปัญหาขึ้นทูลถามว่า อะไรเป็นมงคล พระองค์จึงทรงประทานเทศนามงคลสูตร ซึ่งเริ่มต้นด้วยบทพระคาถาว่า "อเสวนา จ พาลานัง ฯ" เป็นอาทิ ซึ่งแปลว่า อย่าคบคนพาลเป็นต้น ตลอดจนถึงนิพพานสัจฉิกิริยา การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ฯ ซึ่งพระองค์ตรัสว่า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมงคลทั้งสิ้น ดังนี้จึงได้พระนามว่า สัตถา เทวมนุสสานัง พระองค์เป็นบรมครูทั้งเทวดาและมนุษย์.

พุทโธ

คำว่า พุทโธ แปลได้หลายนัย แต่ในที่นี้จะขอแปลไปในทางที่ว่า เป็นผู้บานแล้วหรือเบิกบานแล้ว ที่ว่า

บานนั้น เปรียบด้วยดอกประทุมชาติ คือบานเหมือนดอกบัวที่บานแล้วเต็มที่ การที่พระองค์ทรงประกอบความเพียรอยู่ด้วยประการต่างๆเมื่อยังไม่ได้บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังตูมอยู่ ต่อรุ่งอรุณแห่งวันวิสาขะปุรณมี พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว จึงเปรียบเสมือนดอกบัวที่บานแล้ว บานในเวลารุ่งอรุณแห่งวันวิสาขะปุรณมีนั้นเอง นัยที่ว่าเบิกบานนั้น หมายความว่า เมื่อพระองค์ได้ทรงกรากกรำเป็นเวลาล่วงถึง ๖ พรรษาแล้ว จึงได้มาตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้รับผลเป็นองค์อรหัง และสัมมาสัมพุทโธฯ ดังบรรยายมาข้างต้นแล้ว พระกมลหฤทัยของพระองค์ก็ย่อมผ่องแผ้วเบิกบานเต็มที่ เหตุว่าได้ผลสมปรารถนาที่พระองค์ทรงตั้งปนิธานเพียรบำเพ็ญมา ฉนี้จึงได้พระนามว่าพุทโธ.

ขอย้ำอีกหน่อยว่า การที่นำเอาดอกบัวบานมาเทียบความหมายแห่งคำว่าพุทโธนั้น ก็เพราะเหตุว่าเมื่อปฐมกัลปเริ่มตั้งศีรษะแผ่นดินขึ้นใหม่ ๆ มีกอบัวเกิดขึ้น

พร้อมทั้งมีดอก ๕ ดอก ท้าวสุธาวาสหยั่งรู้ว่าเป็นนิมิตต์บอกว่า ในกัลปนี้จะมีพระพุทธเจ้ามาตรัสโปรดเวนัยสัตว์ ๕ พระองค์ จึงปกาศิตคำว่า น, โม, พุท, ธา, ยะ ไว้ ซึ่งมีความหมายว่า นะ คือพระกุกุสันโท โม คือพระโกนาคม พุท คือพระพุทธกัสสป ธา คือพระสมณะโคดม ยะ คือ พระศรีอาริยเมตไตรย์ ซึ่งได้ปรากฏเป็นที่นับถือกันมาจนบัดนี้.

ภควา

คำว่า ภควา แปลได้หลายนัย แปลว่าหักก็ได้ แจกก็ได้ ที่ว่าหักนั้นหมายความว่าพระองค์หักเสียได้ซึ่งสังสารจักร์ กล่าวคือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรมอันเป็นเสมือนตัวจักร์อันพัดผันส่งต่อไปยังกันและกัน เป็นกำลังดันให้หมุนเวียนวนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสาร มิให้ออกจากภพ ๓ พระองค์หักเสียได้แล้วพระองค์จึงพ้นไปจากภพทั้ง ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เสด็จออกสู่นิพพานไป.

ที่ว่า แจก นั้นมีความหมายว่า เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญานแล้ว พระองค์เป็นสัพพัญญู ทรงรู้แจ้งธาตุธรรมทั้งปวงหมด จึงสามารถทรงจำแนกแยกแยะธรรมส่วนที่ละเอียด ๆ ให้เห็นเช่นทรงจำแนกขันธ์ ธาตุ อายตนะ จิตต์ เจตสิก รูปนิพพานดังนี้เป็นต้นตลอดจนหลักธรรมอื่น ๆ ทั้งมวลให้สาวกได้รู้เห็นรับปฏิบัติสืบ ๆ กันมา.

ธรรมคุณ

สวากขาโต ภควตา ธัมโม ฯ

ต่อไปนเป็นเรื่องธรรมคุณ ธรรมในที่นี้จะกล่าวฉะเพาะพระสัทธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าสวากขาโต แปลว่าพระองค์กล่าวแล้วดีนั้น ก็คือว่าธรรมที่พระองค์ทรงตรัสสอนนั้น ล้วนแต่จะเป็นผลส่งให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้รับความร่มเย็น เป็นสุขทั้งสิ้นจึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมที่พระองค์กล่าวแล้วดี ดีก็คือไม่มีเสีย คือคำสอนของพระองค์ไม่ให้ทุกข์แก่ผู้ปฏิบัติเลยมีแต่จะนำไปสู่สุขอย่างเดียว มีอริยมรรคเป็นข้อสำคัญที่

ทรงสอนไว้ว่า ความเห็นชอบ๑, ความดำริห์ชอบ๑, กล่าววาจาชอบ ๑, ประกอบการงานชอบ ๑, หาเลี้ยงชีพโดยชอบ ๑, ทำความเพียรชอบ ๑, ตั้งสติไว้ชอบ ๑, สมาธิชอบ ๑, พิจารณาดูให้ดีจะเห็นธรรมเหล่านี้ผู้ใดประพฤติได้จะให้ผลไม่ฉะเพาะแต่ทางธรรม แม้ในทางโลกก็อำนวยผลดี ให้แก่ผู้ปฏิบัติเหมือนกัน ดังนี้ธรรมที่พระองค์ตรัสสั่งสอนไว้ได้ชื่อว่า สวากขาตธรรม.

พระสัทธรรมของพระองค์ แบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ ๓ หมวดคือ ปริยัติธรรม ๑ ปฏิบัติธรรม ๑ ปฏิเวธธรรม ๑.

ปริยัติธรรมนั้นได้แก่คำสั่งสอนอันเป็นแนวนำไปสู่ปฏิบัติธรรม ส่วนปฏิบัติธรรมนั้นเป็นคำสอนที่บ่งวิธีการปฏิบัติโดยตรง ซึ่งจะมีผลส่งให้ถึงปฏิเวธธรรม คือการรู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงทั้งมวล.

สันทิฏฐิโก แปลว่า ธรรมดาคำสอนของพระองค์นั้น ไม่เหมือนสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งคนหนึ่งแลเห็นแล้วชี้ไปอีกคนหนึ่งจะแลเห็นได้ด้วยกันอย่างนั้น หามิได้

ผู้ใดปฏิบัติตาม ผู้นั้นจะเห็นผลได้ด้วยตนเองว่าเป็นอย่างไร.

อกาลิโก ผู้ใดปฏิบัติ ผู้นั้นย่อมได้รับผลเสมอโดยไม่มีจำกัดเวลาว่ามีเขตต์เพียงนั้นเพียงนี้.

เอหิปัสสิโก เพราะเหตุว่าเป็นของดี ของจริงเมื่อผู้ใดปฏิบัติได้แล้ว จึงเป็นเสมือนสิ่งของที่น่าจะเรียกบอกคนอื่นมาดูว่า นี่ ดี จริง อย่างนี้.

โอปนยิโก เพราะเหตุว่าการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ พบของดีของจริงดังกล่าวมาแล้วนั้นควรจะน้อมนำเอาของดี ของจริงที่พบแล้วนั้นเข้ามาไว้ในตนคือยึดถือปฏิบัติเรื่อยไปไม่ละวางเสีย.

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ แปลว่า ธรรมของพระองค์นั้น วิญญูชนจะพึงรู้ได้ฉะเพาะด้วยตนเองข้อนี้ก็คล้ายกับสันทิฏฐิโก ที่กล่าวข้างต้น ต่างแต่ว่าข้อนนกล่าวถึงอาการเห็น ส่วนข้อนี้กล่าวถึงอาการรู้ กล่าวคือผู้ปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ จะรู้ว่าธรรมของพระองค์ดีจริงอย่างไร และเมื่อปฏิบัติตาม

แล้วได้ผลเป็นอย่างไร ดังนี้ย่อมเกิดจากการปฏิบัติของตนเอง ด้วยใจของตนเอง ผู้อื่นจึงพลอยรู้ด้วยไม่ได้ มันเป็นรสทางใจ หากใจผู้ปฏิบัติเขาเยือกเย็นเป็นสุขสักปานใด แม้เขาจะเอามาเล่าให้เราฟัง ใจเราก็จะไม่เย็นอย่างเขา ตามคำที่เขาเล่าบอกนั้นได้ จะไม่ผิดอะไรกันคน หนึ่งได้กินแกงชนิด หนึ่งมาเล่า ให้เรา ฟังว่ามันอร่อยอย่างนั้นอย่างนี้ก็จะไม่ทำให้เรา เบิบข้าวเปล่า ๆ โดยนึก เอารสแกง ที่เขาว่านั้น มาประ สมให้ ได้รส อร่อยอย่างเขาว่านั้นได้.

สังฆคุณ

สุปฏิปันโน สาวกสังโฆ สาวกของพระองค์ผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมมี ๒ จำพวก คือ ปุถุชนสาวก ๑ อริยสาวก ๑ ปุถุชนสาวกนั้น ได้แก่ผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย แต่ยังมิได้บรรลุธรรมวิเศษอันใด ยังเป็นปุถุชนอยู่ จึงได้ชื่อว่าปุถุชนสาวก แต่สาวกตามความหมายในบท สังฆคุณที่ยก ขึ้นกล่าวข้าง ต้นนี้ฉะเพาะแต่อริยสาวกเท่านั้น อริยสาวก แปลว่า สาวกผู้

ประเสริฐ คือสาวกที่ได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว พ้นจากฐานะปุถุชนแล้ว เรียกตามโวหารในทางศาสนาว่าเป็นชั้นอริยะ สาวกชั้นอริยะหรือที่เรียกว่า อริยสาวกนั้น ท่านจัดเป็น ๔ คู่ คือ โสดามรรค โสดาผล คู่ ๑, สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผลคู่ ๑, อนาคามิมรรค อนาคามิผลคู่ ๑, อรหัตตมรรค อรหัตตผลคู่ ๑, แต่ถ้าจัดเป็นรายบุคคล ท่านจัดเป็น ๘ คือ โสดามรรค ๑, โสดาผล ๑, สกิทาคามิมรรค ๑, สกิทาคามิผล ๑, อนาคามิมรรค๑, อนาคามิผล๑, อรหัตตมรรค๑, อรหัตตผล๑, จึงรวมเป็นอริยบุคคล ๘ จำพวกด้วยกัน แบ่งเป็นชั้น ๆ ตามลำดับธรรมวิเศษที่ได้บรรลุ.

พระอริยบุคคลบำเพ็ญกิจถูกส่วน เพ่งที่ศูนย์กลางกายเป็นดวงใสจนแลเห็น กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม จนถึงกายธรรมเป็นชั้นที่ ๕ เป็นชั้น ๆ ไป โดยนัยดังที่กล่าวต่อไปนี้คือชั้นต้นดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ให้เป็นดวงใส แล้วขยายให้กว้างออกไป วัด

ผ่าศูนย์กลางได้ ๒ วา, หนา ๑ คืบ, ใสเหมือนกระจกเงาส่องหน้า นี่เป็นปฐมฌาน แล้วกายธรรมนั่งบนนั้นดังนี้เรียกว่ากายธรรมเข้าปฐมฌาน แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลางกายทิพย์เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น ธรรมกายน้อมเข้าฌานที่ ๒ นั้น แล้วฌานที่ ๑ ก็หายไป ฌานที่ ๒ มาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น นี้ชื่อว่าธรรมกายเข้าฌานที่ ๒ ทำนองเดียวกันนั้นต่อ ๆ ไป ในกายรูปพรหมกายอรูปพรหม (นี่เป็นส่วนรูปฌาน) ต่อจากนี้ไปให้ใจธรรมกายน้อมไปว่าละเอียดกว่านี้ ฌานที่ ๔ ก็หายไป ฌานที่ ๕ เกิดขึ้นแทนที่เรียกว่า อากาสานัญจายตนะ (ใสสว่าง,) เมื่อธรรมกายนั่งอยู่บนฌานที่ ๕ ดังนี้แล้วใจธรรมกายน้อมไปว่าละเอียดกว่านี้อีก ฌานที่ ๕ ก็หายไป ฌานที่ ๖ มาแทนที่ เรียกว่าวิญญานัญจายตนะ (ใสยิ่งกว่านั้น) ธรรมกายนั่งอยู่อยู่บนฌานที่ ๖ แล้วนั้นใจกายธรรมน้อมไปอีกว่าละเอียดกว่านี้ ฌานที่ ๖ ก็หายไป ฌาน ที่ ๗ มาแทนที่เรียกว่า อากิญจัญญายตนะ

(ใส่ยิ่งขึ้นไปอีก) ธรรมกายนั่งบนฌานที่ ๗ นั้นแล้ว ใจธรรมกายก็น้อมไปอีกว่า ละเอียดกว่านี้มีอีก ฌานที่ ๘ ก็บังเกิดขึ้นทันทีเรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ รู้สึกว่าละเอียดจริงปราณีตจริง นี่เรียกว่าเข้าฌานที่ ๑-๘ โดยอนุโลมแล้วย้อนกลับจับแต่ฌานที่ ๘ นั้นถอยลงมาหาฌานที่ ๗-๖-๕-๔-๓-๒-๑ เรียกว่าปฏิโลม ทำดังนี้ ๗ หน ธรรมกายจึงคงไปอยู่บนฌานที่ ๘ ในระหว่างเข้าฌานนั้นตั้งแต่ ๑ ถึง ๘ นั้นตาธรรมกายดูทุกขสัจจ์เห็นชัดแล้ว ดูสมุทัยสัจจ์เห็นชัดแล้วดูนิโรธสัจจ์เห็นชัดแล้วดูมรรคสัจจ์ เมื่อถูกส่วนเข้าธรรมกายตกศูนย์เป็นดวงใสวัดผ่าศูนย์กลางได้ ๕ วา ในไม่ช้าศูนย์นั้นกลายกลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๕ วา สูง ๕ วา นี่เป็นพระโสดาแล้ว แล้วธรรมกายโสดานั้นเข้าฌาน แล้วพิจารณาอริยสัจจ์ ๔ ในกายทิพย์ทำนองเดียวกับที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อถูกส่วนธรรมกายโสดาตกศูนย์ วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๑๐ วา ไม่ช้าศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา มีชื่อว่า

พระสกิทาคามี แล้วธรรมกายเข้าฌาน และพิจารณาอริยสัจจ์ในกายรูปพรหมทำนองเดียวกันนั้น เมื่อถูกส่วนธรรมกายสกิทาคาตกศูนย์ วัดผ่านศูนย์กลางได้ ๑๕ วา แล้วกลับเป็นธรรมกาย หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา มีชื่อว่าพระอนาคามี แล้วเอาธรรมกายของพระอนาคามีเข้าฌานพิจารณาอริยสัจจ์ ๔ ในกายอรูปพรหม เห็นชัดเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมา เมื่อถูกส่วนธรรมกายพระอนาคามีตกศูนย์ วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๒๐ วา แวบเดียวกลับเป็นธรรมกายหน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา นี่เป็นพระอรหัตต์แล้ว.

ที่ว่าธรรมกายนั้น สัณฐานเป็นรูปพระพุทธปฏิมากรเกตุดอกบัวตูมสีขาวเป็นเงาใสเหมือนกระจกส่องหน้า ชั้นพระโสดา ละกิเลศได้ ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลพพตปรามาส ที่ท่านละสักกายทิฏฐิได้ก็โดย ท่านพิจารณาเห็นชัดว่า สังขารร่างกายนี้เหมือนเรือนที่อาศัยอยู่ชั่วคราวไม่ช้าก็จะแตกจะทำลายไป จะยึดถือเอาเป็นตัวเป็นตนมิได้ เป็นสักแต่ธาตุทั้งหลายประสมส่วนกัน

เข้าจึงเป็นรูปเป็นนาม ย่อมแปรผันไปตามลักษณะของมัน ไม่ยืนยงคงที่ ถ้าไปยึดถือเป็นตัวเป็นตนก็รังแต่จะนำความทุกข์มาให้ ดังที่กล่าวมานี้ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่ส่วนธรรมกายนั้นท่านเห็นว่าเป็น นิจจัง สุขัง อัตตา ท่านจึงไม่แยแสต่อกายมนุษย์ โดยเห็นว่า เป็นของไม่มีสาระดังกล่าวข้างต้น ท่าน จึง ข้ามพ้นซึ่งสักกายทิฏฐิไปได้.

ที่ท่านละวิจิกิจฉาได้ ก็ด้วยท่านเข้าถึงธรรมกายแล้ว ถอดกายทั้ง๕ซึ่งเป็นโลกีย์ ถอดเป็นขันธ์ออกไปเสียได้แล้ว ท่านจึงหมดความกินแหนงสอดแคลวในพระรัตนตรัย เพราะท่านเป็นตัวพระรัตนตรัยเสียแล้ว.

ที่ท่านละสีลพุพตปรามาสได้นั้น ก็เพราะเมื่อท่านเป็นตัวพระรัตนตรัยเสียเช่นนี้แล้ว ศีลและวัตรใด อันเป็นฝ่ายมิจฉาทิฏฐิ นอกพระพุทธศาสนา ไม่มีในท่านแล้ว จึงได้ชื่อว่าท่านพ้นแล้วจากสีลพุพตปรามาส คือการยึดมั่นซึ่งศีลและวัตรนอกพระพุทธศาสนา.

ชั้นพระสกิทาคา นอกจากกิเลส ๓ อย่าง ดังที่พระโสดาละได้แล้วนั้น ยังละกามราคะ พยาบาทอย่างหยาบได้อีก ๒ อย่าง.

กามราคะได้แก่ความกำหนัด ยินดีในวัตถุกามและกิเลสกาม พยาบาทคือการผูกใจโกรธ.

พระอนาคา ละกามราคะ พยาบาทคั่นละเอียดได้.

พระอรหัตต์ละกิเลสทั้ง๕ดังกล่าวมาแล้วนั้นได้โดยสิ้นเชิงแล้ว ยังละสังโยชน์เบื้องบนได้อีก๕คือ รูปราคะ ความกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปราคะ ความกำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะความถือตน อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน อวิชชา ความมืด ความโง่ไม่รู้อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสังขารไม่รู้ปฏิจจสมุปาทธรรม และอริยสัจจ์ จึงรวมเป็น ๑๐ ที่พระอรหัตต์ละได้.

พระอริยบุคคลที่ ๘ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ได้ชื่อว่าอริยสาวก.

สุปฏิปันโน ท่านปฏิบัติแล้วดี คือปฏิบัติไปตามแนวมัชฌิมาปฏิปทา เปนทางสายกลาง ตามที่สมเด็จ

พระบรมศาสดาดำเนินมาแล้ว ไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป จึงได้ชื่อว่าปฏิบัติดี.

อุชุปฏิปันโน ปฏิบัติแล้วตรง คือความปฏิบัติท่านมุ่งตรงต่อพระนิพพาน ไม่วอกแวกไปทางอื่น.

ญายปฏิปันโน ปฏิบัติมุ่งเพื่อรู้ธรรมที่จะออกจากภพ ๓ โดยแท้.

สามีจิปฏิปันโน ปฏิบัติอย่างดีเลิศ

เพราะท่านปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงพระนิพพานจริงๆไม่ใช่เพื่อเหตุอื่น จึงสมควรนับว่าเป็นการปฏิบัติอย่างดีเลิศ

อาหุเนยโย จึงเป็นผู้ควรเคารพสักการะ

ปาหุเนยโย จึงเป็นผู้ควรต้อนรับ

ทักขิเนยโย จึงเป็นผู้ควรรับของที่เขาทำบุญ

อัญชลีกรณีโย จึงสมควรกราบไหว้

อนุตตรํ ปุญญักเขตตังโลกัสส เป็นเนื้อนาบุญอันเลิศ ไม่มีอื่นจะดีกว่าอีกแล้ว นี่เป็นเรื่องสังฆคุณ.

เมื่อเรารู้แนวปฏิบัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกดังกล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว เรามีหน้าที่จะ

ต้องพิจารณาไตร่ตรองดูว่า เราจะทำอย่างไร เราเพียงท่องจำ อิติปิโส ภควาฯ ไว้กระนั้นหรือ หรือจะพยายามนึกคำแปลไว้ให้เข้าใจด้วย และระลึกถึงพระคุณเหล่านี้เนือง ๆ ดังนี้หรือ เราไม่พึงกระทำอะไรยิ่งไปกว่านี้หรือ ในปัญหาเหล่านี้ขอให้เราส่งใจไประลึกถึงพระโอวาทในเรื่องบูชา บูชามี ๒ อย่าง อามิสบูชา คือ บูชาด้วยเครื่องสักการะอย่างหนึ่ง ปฏิบัติบูชา คือ บูชาด้วยความปฏิบัติอย่างหนึ่ง ในการบูชาทั้ง ๒ อย่างนี้ พระองค์ทรงสรรเสริญว่าปฏิบัติบูชาดีกว่า อามิสบูชา เมื่อคิดทบทวนดูเหตุผลในพระโอวาทข้อนี้แล้ว เราจะเห็นได้ชัดทีเดียวว่า พระองค์มีพระประสงค์จะให้พวกเรามีความเพียรพยายามปฏิบัติเจริญรอยตามพระองค์มากกว่าที่จะมามัวบูชาบระองค์อยู่ หาไม่พระองค์จะตรัสเช่นนั้นทำไม และโดยนัยอันนี้เอง จึงเป็นที่เห็นได้ว่าแม้เวลานี้จะเป็นกาลล่วงมาช้านาน จากที่พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ก็ไม่มีอะไรเป็นข้อห้ามว่าผู้ที่ปฏิบัติตามจะไม่ได้รับผลอย่างที่ท่านได้รับ นอกจาก

คำกล่าวอ้างของคนเกียจคร้าน, ข้อนี้มีคำว่า อกาลิโก ในบทธรรมคุณนี้เองเป็นหลักฐานยันอยู่ว่า ธรรมของพระองค์ ผู้ใดปฏิบัติตาม ย่อมจะเกิดผลทุกเมื่อ ไม่มีขีดขั้น พระอริยสาวกทั้งหลายนั้น ฐานะเดิมก็เป็นมนุษย์ปุถุชนนี้เอง แม้องค์สมเด็จพระบรมศาสดาก็เช่นกัน มิใช่เทวดา อินทร์ พรหม ที่ไหน แต่ที่เลื่อนขึ้นสู่ฐานะเป็นพระอริยะได้ก็เพราะ การปฏิบัติเท่านั้น แนวปฏิบัติอย่างไหนถูก พระองค์สอนไว้ละเอียดหมดแล้ว ปัญหาจึงเหลือแต่ว่าพวกเราจะปฏิบัติกันจริงหรือไม่เท่านั้น.

ดังที่พรรณนามานี้ ก็จะเห็นคำตอบในปัญหาข้างต้นได้แล้วว่า เพียงแต่จะท่องจำ อัตปิโส ภควา ฯ ไว้ หรือเพียงแต่ระลึกถึงพระคุณเหล่านั้นไว้ จะยังไม่พอแก่พระประสงค์ของพระองค์ กิจที่เราควรทำอย่างยิ่งจึงอยู่ที่การปฏิบัติของท่านตามแนวปฏิบัติของท่าน.

ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา นี้เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จทั้งมวล แปลอย่างจำ

ได้ง่ายว่า ปักใจ, บากบั่น, วิจารณ์, ทดลอง, ไม่ว่าจะทำกิจการใด ถ้าประกอบด้วย ๔ อย่างนี้ เป็นสำเร็จทั้งสิ้น ว่าโดยฉะเพาะในการบำเพ็ญภาวนา ๑ ต้องปักใจรักการนี้จริง ๆ ประหนึ่งชายหนุ่มรักหญิงสาว ใจจดจ่อต่อหญิงคู่รักฉะนั้น ๒. ต้องบากบั่นพากเพียรเอาจริงเอาจัง ๓. วิจารณ์ตรวจตราการปฏิบัติให้ถูกต้องตามแนวสอนของอาจารย์ให้ดีที่สุด ๔. ทดลองในที่นี้ได้แก่หมั่นใคร่ครวญสอดส่องดูว่า วิธีการที่ทำไปนั้นมีอะไรขาดตกบกพร่องบ้าง รีบแก้ไข อย่างนั้นไม่ดี เปลี่ยนอย่างนี้ลองดูใหม่ เช่นนั่งภาวนาในที่นอนมักจะง่วง ก็เปลี่ยนมานั่งเสียที่อื่นเป็นต้น ข้อสำคัญให้ยึดแนวสอนเป็นหลักไว้ อย่าออกนอกทาง ๔ อย่างนี้เรียกว่า อิทธิบาท เป็นเครื่องที่จะช่วยให้ความสำเร็จในกิจทั้งปวง.

ว่าด้วยรัตนะ

รัตนัตตยํ นั้น แปลว่า หมวดสามแห่งรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ สามรัตนะนี้ประเสริฐ

กว่าสวิญญาณกรัตนะและอวิญญาณารัตนะ ที่มีในไตรภพ ด้วยเป็นของทำความยินดีให้แก่โลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก กามโลกมีรัตนะที่ใช้กันอยู่ เช่นเพ็ชร์หรือแก้วทั้งเป็นและตาย ที่เป็นดังรัตนะเจ็ดของจักรพรรดิ์ ที่ตายดังรัตนะที่นำมาจากต่างประเทศโดยมาก รูปโลก ก็มีรัตนะสำหรับให้เกิดแสงสว่างในโลกของเขา อรูปโลก ก็มีรัตนะสำหรับให้เกิดแสงสว่าง ในโลกของเขาดุจกัน ตั้งแต่เทวดาขึ้นไปมีรัตนะทั้งเป็นและตายเป็นเครื่องให้เทวดาและพรหม อรูปพรหมอาศัยรัตนะเหล่านี้และเป็นของทำความยินดีและปลื้มใจ ให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์เทวดาพรหม อรูปพรหม ได้เท่ากำลังของรัตนะนั้น ๆ ดังนี้ เป็นรัตนะส่วนโลก ที่เกิดของรัตนะ ๓ ส่วนธรรมต้องบรรยายแต่เหตุไป รัตนะทั้ง ๓ นี้เป็นรัตนะที่เป็น ไม่ใช่รัตนะที่ตาย แต่ที่เกิดรัตนะ ๓ นั้นทำให้มีขึ้นได้ด้วยความเพียรระวังกาย, วาจา, ใจ ให้บริสุทธิ์ เพียรละ กาย, วาจา, ใจ, ไม่บริสุทธิ์เสีย เพียรทำกาย, วาจา, ใจ, บริสุทธิ์ให้เกิดมีขึ้น เพียรรักษากาย, วาจา, ใจ ที่บริสุทธิ์แล้ว

ให้คงที่และทวีขึ้น ความที่มีขึ้นแล้วแห่งความบริสุทธิ์นั้น ให้รักษาไว้อย่าให้หายไปเสีย นึกถึงความบริสุทธิ์นั้นแหละร่ำไป จนใจของตนบริสุทธิ์เหมือนกับความบริสุทธิ์แล้ว ก็จะเห็นความบริสุทธิ์ใสปรากฏอยู่ตรงกลางของกายมนุษย์เหนือสดือขึ้นมาราว ๒ นิ้ว ตรงนั้นเรียกว่าศูนย์ เป็นดวงประมาณเท่าฟองไข่ขาว ใสบริสุทธิ์ดุจกระจกที่ส่องดูของหน้าในเวลาแต่งหน้าและตัว ประมาณของดวงไม่คงที่ บางทีโตกว่าเล็กกว่าก็ได้ อย่างโตไม่เกินดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ อย่างเล็กไม่เกินดวงตาดำข้างใน นี้เป็นเครื่องกำหนดของดวง ดวงนั้นแหละคือปฐมมรรค จำเดิมแต่เห็นดวงปฐมมรรคแล้วให้เอาใจของตน จดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงนั้นเสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ จนกระทั่งใจของตนนั้นไม่ไปจดในที่อื่นหยุดอยู่ที่กลางดวงของปฐมมรรคเสมอ เมื่อใจหยุดได้แน่นอนแล้ว ก็ขยับใจนั้นเข้าไปในศูนย์กลางของดวงก็จะเห็นว่างประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์ หรือเมล็ดไทรที่ศูนย์กลางของดวงนั้น ในเมื่อส่งรู้เข้าไปในกลางว่างเต็มทั้งคิด

ทั้งจำ ทั้งเห็นแล้ว ก็จะเห็นกายทิพย์ของตัวเองในกลาง
ของว่างนั้น เห็นดังนี้ชื่อว่าเห็นกายในกาย คือกายทิพย์
ในกายมนุษย์ แล้วเข้าดูดวงปฐมมรรคในกายทิพย์ที่
ตรงศูนย์ของกายทิพย์อีก ก็จะเห็นเป็นดวงใสในกายทิพย์
เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้าอีก
แล้วเอาเห็น, จำ, คิด, รู้, จดลงที่ศูนย์กลางของดวง ทำ
แบบเดียวกับทำมาแล้ว ก็จะเห็นกายรูปพรหมในกลาง
ของดวงนั้น กายนั้นเหมือนกายของตัวเองจึงใช้ได้
ถ้าไม่เหมือนกายของตนเองทำใหม่ จนเห็นเหมือน
กายของตนเองจริง ๆ แล้ว ชื่อว่าเห็นกายในกาย คือ
กายรูปพรหมในกายทิพย์ แล้วเข้าไปดูดวงปฐมมรรค
ในกายรูปพรหมต่อไป ก็จะเห็นเป็นดวงใสในกลางกาย
รูปพรหมดุจที่เห็นมาแล้ว เอาเห็น, จำ, คิด, รู้, จดลงที่
ศูนย์กลางดวง ก็จะเห็นกายอรูปพรหมในกลางดวงนั้น
รูปเหมือนตัวเองจึงใช้ได้ ถ้าไม่เหมือนทำใหม่จนเหมือน
แต่พอเหมือนแล้วใช้ได้ เรียกว่าเห็นกายในกาย คือเห็น
กายอรูปพรหม แล้วเข้าไปดูดวงปฐมมรรคในกายอรูป

พรหมต่อไป ก็จะเห็นเป็นดวงใสในกลางกายอรูปพรหม
ดุจเห็นมาแล้ว เอาเห็น, จำ, คิด, รู้ จดลงที่ศูนย์
กลางดวง ก็จะเห็นกายธรรมในกลางดวงนั้น รูปร่าง
เหมือนตัวเอง แต่ใสเหมือนดังแก้ว เกษรดอกบัวตูม
แล้วเอาเห็น, จำ, คิด, รู้ เข้าหยุดที่ศูนย์กลางของกาย
ธรรม ที่ตรงนั้นเป็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่โตได้
เล็กได้ ใสดุจเพชรชื่อว่าธรรมสำหรับทำให้เป็นธรรม
กาย ธรรมสิ่งนี้แหละสำหรับรักษา เห็น, จำ, คิด, รู้ ให้
บริสุทธิ์และให้หยุดด้วย ต้องให้หยุดให้มากที่สุด เท่าที่
บังคับให้หยุดได้ หยุดให้มากที่สุดก็เจริญที่สุด หยุดต้อง
มีกลเม็ดหยุดดับหยาบไปหาละเอียดร่ำไป ไม่ใช่หยุด
แล้วไม่ทำอะไร ทำหยุดในหยุดนั้นและหนักขึ้นทุกที ไม่
มีเวลาหย่อนจึงจะเจริญถึงที่สุดเร็ว ธรรมกายเป็นกาย
ที่ ๕ นั้น เป็นกายสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา ผู้ใด
ทำกายนี้ให้เป็นขึ้นได้ ผู้นั้นก็ชื่อว่าเป็นพระพุทธเจ้า ชื่อ
ว่าอนุพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าตามเสด็จพระพุทธเจ้า
คำว่าพระพุทธเจ้ามีหลายจำพวก เป็นสัพพัญพุทธเจ้า

บ้าง ปัจเจกพุทธเจ้าบ้าง สาวกพุทธเจ้าบ้าง สุตพุทธเจ้าบ้าง พหุสุตพุทธเจ้าบ้าง อนุพุทธเจ้าบ้าง ดังนี้ ตรงกับกระแสร์พุทธฎีกาว่า เราตถาคตกล่าวว่า ท่านผู้สรดับมากนั้นเป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ชื่อว่าพระหุสุตพุทธเจ้า ฯ เมื่อเป็นธรรมกาย คือเป็นพระพุทธเจ้าต้องเรียนวิชาของพระพุทธเจ้าต่อไป ถ้าจะเรียนต่อไปต้องรู้จักธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้น ๆ คือธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ และธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ดังแสดงมาแล้วข้างต้น ธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้น ๆ มีรูปพรรณสัณฐานสีสรรวรรณะละม้ายคล้ายคลึงกันต่างกันแต่ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายโตมากกว่า แต่ส่วนเนื้อที่ละเอียดและความใสนั้นก็ละม้ายกันทั้ง ๔กายแต่กายธรรมละเอียดและใสกว่าทั้ง ๔ ส่วนที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้น ๆ คือตรงกลางตัวตัดขาดแค่สะดือบังเวียนเข้าไปที่ศูนย์กลางพอดี ไม่เหลือมซ้าย ขวา หน้า หลัง สำหรับสัตว์ที่จะไปเกิดมาเกิด ต้องอาศัย ศูนย์กลาง นั้นด้วยกัน ทั้งหมดจึงได้ชื่อว่า ที่ ๑๐ เทวดา, พรหม, อรูปพรหม ตลอด

พระนิพพาน ใช้เป็นแบบเดียวกันทั้งสิ้น ตรงที่ ๑๐ นั้นว่างประมาณเท่าเมล็ดโพธิ์ หรือเมล็ดไทร เป็นอากาศว่าง เรียกว่ากำเหนิดเดิมก็ถูก ที่กำเหนิดเดิมนั้นมีธรรมดวงหนึ่งเท่าฟองไข่แดงไก่ สัณฐานกลม เนื้อละเอียดสีขาวใส หุ้มกำเหนิดเดิมนั้นโดยรอบ กำเหนิดเดิมนั้นอยู่ที่ศูนย์กลางข้างในพอดี ธรรมดวงนั้นแหละชื่อว่ามนุษยธรรมๆ ที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ อยู่ศูนย์กลางของกายมนุษย์ มีเหมือนกันทุกกายทั้งสุดหยาบ สุดละเอียดมีชื่อตามกายนั้นๆ เช่น ธรรมที่ทำให้เป็นกายพิพย์ ถ้าธรรมนี้ดับไป กายก็ต้องแตกจากกัน ตั้งอยู่ไม่ได้เพราะหมดธรรมที่รักษา เหมือนเครื่องยนต์ที่ปลดเอาหม้อไฟออกเสีย เครื่องก็ต้องดับทันทีฉันนั้น ถ้าธรรมกายจะทำวิชชาต่อไปต้องเอา เห็น, จำ, คิด, รู้ของธรรมกายจดลงที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น แต่พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นก็ขยายส่วนออกไปประมาณวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอกกลมโดยรอบ ๖ วา หนาคืบหนึ่ง ใสเหมือนกระจกเงา

ส่องหน้า ธรรมกายก็เข้านั่งอยู่บนฌานนั้น เหมือนนั่งอยู่บนแผ่นกระจกเป็นบัลลังก์ จะไปไหนก็คล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี้เป็นฌานที่ ๑ ถ้าจะทำต่อไป ธรรมกายต้องส่องเห็น, จำ, คิด, รู้ ไปจดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั้นแต่พอถูกส่วนเข้า ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั้นก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ ศอก ปริมณฑลโดยรอบ ๖ วา หนาคืบหนึ่ง ใสเหมือนกระจกเป็นบัลลังก์ ธรรมกายก็เข้านั่งอยู่บนฌานนั้น เหมือนนั่งอยู่บนแผ่นกระจก จะไปไหนคล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี่เป็นฌานที่ ๒ ถ้าจะทำต่อไปธรรมกายต้องส่องเห็น, จำ, คิด, รู้, ไปจดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมนั้น แต่พอถูกส่วนเข้าธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ หรือที่ ๒ แล้วธรรมกายเข้านั่งอยู่บนฌานนั้น จะไปไหนคล่องแคล่วเหมือนใจนึก นี้เป็นฌานที่ ๓ ถ้าจะทำต่อไป ธรรมกายต้องส่งเห็น, จำ, คิด, รู้, ไปจดเข้าที่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั้น แต่พอถูก

ส่วนเข้า ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ก็ขยายส่วนออกไปเท่าฌานที่ ๑ หรือที่ ๒ ที่ ๓ ธรรมกายก็เข้านั่งอยู่บนฌานนั้น จะไปทางไหนได้ตามใจนึก จบรูปฌาน ทำอรูปฌานต่อไป ธรรมกายที่นั่งอยู่บนจตุตถฌานนั้นต้องส่งเห็น, จำ, คิด, รู้ ไปจดลงที่ตรงศูนย์ว่างกลางปฐมฌาน แต่พอถูกส่วนเข้าศูนย์ว่างกลางปฐมฌานนั้น ก็จะขยายส่วนออกไปวัดผ่าเส้นศูนย์ลาง ๘ ศอก โดยรอบ ๖ วา หนาหนึ่งคืบ ใส, กายธรรมก็เข้าไปนั่งอยู่บนศูนย์กลางของอรูปฌานแบบเดียวกันกับรูปฌาน นี่เรียกว่าอากาสานัญจายตนะทำต่อไป ธรรมกายต้องส่งเห็น, จำ, คิด, รู้ ไปจดเข้าที่รู้ในว่างของศูนย์กลางทุติยฌาน แต่พอถูกส่วนเข้ารู้ในศูนย์ว่างของทุติยฌานนั้น ก็ขยายส่วนออกไปเท่ากับอากาสานัญจายตนฌานนั้น ธรรมกายก็เข้าไปนั่งอยู่บนกลางของวิญญานัญจายตนฌานนั้น ทำต่อไป ธรรมกายที่นั่งอยู่บนฌานนั้น ต้องเอาเห็น, จำ, คิด, รู้ เข้าไปจดที่รู้อันละเอียดในที่ว่างศูนย์กลางของตติยฌาน แต่พอถูกส่วนเข้า รู้อันละเอียดในตติยฌาน

ฌานนั้น ก็ขยายส่วนออกไปเท่ากันกับวิญญานัญจายตนฌานนั้น ธรรมกายก็เข้าไปนั่งอยู่บนอากิญจัญญายตนฌานนั้น ทำต่อไป ธรรมกายต้องเอา เห็น, จำ, คิด, รู้ ไปจดเข้าที่เหตุว่างกลางของจตุตถฌาน จดเข้าที่ตรงรู้ก็ใช่ไม่รู้ก็ใช่ แต่พอถูกส่วนเข้า รู้ละเอียดและปราณีตนั้นก็ขยายส่วนออกไป เท่ากันกับอากิญจัญญายตนฌานนั้น ธรรมกายเข้านั่งบนเนวสัญญานาสัญญายตนฌานนั้น (เข้าดั่งนี้เปนอนุโลม) เมื่อเข้าเป็นอนุโลมเป็นอย่างไร เมื่อจะปฏิโลมถอยกลับก็ต้องให้ตรงกันอนุโลม อย่าให้คลาดเคลื่อน ต้องให้ตรงเป็นแบบเดียวกันให้จงได้ จึงจะเป็นอันถูกต้องตามแบบ.

ธรรมกายนั้นแหละ ชื่อว่า โคตรภูบุคคล ถ้าจะให้เป็นอริยบุคคลต่อไป ธรรมกายต้องเข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ตาธรรมกายต้องดูตาย, ดูเจ็บ, ดูแก่, ดูเกิด ของมนุษย์ให้เห็นตามความเป็นจริงของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามความเป็นจริงต้องดูไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกาย

ตกศูนย์วัดผ่าเส้นศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๕ วา แล้วศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๕ วาเป็นพระโสดาทำต่อไป ธรรมกายของพระโสดานั้น เข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระโสดาดูตาย, ดูเจ็บ, ดูแก่,ดูเกิด, ของเทวกาย เหตุให้เกิดและความดับเหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริง ของทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามจริงต้องดูต่อไปอีกแต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกายของพระโสดาตกศูนย์วัดผ่าศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๑๐ วา แล้วศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๑๐ วา เป็นพระสกิทาคาทำต่อไป ธรรมกายของพระสกิทาคานั้น เข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระสกิทาคาดูตาย, ดูเจ็บ, ดูแก่, ดูเกิด, ของพรหมกาย เหตุให้เกิดและความดับ และเหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริงของทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค ถ้ายังไม่เห็นตามเป็นจริงต้องดูต่อไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้าเท่านั้น ธรรมกายของพระสกิทาคาก็ตกศูนย์วัดผ่าศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๑๕

วา แล้ว ศูนย์นั้นกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๑๕ วา เป็นพระอนาคาทำต่อไป ธรรมกายของพระอนาคานั้น เข้าสมาบัติ ๘ ในระหว่างเข้าสมาบัตินั้น ต้องเอาตาธรรมกายของพระอนาคา ดูตาย, ดูเจ็บ, ดูแก่, ดูเกิดของอรูปพรหมกาย ทั้งเหตุให้เกิด และความดับทั้งเหตุให้ดับ ให้เห็นตามความเป็นจริง ของทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค, ถ้ายังไม่เห็นตามเป็นจริง ต้องดูไปอีก แต่พอเห็นถูกส่วนเข้า ธรรมกายของพระ อนาคาก็ตกศูนย์ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางของศูนย์นั้น ๒๐ วาแล้วศูนย์นั้นหายวับกลับเป็นธรรมกายหน้าตัก ๒๐ วา เป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์นี้แลถ้าค้นคว้าหาให้เป็นขึ้นได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดแนะนำสั่งสอนอย่างพระสิทธัตถะราชกุมารนั้น นั่นเป็นพระพุทธเจ้าในศาสนาของท่านเป็นพระอรหันต์มากน้อยเท่าไร เป็นสาวกทั้งสิ้น ตั้งต้นแต่ธรรมกายซึ่งเป็นกายที่ ๕ ตลอดจนถึงพระอรหันต์เป็นที่สุด นี่แหละเป็นตัวพระรัตนตรัย กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ไม่ใช่รัตนตรัย จำเพาะแต่ธรรมกายอย่างเดียว เป็นตัว

พระรัตนตรัย ในองค์ธรรมกายนั้นที่ตรงศูนย์กลางกายของธรรมกายนั้น มีธรรมดวงหนึ่ง คือธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ธรรมดวงนี้เป็นที่ตั้งที่หยุดของเห็น, จำ, คิด, รู้ของธรรมกาย เห็น, จำ, คิด, รู้ ของธรรมกาย ไม่เผลอหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของดวงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกายเสมอไม่เผลอเลยนั้นเป็นอรหันต์ ตรงศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น มีเป็นศูนย์ว่างเท่าเมล็ดโพธิ์หรือเมล็ดไทร ตรงนั้นเป็นที่ตั้งที่อยู่ของเห็น, จำ, คิด, รู้ หยุดที่อื่นไม่ถูก ผิดศูนย์และไม่ถูกความจริงซึ่งเป็นทางไปของพระอริยะทั้งหลาย ธรรมกายนั้นมีเห็น, จำ, คิด, รู้ เหมือนกันทุกกาย เห็น, จำ, คิด, รู้ ก็ต้องมีดวงเป็นที่ตั้งเห็น, จำ, คิด, รู้ ดวงเป็นที่ตั้งของเห็นอยู่นอก ดวงเป็นที่ตั้งของจำอยู่ใน ดวงเป็นที่ตั้งของคิดอยู่ใน ดวงเป็นที่ตั้งของจำอยู่นอก ดวงเป็นที่ตั้งของรู้อยู่ใน ดวงเป็นที่ตั้งของคิดอยู่นอก.

ตัวพระรัตนตรัยและการเข้าถึงพระรัตนตรัย

ที่ได้พรรณนามาข้างต้นนั้น ว่าด้วยเรื่องคุณพระรัตนตรัยตามบาลีที่ขึ้นต้นด้วย อิติปิโส ภควา และจบ

ลงด้วยคำว่าโลกสัสาติ ต่อไปนี้จักแสดงสรุปให้สั้นถึงตัวพระรัตนตรัยโดยตรงว่า มีอะไรแน่ที่เรียกว่า พระรัตนตรัย และการเข้าถึงพระรัตนตรัยนั้นจะเข้าถึงได้อย่างไร.

รัตนะ แปลว่า แก้ว ในที่นี้หมายเอาแก้วอย่างประเสริฐ เช่นแก้วมณีโชติ ซึ่งนับถือกันว่าเป็นแก้วมีคุณวิเศษสูงสุด ใครมีไว้ย่อมชื่นชมโสมนัสอิ่มอกอิ่มใจยิ่งกว่าทรัพย์สินอย่างอื่นทั้งหมดในโลก แก้วคือพระรัตนตรัยนี้เหมือนกัน ผู้ใดเข้าถึงก็ย่อมอิ่มใจ ชื่นใจเช่นเดียวกัน.

ร่างกายพระสิทธัตถะ ไม่ใช่พุทธรัตนะ พระสิทธัตถะทรงกระทำความเพียรอยู่ถึง ๖พรรษา จึงพบรัตนะอันลึกลับซับซ้อนอยู่ในพระองค์ คือกายธรรม มีสัณฐานเหมือนพระปฏิมากรเกษรดอกบัวตูมมีสีใสเหมือนกระจกปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกาย ที่ว่านี้มีหลักฐานในอัคคัญญสูตร ที่พระองค์ตรัสแก่วาเสฏฐสามเณรว่า ตถาคตสฺสเหตํ วาเสฏฺฐาธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิฯ ใน

สุตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปฏิกวรรค ยืนยันความว่า ดูกรวาเสฏฐสามเณร คำว่าธรรมกาย ๆ นี้ เป็นชื่อตถาคตโดยแท้.

เรื่องพระวักกลิ ดังที่ยกขึ้นมากล่าวข้างต้นนั้น เมื่อระลึกถึงความในอัคคัญญสูตรนี้ประกอบแล้ว ย่อมส่องความให้เห็นว่า ที่พระองค์ตรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรานั้น หมายความว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ผู้นั้นได้ชื่อว่าเห็นเรา คือ ตถาคตนั่นเอง มิใช่อื่นไกล หรือพูดให้เข้าใจง่ายกว่านี้ก็ว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ว่านี้ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า หรืออีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า.

ทำไมจึงหมายความเช่นนั้น ก็เพราะว่า ขณะนั้น พระวักกลิก็อยู่ใกล้ ๆ กับพระองค์ หากจะแลดูด้วยดูกตาธรรมดา ทำไมจะไม่เห็นพระองค์ เพราะไม่ปรากฏว่าพระวักกลินั้นตาพิการ เมื่อเช่นนี้ไฉนพระองค์จะตรัสเช่นนั้นเล่า ที่ตรัสเช่นนั้นจึงตีความหมายได้ว่าที่แลเห็นด้วยตาธรรมดานั้น เห็นแต่เปลือกของพระองค์

คือกายพระสิทธัตถะที่ออกบวช ซึ่งมิได้อยู่ในความหมายแห่งคำว่าเรา และยังตรัสว่าเป็นกายที่เปื่อยเน่าด้วย นั่นคือกายพระสิทธัตถะที่ออกบวช ซึ่งเป็นกายภายนอกนั่นเอง คำว่าเราในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า หมายถึงกายภายใน ซึ่งไม่ใช่กายเปื่อยเน่ากายภายในคืออะไรเล่า ก็คือธรรมกายนั่นเอง จะเห็นได้อย่างไร ข้อนี้ตอบไม่ยาก เมื่อได้บำเพ็ญกิจถูกส่วนแล้ว ท่านจะเห็นด้วยตาของท่านเอง คือเห็นด้วยตาธรรมกาย ไม่ใช่ตาธรรมดา พระดำรัสของพระองค์ดังยกขึ้นกล่าวมานั้น เป็นปัญหาธรรมมีนัยลึกซึ้งอยู่ อันผู้ที่มิได้ปฏิบัติธรรมแล้วเข้าใจได้ยาก แต่ถ้าผู้ที่ปฏิบัติได้แล้ว จะตอบปัญหานี้ได้ด้วยตนเองอย่างง่ายดาย ไม่ต้องไปถามใคร.

ธรรมกาย มีสีใสเหมือนแก้วจริง ๆ จึงได้ชื่อว่า พุทธรัตนะ.

ธรรมทั้งหลายที่กลั่นออกจากหัวใจ ธรรมกายจึงได้ชื่อว่า ธรรมรัตนะ ๆ คือหัวใจธรรมกายนั่นเอง.

ดวงจิตต์ของธรรมกายนั้นได้ชื่อว่า สังฆรัตนะ นี่แหละที่ว่า พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะทั้ง ๓

ประการนี้เกี่ยวเนื่องเป็นอันเดียวนั่นเกี่ยวกันอย่างนี้ จะพรากจากกันไม่ได้ ผู้ใดเข้าถึงพุทธรัตนะ ก็ได้ชื่อว่าเข้าถึง ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะด้วย.

การเข้าถึงรัตนะ ๓ ดังกล่าวมาน จะเข้าถึงได้อย่างไร เพียงแต่เลื่อมใสนับถือ ยังไม่เรียกว่าเข้าถึง แม้จะท่องบ่นน้อมใจระลึกถึงก็ยังไม่เรียกว่าเข้าถึง แม้จะปฏิญาณตนว่ายอมเป็นข้าก็ยังไม่เรียกว่าเข้าถึง อย่างมากจะเรียกได้ก็เพียง ขอถึง.

การที่จะเข้าถึงนั้น จำเป็นจะต้องบำเพ็ญเพียรปฏิบัติเจริญรอยตามปฏิปทาของพระบรมศาสดา จนบรรลุกายธรรม คือรู้จริงเห็นแจ้งด้วยตัวของตัวเอง จึงจะได้ชื่อว่าเข้าถึงพระรัตนตรัยโดยแท้ และการปฏิบัติเช่นนี้ไม่เป็นการพ้นวิสัยของมนุษย์ เพราะในปัจจุบันนี้มีผู้ที่ได้บำเพ็ญบรรลุธรรมกายก็มีอยู่มากหลาย ผู้ที่ได้ธรรมกายแล้วเขามีความอิ่มเอิบ และสุขกายสุขใจเพียงไหน ถามเขาดูได้ เพื่อได้ทราบว่าการเข้าถึงพระรัตนตรัย

มีผลอย่างไร ผิดกว่าที่ยังมิได้เข้าถึงอย่างไร ทั้งจะได้รู้ด้วยว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักคำสอนของพระบรมศาสดามีความจริงแค่ไหน ศีลเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ สมาธิเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญานั้นอย่างไร ก็จะรู้ความจริงได้ในเมื่อตนบำเพ็ญสำเร็จ หรือถ้าอยากรู้เพียงเงา ๆ ก็ลองถามเขาดูได้.

เพียรเถิดจะเกิดผล

ในการบำเพ็ญภาวนา ความเพียรเป็นข้อสำคัญยิ่ง ต้องทำเสมอทำเนือง ๆ ในทุกอิริยาบถ ไม่ว่านั่ง นอน เดิน ยืน และทำเรื่อยไป อย่าหยุด อย่าละ อย่าทอดทิ้ง อย่าท้อแท้ มุ่งรุดหน้าเรื่อยไป ผลจะเกิดวันหนึ่ง ไม่ต้องสงสัย ผลเกิดอย่างไร ท่านรู้ได้ด้วยตัวของท่านเอง.

ตนเป็นที่พึ่งของตน

นี่หมายความว่ากระไร อะไรเป็นตน ตนคืออะไร นามรูปัง อนัตตา ก็แปลกันว่านามและรูป ไม่ใช่ตน ถ้ากระนั้นอะไรเล่าจะเป็นตน ซึ่งจะได้ทำให้เป็นที่พึ่งแก่ตน

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เรียกว่าขันธ์๕ เมื่อย่อเข้าเรียกอย่างสั้นก็เรียกว่า นามรูป โดยเอากองรูปคงไว้ ส่วนกองเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมกัน ๔ กองนี้เรียกว่า นาม ฉนั้นที่ว่านามรูปก็คือขันธ์ ๕ นั่นเอง เมื่อขันธ์ ๕ ไม่ใช่ตน จึงต้องถามว่าอะไรเล่าเป็นตน ถ้าค้นหาตนไม่พบก็ไม่รู้ที่ว่าจะทำอะไรให้เป็นที่พึ่งแก่อะไร พระพุทธวจนะที่มีอยู่ว่า อัตตาหิ อัตตโน นาโถ ซึ่งแปลว่า ตนเป็นที่พึ่งแก่ตน จะมิได้มีทางออกหรือ ย่อมเป็นไปไม่ได้.

ได้เคยกล่าวมาข้างต้นบ้างแล้วว่า พระองค์ทรงสอน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ด้วยพระปรีชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพเพื่อให้คิดค้น พระองค์เน้นสอนทางอนัตตา ก็เพื่อให้เห็นอัตตาเอาเอง สมในคำสันทิฏฐิโก ซึ่งแปลว่าธรรมของพระองค์นั้น ผู้ที่ปฏิบัติย่อมเห็นเอง อักขาตาโร พระองค์เป็นแต่ผู้ทรงบอกแนวทางให้เท่านั้น

ฉะนั้นเมื่อมีเรื่อง อนัตตา กับ อัตตา ยันกันอยู่ จึงต้องคิดค้นต่อไป ธรรมของพระองค์จะขัดกันเอง

ไม่ได้ เพื่อที่จะไม่ให้ขัดแย้งกัน จึงต้องแบ่งอัตตา ออกเป็น ๒ อย่าง คืออัตตาสมมติกับอัตตาแท้ อัตตาสมมติได้แก่กายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม เพราะกายเหล่านี้ ยังมีเกิด มีตาย เป็นกายส่วนโลกีย์ยังมีกายอีกกายหนึ่งซึ่งเป็นกายโลกุตตระ คือ ธรรมกาย ธรรมกายนี้แหละเป็นอัตตาแท้ หรือตนแท้.

ที่ว่าตนเป็นที่พึ่งแก่ตนนั้น ก็คือเพ่งยึดอาศัยกันดำเนินเข้าไปเป็นชั้น ๆ คือเพ่งกายมนุษย์ส่งให้ถึงกายทิพย์ เพ่งกายทิพย์ส่งให้ถึงกายรูปพรหม เพ่งกายรูปพรหมส่งให้ถึงกายอรูปพรหม เพ่งกายอรูปพรหมส่งให้ถึงธรรมกาย กายคือตน อาศัยพึ่งกันเป็นชั้น ๆ เข้าไปเช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าตนเป็นที่พึ่งแก่ตนในด้านภาวนา ตามนัยที่กล่าวไว้แล้วโดยละเอียดข้างต้นนั้น ยังมีคำว่า "กาเย กายานุปสฺสี" ในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นหลักฐานสนับสนุนอีก กายานุปัสสี แปลว่า เห็นตามหรือตามเห็นซึ่งกาย กาเย แปลว่าในกาย รูปศัพท์มีวิภัตติตรงอยู่ชัดเช่นนั้น แปลตรงตามศัพท์ และย่นคำให้สั้นก็ว่า

ตามเห็นกายในกาย คือตามเห็นเรื่อยเข้าไปเป็นชั้น ๆ เห็นกายมนุษย์ แล้วตามเข้าไปเห็นกายทิพย์ ตามเข้าไปเห็นกายรูปพรหม ตามเข้าไปเห็นกายอรูปพรหม ตามเข้าไปเห็นกายธรรม ดังนี้เป็นหลักฐานรับสมกันอยู่ กายมนุษย์ รูปร่างหน้าตาอย่างไร กายมนุษย์รูปร่างหน้าตาก็เป็นมนุษย์ใช่อื่นไกล คือกายเรานี้เองกายทิพย์ก็เป็นรูปเป็นร่างเช่นกัน แต่สวยกว่า กายรูปพรหมสวยกว่างามกว่านี้อีก กายอรูปพรหมสวยงามยิ่งกว่ากายรูปพรหมขึ้นไปอีก ธรรมกายนั้นมีสีใสเหมือนแก้วสัณฐานดังรูปพระพุทธปฏิมากรนั่งสมาธิ เกษเป็นดอกบัวตูมดังได้กล่าวมาแล้ว.

การรักษาไตรทวาร

ไตรทวาร แปลว่า ประตูทั้ง ๓ คือ กาย วาจา ใจ ที่เรียกทวารก็เพราะความชั่วและความดีจะลอดเข้าไปถึงจิตต์นั้นเข้าทางนี้ ความชั่วเรียกว่า ทุจจริต ความดีเรียกว่า สุจริต วิธีที่จะเข้าไปมีอาการไหวก่อน ซึ่งเขาเรียกว่า วิญญัติ ไหวทางกายเรียกว่า กายวิญญัติ

ทางวาจาเรียกว่า วจีวิญญัติ ทางใจเรียกมโนวิญญัติ อะไรทำให้เกิดอาการไหวหรือบังคับให้ไหว ไม่ใช่อื่นไกล สังขารนั่นเอง บังคับให้ไหว บังคับทางกายได้แก่กายสังขาร ทางวาจาได้แก่วจีสังขาร ทางใจได้แก่จิตตสังขาร สังขารคือความรู้สึกนึกคิดปรุงแต่ง และมีทางเกิดเป็น ๒ ทาง ฝ่ายทุจริต เกิดจากอวิชชาและอาสวะ ฝ่ายสุจริต เกิดจากวิชชาและอนาสวะ ฝ่ายเหตุทุจจริตเป็นดวงดำมืดมนธ์ ฝ่ายเหตุสุจริตเป็นดวงขาวใส ซ้อนอยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นคู่ปราบกันอยู่ ฝ่ายชั่ว (ดำ) เป็นภาคมาร ฝ่ายดี (ขาว) เป็นภาคพระ ต่างมีเจ้าของด้วยกัน ฝ่ายชั่วอำนวยการให้มืด ฝ่ายดีอำนวยการให้สว่าง คล้ายโรงงานทำหมอกควันพวกหนึ่ง โรงงานทำไฟฟ้าพวกหนึ่ง เมื่อเราไม่คอยระวังฝ่ายชั่วสอดเข้าไปได้ ย่อมเป็นเหตุให้เราตกไปทางชั่ว คือจะทำอะไรก็ทำในทางชั่ว จะพูดอะไรออกมาก็เป็นทางชั่ว จะคิดทำอะไรก็เป็นไปทางชั่วหมด (อกุศลกรรมบถ ๑๐).

ถ้าเราคอยระวังรักษาไว้ให้ดี บำเพ็ญสมาธิให้ดวงขาวใสปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกายเสมอ เราจะทำอะไรก็เป็นไปในทางดี พูดอะไรก็พูดไปทางดี คิดอะไรก็คิดไปทางดี (กุศลกรรมบถ ๑๐) เพราะฉนั้น จึงควรบำเพ็ญตนให้เป็นฝ่ายขาวเสมอ เวลาจะตายถ้าปล่อยให้ไปตกอยู่ฝ่ายดำ เรียกว่า หลงตายจะไปสู่ทุคติ ถ้าอยู่ในฝ่ายขาวเรียกว่าไม่หลงตายจะไปสู่สุคติแน่แท้ จึงเป็นการจำเปนยิ่งที่จะระวังให้อยู่ฝ่ายขาว.

วรัญญัง สะระณัง นัตถิ สิ่งอื่นจะเปนที่พึ่งของเราได้ไม่มี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ๓ รัตนะนี้เท่านั้น เป็นที่พึ่งอันประเสริฐสูงสุดของเรา.

ด้วยสัจจวาจาภาษิตนี้ ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่สาธุชนทั้งหลายทั่วกัน.

วิธีสอนสมาธิเบื้องต้น

ของพระมงคลราชมุนี

อดีตท่านพระครูสมณธรรมสมาทาน

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ คลองภาษีเจริญ ธนบุรี)

ซึ่งพระทิพย์ปริญญา (ธูป กลัมพสุต ป. ๖)

ได้บรรทึกไว้ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙

ทุก ๆ วันพฤหัสบดี เวลาบ่าย ๒ โมง ท่านลงสอนที่ศาลาการเปรียญ ผู้ที่ไปเรียนมีภิกษุสามเณรในวัดนั้นบ้าง มาจากวัดอื่นบ้าง และมีอุบาสกอุบาสิกามาจากที่ต่าง ๆ ไกล ๆ ก็มี รวมความว่าผู้ที่มาเรียนมีทั้งภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ทั้งชายหญิง แก่ก็มี หนุ่มก็มี สาวก็มี เด็ก ๕ ขวบ ๗ ขวบก็มี ท่านสอนมาดังนี้เป็นเวลากว่า ๒๐ ปี (ปัจจุบันกว่า ๓๐ ปี) มาแล้ว ได้สอบถามจำนวนผู้ที่มาเรียนอย่างคร่าว ๆ ไม่ต่ำกว่า ๕ หมื่นแล้ว (ปัจจุบันนี้เกือบสองแสน)

ผู้ที่ไปเรียนจะมีดอกไม้ธูปเทียนติดไปก็ได้ ผู้ที่ไม่มีติดไป ทางวัดแจกให้โดยไม่คิดมูลค่าอย่างใดเลยเพราะสักการะเหล่านี้มีผู้นำไปถวายท่านเนือง ๆ เหลือจากท่านใช้ ก็แจกเป็นสาธารณะกุศล ดังนี้.

เวลาเรียนภิกษุสามเณรนั่งบนอาสน์สงฆ์ อุบาสกอุบาสิกานั่งที่พื้นศาลา ตัวท่านนั่งบนอาสน์สงฆ์ เครื่องอุปกรณ์ในสอน มีกระดานชะนวนหนึ่งแผ่น ซึ่งเขียนรูปคนนั่งสมาธิไว้เป็นตัวอย่าง และบอกจุดหมายที่กำหนดอารมณ์ไว้ ๗ ฐาน, คือ ๑ ที่ช่องจมูก, ๒ ที่เพลาตา, ๓ กึ่งกลางศีรษะ, ๔ เพดานปาก, ๕ ช่องคอเหนือลูกกะเดือก, ๖ สะดือ, ๗ เหนือสะดือขึ้นมา ๒ นิ้ว ตรงฐานที่ ๗ นี้ มีศูนย์ ๕ ศูนย์ คือ ศูนย์ธาตุดินอยู่ขวา ธาตุน้ำอยู่หน้า ธาตุลมอยู่ซ้าย ธาตุไฟอยู่หลัง ธาตุอากาศอยู่กลาง วิญญาณธาตุ และปฐมมรรคอยู่ตรงกลางนี้ นอกจากนี้มีไม้สำหรับใช้ชี้บอกจุดหมายในขณะที่พูดสอน ๑ อัน กับถ้วยแก้ว ๑ ใบ ลูกแก้วกลมขนาดปลายนิ้วมือ ๑ ลูก เพื่อแสดงปริกรรมนิมิตร และฐานที่ตั้งแห่งปริกรรมนิมิตร.

เมื่อจะสอน ท่านมักตั้งกระทู้ถามก่อนว่า พวกเราลงทะเบียนในสำมะโนครัวว่า นับถือศาสนาพุทธใช่ไหม และเมื่อไปทำอะไรเกี่ยวแก่ต้องลงประวัติ ก็ลงว่าเป็นคนนับถือพุทธศาสนาใช่ไหม นี่อะไร นี่และหมายความว่า เราเป็นคนนับถือพุทธศาสนา กิจในพระพุทธศาสนา ท่านวางไว้เป็น ๒ ประการ คือ คันถธุระ กับวิปัสสนาธุระ คันถธุระ คือการเล่าเรียนหาความรู้ในคัมภีร์ต่าง ๆ วิปัสสนาธุระ คือการปฏิบัติทางจิตต์ใจ อันเป็นจุดสำคัญยิ่งในคำสอนของพระองค์ เพราะเป็นวิถีทางที่จะทำให้พ้นทุกข์ ที่จะสอนกันในวันนี้ ก็คือวิปัสสนาธุระ และวิธีสอน ท่านเริ่มต้นด้วยกำเนิดคนก่อน โดยกล่าวว่าการเรียนทางนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่จะให้รู้จักตัวของตัวเสียก่อนว่า มาเกิด ไปเกิด อย่างไร และที่คนเรานอนหลับฝันไปนั่นอะไร และที่เรานึกแวบไปแวบมานั่นอะไร.

ที่เรานึกแวบไปแวบมานั้นเรียกว่าใจ ก่อนเราจะมาที่ศาลานี้ เมื่อตัวเรายังอยู่ที่บ้าน แต่ใจเราได้แวบ

มาเสียก่อนแล้วใช่ไหม และประเดี๋ยวมันก็แวบไปที่อื่น มานั่งอยู่ที่นี่แล้ว เดี๋ยวมันก็แวบไปบ้าน ไปไหนต่อไหนอีก การเรียนสมาธิก็เพื่อจะบังคับสิ่งแวบ ๆ ที่ว่านี้แหละ เพราะถ้าเราบังคับใจให้นิ่งแน่วอยู่ได้ จิตต์นั้นก็จะมีกำลังเข้มแข็ง สามารถทำประโยชน์ได้อย่างใหญ่หลวง ดังที่มีมาในบาลีว่า เป็นจิตต์ควรแก่การงานอันเป็นความกว้างถ้าจะจำกัดความ ให้แคบ ก็ว่า เป็นจิตต์ที่สะอาดสามารถอำนวยกิจทั้งปวง ให้สำเร็จดังประสงค์ เพราะจิตต์ที่มีอาการซัดส่ายแวบไปแวบมา เหมือนแบ่งกำลังไปใช้หลายทาง กำลังจิตต์ย่อมอ่อนเหมือนสายน้ำไหลจากที่สูง ถ้ามีคลองเล็กคลองน้อยแยกเป็นหลายแควแล้ว กำลังดันของน้ำย่อมอ่อนไป ถ้าทำเครื่องกั้นไว้เสีย กำลังดันของน้ำก็แรง อาจใช้หมุนเครื่องจักรก็ได้ จิตต์ที่เป็นสมาธิก็ฉันนั้น.

ที่คนเรานอนหลับและฝันไปโน่นไปนี่ ไปทำนั่นทำนี่ ไปเห็นนั่นเห็นนี่ นั่นคืออะไร นั่นคือกายทิพย์ ๆ อยู่ที่ไหน กายทิพย์อยู่ในตัวเรานี่เอง ที่ฝันไปโน่นไปนี่

คือกายทิพย์ออกจากตัวเราไปในขณะที่เราหลับ คือกายมนุษย์หลับ กายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ไป กายข้างนอกคือตัวเรา ที่มองเห็นกันด้วยตาเนื้อ นี้เรียกกายมนุษย์ แต่ภายในกายมนุษย์ยังมีอีก ๔ กาย ละเอียดถัดกันไปเป็นชั้น ๆ หรือเรียกว่าซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เข้าไป คือ ๑. กายมนุษย์, ๒. กายทิพย์, ๓. การรูปพรหม, ๔. กายอรูปพรหม, ๕. กายธรรมหรือธรรมกาย, ซึ่งจะได้เรียนรู้ภายหลัง.

มาเกิด ไปเกิด นั้นคือการเกิด การตาย มนุษย์ที่จะเกิดนั้น มาจากกายทิพย์ กายทิพย์นี้เป็นกายละเอียดตาเนื้อไม่เห็น ต้องตาละเอียดเหมือนกัน หรือยิ่งกว่ากันจึงเห็น เรียกตามบาลีเรียกว่า ตัวสัมภเวสี เมื่อจะมาเกิดกายทิพย์นี้เข้าทางจมูกบิดา เข้าไปในกึ่งกลางกายของบิดาก่อน แล้วออกจากทางจมูกบิดาเข้าสู่จมูกมารดาหญิงเข้าทางซ้าย ชายเข้าทางขวา แล้วไปสู่ขวมดลูกของมารดา ซึ่งเรียกว่า กละละรูป เป็นจุดอยู่เท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทร แล้วพักตัวเป็นกายมนุษย์ขึ้น จำเดิมแต่เป็น

รูปกลมๆ แล้วแตกเป็น๕ สาขาขันธ์๕ คือ เป็นมือ๒ เท้า ๒ ศีรษะ ๑ จึงเติบโตเป็นรูปกายมนุษย์ขึ้นมานี้ โดยย่อเรียกว่า มาเกิด ส่วนการไปเกิดนั้นก็คือ ที่เราเรียกว่าการตายนั้นคือการที่กายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ไป กายมนุษย์ เมื่อไม่มีกายทิพย์อยู่เลี้ยงรักษา ก็เน่าเปื่อยไป ส่วนกายทิพย์นั้นก็ไปแสวงหาที่เกิดต่อไป เรียกว่า "สัมภเวสี".

เมื่อได้บรรยายสอนข้อความเบื้องต้นย่อ ๆ เช่นนี้แล้ว ต่อนี้ไปท่านก็บอกให้จุดธูปเทียนปักไว้ที่ๆบูชาหน้าพระพุทธรูปแล้วนำบูชาพร้อมกัน เสร็จแล้วท่านบอกให้ว่านะโม ๓ จบพร้อมกัน โดยมีคำอธิบายชี้แจงว่านะโมหนที่ ๑ นั้น หมายนอบน้อมพระพุทธเจ้าในอดีต หนที่ ๒ หมายนอบน้อมพระพุทธเจ้าในปัจจุบัน หนที่ ๓ หมายนอบน้อมพระพุทธเจ้าในอนาคต แล้วท่านนำกล่าวขอขมาโทษต่อพระรัตนตรัยตามแบบแล้ว อธิบายว่าเราได้ขมาโทษต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กาย, วาจา, ใจ เราบริสุทธิ์แล้ว

ต่อไปนี้ ก็นำกล่าวคำอ้อนวอนพระรัตนตรัยตามแบบอีก จบแล้วก็บอกว่า ต่อไปนี้จะเริ่มสอนละ ให้นั่งขัดสมาธิตามแบบ.

ตอนนี้ท่านหยิบกระดานชะนวน ดังที่กล่าวข้างต้นนั้นขึ้นมา และชี้แจงให้ฟังว่า การทำสมาธินี้ต้องมีปริกรรม ๒ ประการ คือ ๑ ปริกรรมภาวนา, ๒ปริกรรมนิมิตร.

ปริกรรมภาวนานั้น ให้ภาวนาด้วยคำว่าสัมมาอรหัง ปริกรรมนิมิตรนั้นคือลูกแก้วกลมนั้น ท่านหยิบลูกแก้วดังกล่าวชูให้ดู เริ่มจะทำท่านบอกว่าทุกคนจงนึกกำหนดเอาเองว่า ลูกแก้วใสนี้อยู่ที่ปากช่องจมูกของท่านหญิงซ้าย ชายขวา และจงกำหนดเอาใจของท่านให้เป็นจุดอยู่ในกลางลูกแก้วนี้ อย่าให้ไปอื่น เป็นฐานที่ ๑ แล้วจึงเริ่มภาวนาว่า สัมมาอรหัง ๆ ๆ ครบ ๓ หนแล้วนึกเลื่อนลูกแก้วนั้นให้ไปยังฐานที่ ๒ คือเพลาตา หญิงซ้าย ชายขวา โดยค่อย ๆ สูดลมหายใจอ่อน ๆ ขึ้นไปแล้วหยุด ภาวนาสัมมาหังอีก ๓ หน แล้วเลื่อน

ปริกรรมนิมิตร คือลูกแก้วนั้นไปยังฐานที่ ๓ คือกึ่งกลางศีรษะ วัดตัดตรงจากเพลาตาเข้าไปแล้วหยุดภาวนาสัมมาอรหังอีก ๓ หน แล้วเลื่อนปริกรรมนิมิตร คือลูกแก้วนั้นลงสู่ฐานที่ ๔ คือช่องเพดานปากแล้วหยุด ภาวนาสัมมาอรหังอีก ๓ หน แล้วเลื่อนปริกรรมนิมิตรคือลูกแก้วนั้นมาสู่ฐานที่ ๕ คือช่องคอเหนือลูกกระเดือกและหยุดภาวนาสัมมาอรหังอีก ๓ หน แล้วเลื่อนปริกรรมนิมิตร คือลูกแก้วนั้นมายังฐานที่ ๖ คือที่สะดือ ตรงกึ่งกลางกายพอดี อย่าให้เหลื่อมซ้ายขวา หน้าหลังเพราะลมเกิดลมดับตรงนั้น แล้วภาวนาสัมมาอรหังอีก ๓ หน แล้วเลื่อนปริกรรมนิมิตรคือลูกแก้วนั้นจากฐานที่ ๖ ขึ้นมาเสีย ๒ นิ้ว เรียกว่าฐานที่ ๗ ตรงฐานที่ ๗ นี้มีศูนย์ ๕ ศูนย์ คือศูนย์ธาตุดินอยู่ขวา ธาตุน้ำอยู่หน้า ธาตุลมอยู่ซ้าย ธาตุไฟอยู่หลัง ธาตุอากาศอยู่กลาง วิญญาณธาตุและปฐมมรรคอยู่ตรงกลางนี้ ให้กำหนดเครื่องหมายใสสะอาดนั้น อยู่ตรงช่องศูนย์อากาศกลางนี้ แล้วภาวนาสัมมาอรหังเรื่อยไป ใจก็ให้

จดจ่ออยู่กับปริกรรมนิมิตรในฐานที่ ๗ นี้เรื่อยไป อย่าให้แวบไปแวบมาที่อื่น แม้จะแวบไปบ้างก็ให้รีบน้อมเอากลับมา เฝ้าเพ่งอยู่ตรงฐานที่ ๗ เรื่อยไป เมื่อเห็นแสงสว่างอะไรปรากฏขึ้นตรงนั้น ก็ให้ทำใจนิ่งเฉยไว้ตรงนั้น และถ้าเห็นวัตถุอะไรจะเป็นดอกไม้ ใบไม้ หรือก้อนเมฆ อะไรโผล่ขึ้นตรงนั้น ก็ให้ดูสิ่งนั้นเรื่อยไป อย่าเลือก เห็นอะไรก็เฝ้าดูสิ่งนั้นเรื่อยไป อย่านึกถึงสิ่งอื่น แล้วสิ่งที่เราเห็นนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปเอง อย่ารีบเร่ง อยากให้เห็นนั่นเห็นนี่ ทำถูกตามวิธีแล้วจะเห็นเอง เมื่อยังไม่เห็นวัตถุอะไรก็อย่าเสียใจ จะต้องเห็นจนได้เห็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัย เห็นแล้วอย่าดีใจ เฉยๆ ไว้ดูเรื่อยไปตามปรกติ อย่าตื่นเต้น วางใจเฉยไว้ อย่าอยากเห็น อย่าดีใจ, อย่าเสียใจ.

ต่อเมื่อสิ่งที่เราเห็นนั้น เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะเป็นลำดับ ๆ เมื่อใจเรานิ่งหยุด ถูกส่วน เข้าแล้ว ก็จะเห็นดวงธรรมอันใสลอยอยู่ในกึ่งกลางกายนี้ เรียกว่าปฐมมรรค อันเป็นทางเบื้องต้นแห่งมรรค ผล นิพพาน

ทำให้ใจหยุดนิ่งเรื่อยไป เมื่อหยุดถึงขนาดแล้ว ก็จะเห็นเป็นกายอีกกายหนึ่งอยู่ในกายของเรา จะเห็นปรากฏตรงฐานที่ ๗ นั้น นี้เรียกว่า กายทิพย์ เมื่อเราบำเพ็ญถูกส่วนชัดต่อไป ก็จะได้เห็นกายรูปพรหม กายอรูปพรหม และธรรมกายเป็นลำดับไป ซึ่งจะได้เรียนรู้ในภายหลัง นี้บอกแต่แนวไว้ก่อน.

อนึ่ง มีกลเม็ดสำคัญอยู่ประการหนึ่ง ที่จะบอกไว้ คือเมื่อก่อนจะเลื่อนปริกรรมนิมิตรจากฐานที่ ๓ ลงสู่ฐานที่ ๔ นั้น ให้เหลือกตาช้อนขึ้น เรียกว่าทำตากลับ คือเหมือนตาคนที่ใกล้จะตาย และนึกกลับอาการเห็นของตนให้เห็นกลับเข้าในตัวตามนั้น เลื่อนลงสู่ฐานที่ ๔-๕-๖-๗ เรื่อยไป และรักษาอาการมองเห็นข้างในอย่างนั้นไว้เรื่อยไป อย่าออกนอกกาย ให้มองดูในกาย.

อนึ่ง การหลับตาเมื่อจะนั่งสมาธินี้ อย่าบีบตาให้แรง อย่างที่เรียกว่าทำตาหยี จงระวังหลับตาเบาๆ เพียงหนังตาปิดกันเท่านั้นพอแล้ว และให้อยู่ในระดับนั้น

เรื่อยไป แม้จะเห็นอะไรปรากฏขึ้นก็อย่าบีบตา จงพยายามหลับตาไว้เบา ๆ พอหนังตาปิดกันเท่านั้น และอย่าลืมตา เห็นอะไร ปล่อยเรื่อยๆ ไป ดูเรื่อยๆ ไป และท่านกำชับว่า จะนั่ง นอน ยืน เดิน ให้หมั่นตรึกถึงสมาธิอยู่เสมอ และจะนั่งท่าไหนซึ่งเปนการสะดวกสะบายก็ไม่ห้าม การนั่งเอาเท้าขวาทับซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ให้ปลายนิ้วชี้ขวาจดหัวแม่มือซ้าย และตั้งตัวตรงนั้น เป็นแบบแผนที่ดี ซึ่งใช้ต่อ ๆ มาจนบัดนี้ และก็ควรจะเก็บรักษาไว้ และเมื่อขณะสอนให้ทำ ท่านก็ให้นั่งแบบนี้ทั่วกัน.

เมื่อท่านสอนเสร็จแล้ว ก็บอกให้นั่งทำต่อหน้าท่านพร้อมกัน และท่านก็ค่อย ๆ พูดแนะหลักข้างต้นเรื่อยไปจนในที่สุดท่านหยุดเงียบปล่อยให้นั่งกันไป ประมาณไม่เกินครึ่งชั่วโมง ท่านก็กล่าวเป็นคำบาลีว่า สัพเพ พุทธาพลปัตตา ฯ โส อัตถลัทโธ ฯ ภวตุสัพพมังคลัง ฯ เป็นเสร็จพิธี.

นี่บรรทึกจากที่ท่านกำลังสอนอยู่
เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙

เพื่อความสดวกสำหรับท่านสาธุชนที่สนใจในการฟังพระธรรมเทศนาและการปฏิบัติสมถวิปัสสนาตลอดจนการไปสมทบทุนสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและรับพระของขวัญ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี จะได้ทราบดังต่อไปนี้คือ:–

วัน	เวลา	โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อ	หมายเหตุ
ธรรมสวนะ หรือ วันอาทิตย์	9.00 เศษ	ท่านลงแสดงพระธรรมเทศนาในพระอุโบสถ	
ทุกวันพฤหัสบดี	14.00 เศษ	ท่านสั่งสอนสมถวิปัสสนาที่ศาลาการเปรียญ	
วันธรรมดาทุกวัน	6.00 - 7.00	ท่านทำการแจกพระ ของขวัญแด่ท่านที่ไปทำการ สมทบ ทุน สร้าง ร.ร.พระปริยัติธรรมที่หน้ากุฏิ	ควรไปฟังคำอธิบายก่อนเวลา
	12.00-13.00	ท่านทำการแจกพระของขวัญที่ในพระ อุโบสถ	
	17.45-18.45	ท่านทำการแจก พระ ของ ขวัญที่หน้ากุฏิ	

ไปวัดปากน้ำโดยรถเมล์สายตลาดพลู รถเมล์ไป กลับรถที่วัดชุนจันทร์ หรือวัดวรามาตย์ภัณฑสาราราม ๑๐๓๗ เพราะหมดทางแล้วลงที่วัดชุนจันทร์แล้วเดินเข้าวัด (หมู่) วัดอัปศรสวรรค์ ก็ถึงวัดปากน้ำ

หมายเหตุ เวลานี้ท่านอาพาธคงแจกพระของขวัญ เวลา ๑๑.๓๐น. และ ๑๗.๔๕ น.

พ.ศ.๒๔๙๓ท่านได้เริ่มสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดปากน้ำ เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กใหญ่โต สูง ๓ ชั้น ขนาด ๑๑×๖๐ เมตร ราคาค่าก่อสร้างประมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยต้องเรี่ยไรเพียงเล็กน้อย เวลานี้เปิดสอนพระสงฆ์สามเณร สอนตั้งแต่๘.๐๐น.ถึง ๒๑.๐๐ น.โดยเข้าเรียนเป็นชุด ๆ ชุด๑เข้าเรียนพอเลิกชุด๒ก็เข้าเรียน แล้วชุด๔–๕เข้าเรียนต่อๆกันไป และสอนพร้อมกันหมดทั้ง๓ ชั้นตามที่ผู้เขียนได้เห็นมา

ท่านได้สมทบทุนสร้างโรงเรียนนี้แล้วหรือ ถ้ายังก็ควรจะรีบด่วนไปสร้างเสียเร็ว ๆ ถ้าช้าจะเสียโอกาสอัน

งาม เมื่อท่านสละทรัพย์สร้างร.ร.แต่เพียงเล็กน้อย ท่านก็มีส่วนเป็นเจ้าของร.ร.ด้วย แล้วยังได้รับพระของขวัญเป็นรางวัลอีก ซึ่งรางวัลอย่างนี้ ศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้ยังไม่มี

ขณะนี้วัดปากน้ำมีพระภิกษุ ๓๖๐ รูป สามเณร ๓๖๐ รูป อุบาสิกานุ่งขาวประมาณ๒๘๓ อุบาสก อุบาสิกา๘๔ รวมทั้งสิ้น ๑๐๘๗. โดยประมาณไม่คงที่ เพราะมาบวชใหม่บ้าง ลาสิกขาบทไปบ้าง

พุทธจักร

เปนนิตยสารรายเดือน

ของ

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัดมหาธาตุ พระนคร

ระเบียบการหนังสือพุทธจักร

กำหนดเวลาออก	วันที่ ๑ ของเดือน ทุก ๆ เดือน
การอุปถัมภ์บำรุง	ในประเทศ รับตลอดปี ๑๒ เล่ม ๒๕ บาท ครึ่งปี ๖ เล่ม ๑๓ บาท ต่างประเทศ รับตลอดปี ๑๒ เล่ม ๔๐ บาท ครึ่งปี ๖ เล่ม ๒๐ บาท
การบอกรับ	บอกรับได้ที่บรรณาธิการ หรือ ไวยาวัจจกร

จำหน่ายปลีกเล่มละ ๓ บาท

ซัลเฟอร์ยีสต์

SULPHUR & YEAST
เม็ดสีชมภูอ่อนๆ
กลิ่นกุหลาบ หอม
หวานชวนรับประทาน

"ซัลเฟอร์ยีสต์"
มีคุณสมบัติอย่างดีเลิศในการรักษาโรคผิวหนังต่างๆ เช่น สิว, ฝี, หิด, และ ขี้กราก ยานี้จะฟอกโลหิตขับสิ่งโสโครกในเส้นโลหิตออกมาตามรูเหงื่อ ทำให้โลหิตในร่างกาย สอาด และอุณหภูมิของโลหิตในร่างกายเย็นเปนปรกติ.

ผู้ใหญ่รับประทานครั้งละ 1-2 เม็ด วันละ 2-3 ครั้ง หลังอาหาร เด็กลดลงตามส่วน

ห้างขายยาบุญมี (หมอมี)
สำเพ็ง โทร. 20346 ผู้แทนจำหน่าย

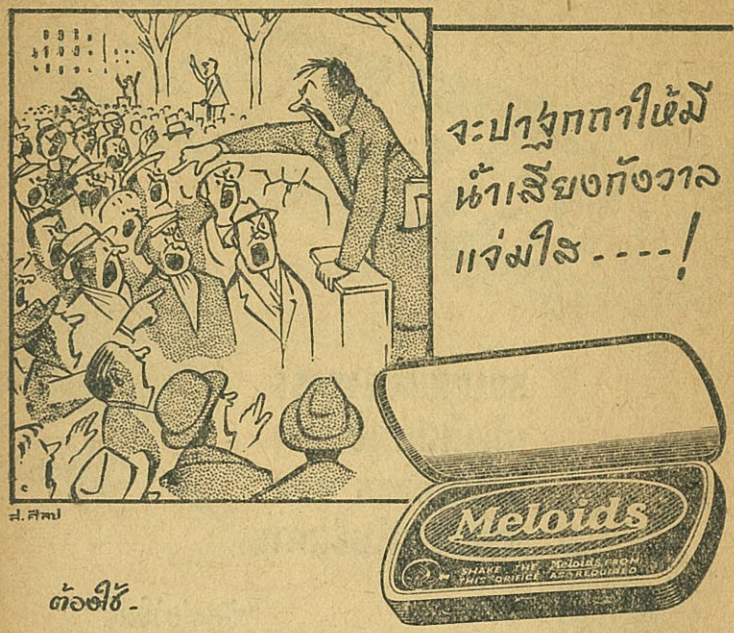

ต้องใช้-

เหลอยด์

Meloids

Boots

อมแล้วชุ่มคอ, ขจัดกลิ่นปาก, แก้ไอ,
แก้อาการคันในลำคอ และเสียงแหบแห้ง

ผลิตภัณฑ์ของ **บริษัท บู้ทส์เพียวดรั๊ก** ประเทศอังกฤษ

ผู้แทนจำหน่าย

บริษัท ห้างขายยาอังกฤษ (ตราง) จำกัด

ผู้จำหน่ายทั่วไป ราคาย่อมเยาว์

(๑) หนังสือนวกะอนุสรณ์ ๒๔๙๗

คือ ประวัติของวัดปากน้ำภาษีเจริญ มีประวัติพระมงคลราชมุนี เจ้าคุณหลวงพ่อผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย และพระภิกษุไทย อังกฤษ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ธรรมกาย มีรูปภาพงาม ๓๕ ภาพ หนังสือเล่มใหญ่ประมาณ ๔๕ ยก มีทั้งภาษาไทย อังกฤษ สมควรเป็นคู่มือของนักศึกษาทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ภาษาอังกฤษได้พิมพ์เผยแพร่ในต่างประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย อเมริกาแล้ว เวลานี้ชาวต่างประเทศสนใจในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นทุกที.

จำหน่ายเล่มละ ๒๐ บาท

คู่มือการไปทัศนาจรโลกสวรรค์

คือ –

(๒) **หนังสือเรื่อง** แก้วกายสิทธิ์ **หรือ** เจ้าแห่งสมบัติ

เป็นหนังสือที่ผู้ปฏิบัติ วิปัสสนาวิชชาธรรมกาย เขียนขึ้นจากความจริงที่ค้นพบ เป็นความรู้ที่ทุกคนต้องเรียน มีความสำคัญเช่นเดียวกับความตาย พิมพ์จำหน่ายเล่มละ ๕ บาท.

(๓) **หนังสือเรื่อง** เหตุที่พระสงฆ์ไม่สูบบุหรี่ ไม่ฉันหมาก เป็นผลให้สร้างโรงเรียนได้สำเร็จ

ว่าด้วยเรื่องมารยาทของการสูบบุหรี่ ของชาวยุโรป ว่าด้วยเรื่องการรับประทานหมาก เงินที่ซื้อบุหรี่ และซื้อหมากพลูนำไปซื้อที่ดินสร้างโบสถ์ หรือโรงเรียน หรือปลูกบ้านได้งาม ๆ จะไม่ต้องบ่นถึงความไม่มี หรือความยากจนอีกต่อไปการไปวัดทำไมบางคนได้บุญ บางคนได้บาป คนเกิดมาเป็นหนี้ใครบ้าง คนตายแล้วต้องไปไหว้พระจุฬามณีบนสวรรค์.

พิมพ์จำหน่ายเล่มละ ๓ บาท

(๔) **หนังสือเรื่องพระมาลัย เทพนิทานหรือฎีกามาลัยเทวสูตร์**

บรรยายถึงเรื่อง ผู้ใดประกอบการบุญกุศล เมื่อสิ้นชีวิตแล้วก็ได้ไปบังเกิดบนสวรรค์ได้เสวยสุขสมบัติ

ผู้ใดทำบาปการอกุศล เมื่อตายไปแล้วก็จะไปสู่นรกได้รับทุกข์เวทนา

ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

(๕) **หนังสือเรื่อง ธรรมะกับสงคราม ตอนที่ ๑ ของแฉล้ม อุศุภรัตน์**

ธรรมะ พูดถึงการทำทาน ทำอย่างไร จึงจะได้ผล ได้อานิสงส์สูง ได้บุญปัจจุบันทันตาเห็น ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า ผู้เขียนจะพยายามเขียนเรื่องที่ค้นคว้าได้จากการปฏิบัติ การรู้การเห็นมาเล่าให้ฟังตามโอกาศ

สงคราม กล่าวถึงประเทศไทยเข้าสู่สงครามมหาเอเซียบูรพา หรือสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๔ โดยเหตุอะไร แล้วเราได้รับความทุกข์ยาก อพยพหนีภัยสงครามกันอย่างไร ซึ่งผู้เล่าได้บรรทึกเหตุการณ์ไว้ เพราะตนเองได้เผชิญกับเหตุการนี้มาจนแทบไม่รอด มานั่งเขียนหนังสือนี้ แต่บังเอิญรอดมาได้จึงจะเขียนให้ท่านอ่านต่อไป

หนังสือ ธรรมะ กับ สงครามได้พิมพ์แจกในงานถวายผ้าพระกฐินด้วย และพิมพ์จำหน่ายเล่มละ ๓ บาท

ธรรมะ กับ สงคราม เล่ม๒ และเล่มต่อไปจะพิมพ์ออกทุก ๆ วันที่ ๑ ของเดือน เริ่มแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นต้นไป

เชิญติดต่อที่

ห้างแฉล้มนิมิต

หน้าตลาดบางรัก พระนคร

โทรศัพท์ ๓๐๑๘๔

(๖) หนังสือวิปัสสนา บันเทิงสาร

มีเรื่องน่าอ่านจากการวิปัสสนา และแผนกบันเทิง มีพระอาจารย์หลายท่านเขียนมาก ความรู้มาก ความคิดมาก วิชชามากหลาย แบบวิปัสสนา

ติดต่อสั่งซื้อที่ นางสาว ขวัญยืน ณ เตียบทอง แผนกจัดการขาย ราคาเล่มละ ๓ บาท

สำนักงานวิปัสสนาบันเทิงสาร

โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์ ๑๐๑ ถนนตานี

บางลำภูบน พระนคร

ขายบ้าน

๑ ห้องแถว ๒ ชั้น ซ่อมแซมไม้ใหม่ พร้อมทั้งที่ดินริมถนนพหลโยธิน ใกล้ซอยพระราชครู พระนคร ค้าขายได้ น้ำไฟสดวกมีจำนวน ๒ ห้อง

๒ เรือน ๖ ห้อง ที่ดินทรัพย์สิน ๕๗ ตารางวา รั้วสังกะสี ๘ ฟุต ใหม่เอี่ยม อยู่ในซอยจันทร์เพ็ญ ตรงข้ามโรงงานเภสัชกรรม ถนนพระราม๖พญาไทย พระนคร

๓ ที่ดินริมถนนใหญ่ กว้าง ๑๕ เมตร ลึก ๔๐ เมตร ปลูกตึกได้ ๓ ห้อง ในที่เจริญแล้ว จังหวัดตรัง

ขายที่ดิน

๑ ตำบลลาดพร้าว ติดคลองน้ำแก้ว ติดถนนซอย ห่างจากถนนบางซื่อ–บางกะปิ ๑๐ วา ตอน ก.ม. ๒ เศษ แปลงละ ๓๔๗ ตารางวา ขายวาละ ๒๐๐ บาท

๒ ในซอยอาลาดิน ติดซอย ๑๐ วา ห่างจากถนนพหลโยธิน ก.ม. ๑๒ ประมาณ ๖ เส้น มี ๑๙๓ ตารางวา ขายวาละ ๓๐๐ บาท

๓ ใกล้วัดห้วยขวาง ในซอยศุภราช หลังสถานีตำรวจบางซื่อ มี ๑๕ ไร่ ขายไร่ละ ๔๐,๐๐๐ บาท

๔ ระหว่างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กับกรมป่าไม้ ก.ม. ๑๕ ถนนพหลโยธินเชื่อมกับถนนส่วนตัว

๕ ติดถนนกรุงเทพ ฯ – ปทุมธานี ปากเกร็ด ตอนวัดสลักเหนือ เกือบถึงหน้าวัดโพทอง มีถนนลงแม่น้ำ เนื้อที่ ๒๘ ไร่ ติดถนนยาว ๔ เส้นเศษ ขายไร่ละ ๒๐,๐๐๐บาท

สนใจเชิญติดต่อที่

ห้าง แฉล้ม นิมิต จะได้ราคาพิเศษ

บางรัก พระนคร โทร. ๓๐๑๘๔

ถ้าท่านต้องการของดี ขอเชิญตรงไปที่

ห้าง แฉล้ม นิมิต

หน้าตลาดบางรัก พระนคร โทร ๓๐๑๘๔

โทรเลขย่อ แฉล้มกรุงเทพ ฯ

อนุโมทนา

ผู้บริจาคทรัพย์ร่วมสร้างหนังสือนี้

๑. คุณนายเพิ่ม เกษมสุวรรณ ห้างขายยาบุญมี (หมอมี) ๓๐๐.๐๐

๒. คุณจรูญเรืองวิเศษ บริษัทไทยยานยนต์ จำกัด ๑๕๐.๐๐

๓. คุณบุญยง ว่องวานิช บริษัทห้างขายยาอังกฤษ (ตราง) จำกัด ๑๐๐.๐๐

๓ ท่านนี้ได้กรุณาให้แจ้งความ

๔. คุณนายวาณี ลักษณากร บริษัทยูเนียนโซดา ผลิตน้ำอัดลมตราช้าง ๓ เศียร

ผู้บริจาคปลีกย่อยรวม ๔๕.๐๐

รวมเงิน ๖๙๕.๐๐

นามเจ้าภาพถวายพระกฐินพระราชทาน วัดปากน้ำภาษีเจริญธนบุรี พ.ศ. ๒๔๙๙

๑. นายสมจิตต์ นางปราณี เที่ยงธรรมบริจาคประมาณ		๒๐,๐๐๐ บาท
๒. นางสาวท้วม หุตานุกรม	,,	๑๐,๐๐๐ บาท
๓. นางแฉล้ม อุศุภรัตน์	,,	๑๐,๐๐๐ บาท
๔. นางฉลวย เล็กประยูร	,,	๑๐,๐๐๐ บาท
๕. นางบุญล้อม โอสถานุเคราะห์	,,	๑๐,๐๐๐ บาท
		๖๐,๐๐๐ บาท

เงินนี้เหลือจากค่าใช้จ่ายในงานถวายพระกฐินและถวายภัตตาหารพระภิกษุ สามเณร ทั้งวัดเป็นการฉลองแล้ว สมทบเข้าก่อสร้างกุฏิถวายเจ้าคุณพ่อ พระมงคลราชมุนี

ท่านที่บริจาครายอื่น ๆ ผู้เขียนไม่สามารถจะเขียนไว้ทั่น เพราะยังไม่ทราบตัวเลขและชื่อ เพราะหนังสือได้พิมพ์เสร็จก่อนงานกฐิน อย่างไรก็ดีทรัพย์ที่ท่านบริจาคมาย่อมได้กุศลเหมือนกัน

ผู้ช่วยออกเงินพิมพ์หนังสือ ธรรม กาย

๑.	นางสาวท้วม หุตานุกรม	๕๐๐ บาท
๒.	พระครู ปัญญาภิรัต	๑๐๐ ,,
๓.	อุบาสิกาทองสุก สำแดงบั้น	๑๐๐ ,,
๔.	นายปริก มีสุวรรณ	๕๐ ,,
๕.	นางคล้อย โพธิรักษ์	๕๐ ,,
		๘๐๐ บาท

รายได้จากหนังสือนี้ ครึ่งหนึ่งสมทบทุนก่อสร้างศาลาการเปรียญ ครึ่งหนึ่งถวายเป็นค่าภัตตาหารพระภิกษุ สามเณร วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ขอให้ผู้มีส่วนช่วยด้วยกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ จงมีสุขทั้งหลับและตื่น ขอให้รู้แจ้งเห็นแจ้งในธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะประสงค์สิ่งใดที่เป็นคุณงามความดีขอให้สำเร็จสมความปรารถนาทุกเมื่อ ขอให้มีอายุยืนปราศจากพยาธิ, ภัย เพื่อสร้างความดีนาน ๆ เทอญ.

รถจี๊ปวิลลี่ส์โอเวอร์แลนด์
แบบช่วงล้อยาว

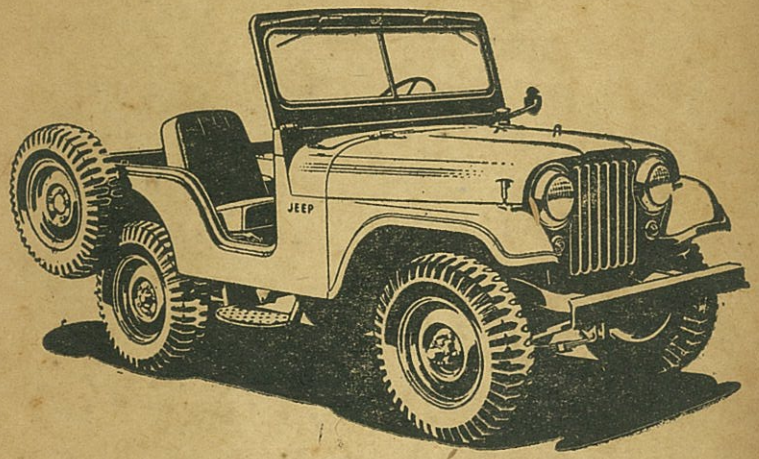

JEEP 7

★ ประสิทธิภาพเป็นเยี่ยม
★ ส่งกำลังขับได้ทั้งเพลาหน้าและหลัง (4 Wheels driver)
★ พลังมหาศาล เป็นรถจี๊ปประเภทบรรทุก ๑/๒ ตัน
เครื่องอาหลั่ยมีครบ และหาง่ายในท้องตลาด
★ โปรดติดต่อสอบถาม และขับรถประเภทต่าง ๆ
ของ "วิลลี่ส์" ได้ที่

บริษัท ไทยยานยนตร์ จำกัด

๓๘๘/๓ ถนนเพ็ชร์บุรี พระนคร โทร. ๕๘๑๕๒-๕๘๑๕๓

หมวดเครื่องบริโภค

นม, แป้งนม, โกโก้, โอวัลติน, น้ำผัก, กาแฟ, เหล้าไวน์, เหล้ายา, วิศกี้, ของต่างประเทศต่าง ๆ เนื้อสัตว์, เนื้อ, ผลไม้, ท่อ เนย, น้ำมันสลัด, เครื่องหอมสำหรับปรุงอาหารคา หวาน ฯลฯ

หมวดเครื่องอุปโภค

หม้อข้าวอลูมิเนียม หม้อเคลือบ เครื่องใช้ในครัวทุกชนิด จาน กระติกน้ำแข็ง กระติกน้ำร้อน ของใช้ประจำบ้าน เช่นกระดาษรองจานขนม กระดาษเช็ดมือ สบู่ก้อน สบู่ผง ยาสีฟัน แปรงต่าง ๆ แป้งหอม น้ำหอม ยาขัดเครื่องใช้ หัวน้ำหอม หีบเหล็ก เตารีด ถังปั่นไอสครีม ฯลฯ

เปนผู้สั่งเข้ามาจำหน่ายส่ง จำหน่ายปลีก เราทำการค้ามา ๔๔ ปีแล้ว

เชิญท่านติดต่อได้ ไว้วางใจได้

180

แก้คำผิด

หน้า	บรรทัดที่			
ปกด้านใน		เพิ่มคำว่า "ของ" ระหว่างบรรทัดที่ ๒ คำว่า ธรรมกายกับ บรรทัดที่ ๓ คำว่าพระมงคลราชมุนี		
หลังภาพที่ ๓	๑๔	คำว่าประยร	แก้เป็น	ประยูร
๕	๑๕	เงินตราต่าง ๆ	,,	เงินตราต่างประเทศ
	๒	เทศ	,,	เทศน์
	๓	แข้	,,	แก้
ผ	๑๕	เกยว	,,	เกี่ยวกับ
	๒๑	ซ	,,	ซึ่
ฝ	๒	วี	,,	วิธี
หลังภาพ เรือสำเภา	๓	กายสทธิ์	,,	กายสิทธิ์
	๔	เป็น	,,	เป็น
น่าหนังสือ ธรรมะกับ สงคราม (แจ้งความ)	๑๘	๓	,,	๕
	๓	พฤศจิกายน	,,	ธันวาคม
หน้าอนุ-โมทนา	๑๑	เติม ๑๐๐.๐๐ ต่อท้ายบรรทัด		

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยพณิชยการ สีลม พระนคร
นายธนวนต์ จาตุประยูร ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๙